

MAŁOPOLSKI
OSRODEK BADAŃ
REGIONALNYCH

URZĄD STATYSTYCZNY
W KRAKOWIE

NOWE PODREGIONY W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM

Podregion nowosądecki w latach 2013-2015

KRAKÓW 2017

WYDAWCA

Urząd Statystyczny w Krakowie
ul. Kazimierza Wyki 3
31-223 Kraków
tel. 12 415 60 11, fax. 12 361 01 91
e-mail: sekretariatuskrrk@stat.gov.pl

Publikację przygotowano w Dziale Opracowań Analitycznych
Małopolskiego Ośrodka Badań Regionalnych

pod kierunkiem Moniki Wałaszek

Autorzy opracowania Tomasz Brzdąk, Anna Kosiorowska,
Marcin Marosz, Michał Misygar,
Arkadiusz Mizdrak, Anna Morawska,
Anna Nowak, Krzysztof Perkiewicz,
Joanna Seweryn, Marek Skuciński,
Klaudia Truchan

Skład komputerowy, wykresy Marcin Marosz
Marek Skuciński

Projekt okładki Marek Skuciński

ISBN 978-83-7403-246-9

Przy publikowaniu danych US prosimy o podanie źródła.

Publikacja dostępna na CD oraz w Internecie – krakow.stat.gov.pl/

PRZEDMOWA

Szanowni Państwo,

Publikacja, której drugą edycję mają Państwo w ręku to analityczne studium, umożliwiające prześledzenie dynamiki i kierunku zmian zjawisk społecznych i gospodarczych w podregionie nowosądeckim w latach 2013 – 2015.

Celem autorów opracowania było dokonanie charakterystyki podregionu nowosądeckiego w sposób kompleksowy i syntetyczny, dostarczając niezbędnej do podejmowania strategicznych decyzji wiedzy o regionie z zakresu demografii, infrastruktury społecznej i gospodarczej, turystyki i rolnictwa. W odniesieniu do każdej dziedziny tematycznej podregion nowosądecki prezentowany jest na tle województwa, co ułatwia interpretację prezentowanych wielkości. Szeroki zakres poruszanej tematyki wzbogaca dodatkowa analiza porównawcza innych podregionów w województwie małopolskim. Część analityczną publikacji uzupełnia rozbudowany aneks tabelaryczny.

Publikacja została przygotowana przez pracowników Małopolskiego Ośrodka Badań Regionalnych w oparciu o dane zbierane zgodnie z Programem Badań Statystycznych Statystyki Publicznej oraz dane pochodzące z administracyjnych systemów informacyjnych. W pracach nad rozdziałami dotyczącymi obszarów, w których specjalizuje się Urząd Statystyczny w Krakowie, uczestniczyli także specjaliści z Ośrodka Statystyki Pomocy Społecznej oraz Oddziału w Chrzanowie.

Mam nadzieję, że opracowanie będzie interesującym źródłem wiedzy o podregionie nowosądeckim dla wszystkich czytelników i zwróci uwagę odbiorców na potencjał obszaru.

D y r e k t o r

Urzędu Statystycznego w Krakowie

Agnieszka Chochorowska

Kraków, czerwiec 2017 r.

PREFACE

Dear Ladies and Gentlemen,

The publication, the second edition of which you have in hand is an analytical study that will allow you to trace the dynamics and direction of changes in social and economic phenomena in the nowosądecki subregion between 2013 and 2015.

The aim of the authors was to present the characteristics of the subregion of nowosądecki subregion in a comprehensive and synthetic manner, providing the necessary knowledge for the region concerning demography, social and economic infrastructure, tourism and agriculture. With regard to each thematic area, the nowosądecki subregion is presented against the background of the voivodeship, which facilitates the interpretation of the presented volumes and raises the substantive value of the elaboration. The broad scope of the topic discussed here also enriches the additional comparative analysis of other subregions in the Małopolskie voivodship. The analytical part of the publication complements the extensive tabular annex.

The publication was prepared by the employees of the Malopolska Center for Regional Survey based on data collected under the Program of Public Statistics Research and data from administrative information systems. In the works on the chapters on the areas specialized in the Statistical Office in Cracow, specialists from the Center for Social Assistance and the Chrzanów Branch also participated.

I hope that the study will be an interesting source of knowledge about the nowosądecki subregion for all readers, will contribute to raising public awareness and will draw the audience's attention to the potential of the area.

Director
of the Statistical Office in Kraków

Agnieszka Chochorowska

Kraków, June 2017

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	3
WPROWADZENIE	11
ROZDZIAŁ 1. DEMOGRAFIA I RYNEK PRACY	14
1.1. STAN I STRUKTURA LUDNOŚCI	14
1.2. RUCH NATURALNY	20
1.3. MIGRACJE	23
1.4. PRACUJĄCY	24
1.5. BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI.....	27
ROZDZIAŁ 2. POTENCJAŁ GOSPODARCZY	30
2.1. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ.....	30
2.1.1. HANDEL	35
2.1.2. TURYSTYKA	39
2.1.3. ROLNICTWO.....	41
ROZDZIAŁ 3. FINANSE PUBLICZNE	43
3.1. DOCHODY BUDŻETOWE GMIN PODREGIONU NOWOSĄDECKIEGO	43
3.2. WYDATKI BUDŻETOWE GMIN PODREGIONU NOWOSĄDECKIEGO	47
ROZDZIAŁ 4. USŁUGI PUBLICZNE	51
4.1. INFRASTRUKTURA KOMUNALNA.....	51
4.1.1. SIEĆ KANALIZACYJNA, INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA I GAZOWA	51
4.1.2. SIEĆ KOMUNIKACYJNO-TRANSPORTOWA	58
4.2. EDUKACJA.....	63
4.2.1. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE	63
4.2.2. SZKOLNICTWO PODSTAWOWE, GIMNAZJALNE I PONADGIMNAZJALNE	66
4.3. KULTURA	79
4.4. OPIEKA ZDROWOTNA	85
4.5. POMOC SPOŁECZNA.....	89
ROZDZIAŁ 5. TURYSTYKA	93
5.1. TURYSTYCZNE OBIEKTY NOCLEGOWE	93
5.2. WYKORZYSTANIE TURYSTYCZNYCH OBIEKTÓW NOCLEGOWYCH	95
5.3. OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE	98
5.4. DZIEDZICTWO KULTUROWE I ZABYTKI	100
ROZDZIAŁ 6. ROLNICTWO	101
6.1. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW	101
6.2. PRACUJĄCY W ROLNICTWIE	103
ROZDZIAŁ 7. PODREGION NOWOSĄDECKI NA TLE INNYCH PODREGIONÓW WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W 2015 R.	104
7.1. PORÓWNANIE UWARUNKOWAŃ SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH WYBRANYCH PODREGIONÓW	104
UWAGI OGÓLNE I METODYCZNE	107
OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH I SKRÓTY	124

WYKRESY W TEKŚCIE

0.1. Podregion nowosądecki. Położenie i aktualny podział administracyjny	11
1.1. Gęstość zaludnienia w 2015 r.....	16
1.2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2015 r.....	17
1.3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2015 r.....	18
1.4. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2015 r.....	22
1.5. Migracje na pobyt stały i saldo migracji	23
1.6. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2015 r.....	24
1.7. Dynamika liczby pracujących.....	26
1.8. Udział ludności pracującej w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 r.....	26
1.9. Dynamika liczby bezrobotnych zarejestrowanych	28
1.10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 r.....	29
2.1. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych	31
2.2. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według sektorów własności	32
2.3. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2015 r.....	33
2.4. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według liczby pracujących w 2015 r.....	34
3.1. Dochody ogółem gmin i miasta na prawach powiatu.....	43
3.2. Dochody ogółem gmin na 1 mieszkańca w 2015 r.....	45
3.3. Stopień pokrycia wydatków ogółem gmin dochodami własnymi w 2015 r.....	46
3.4. Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych.....	47
3.5. Wydatki ogółem gmin i miasta na prawach powiatu	48
3.6. Wydatki ogółem gmin na 1 mieszkańca w 2015 r.....	49
3.7. Dochody i wydatki ogółem gmin i miasta na prawach powiatu	50
4.1. Korzystający z sieci kanalizacyjnej w 2015 r.....	53
4.2. Korzystający z sieci wodociągowej w 2015 r.....	55
4.3. Korzystający z sieci gazowej w 2015 r.....	58
4.4. Przeciętny czas dojazdu do jednostki centralnej podregionu nowosądeckiego w 2015 r. (transport drogowy)	61
4.5. Przeciętny czas dojazdu do jednostki centralnej podregionu nowosądeckiego w 2015 r. (transport kolejowy)	62
4.6. Struktura dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym według miejsca zamieszkania w roku szkolnym 2015/2016.....	65
4.7. Szkoły podstawowe w miastach i na wsi w roku szkolnym 2015/2016	66
4.8. Absolwenci gimnazjów w roku szkolnym 2008/2009 i 2012/2013.....	70
4.9. Szkoły ponadgimnazjalne według typów szkół w roku szkolnym 2015/2016.....	71
4.10. Struktura uczniów wybranych szkół ponadgimnazjalnych według płci w roku szkolnym 2015/2016	77
4.11. Zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. ludności.....	80
4.12. Imprezy organizowane przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2015 r.....	81
4.13. Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną.....	88
5.1. Udział podregionu w województwie według kategorii obiektów noclegowych.....	94
5.2. Turyści korzystający z noclegów w obiektach turystycznych.....	95
5.3. Udział podregionu w województwie według podstawowych wskaźników.....	96
5.4. Zmiana wskaźników infrastruktury i ruchu turystycznego w latach 2013-2015.....	97
5.5. Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem w 2015 r.....	99
6.1. Struktura powierzchni według kierunków wykorzystania w 2014 r.....	101

TABLICE W TEKŚCIE

0.1. Wykaz gmin Podregionu nowosądeckiego.....	12
0.2. Powierzchnia Podregionu nowosądeckiego.....	13
1.1. Ludność	14
1.2. Ludność według typu gmin w 2015 r.	15
1.3. Ludność według biologicznych i edukacyjnych grup wieku w 2015 r.....	19
1.4. Ruch naturalny ludności i saldo migracji na 1000 ludności.....	20
1.5. Pracujący w głównym miejscu pracy.....	25
1.6. Bezrobotni zarejestrowani	28
2.1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	31
2.2. Podmioty gospodarki narodowej działające w handlu w 2015 r.....	36
2.3. Pracujący w handlu w 2015 r.....	37
2.4. Sklepy według form organizacyjnych w 2015 r.	38
2.5. Targowiska stałe w 2015 r.....	38
2.6. Podmioty gospodarki narodowej działające w turystyce w 2015 r.	39
2.7. Pracujący w turystyce w 2015 r.	40
2.8. Podmioty gospodarki narodowej działające w rolnictwie w 2015 r.	41
3.1. Dochody ogółem gmin według rodzaju gminy.....	44
3.2. Wydatki ogółem gmin według rodzaju gminy	48
4.1. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w km	52
4.2. Długość czynnej rozdzielczej sieci wodociągowej w km	54
4.3. Długość czynnej sieci gazowej w km	57
4.4. Wychowanie przedszkolne	64
4.5. Szkoły podstawowe i gimnazja.....	68
4.6. Szkoły ponadgimnazjalne.....	72
4.7. Wybrane instytucje kultury w 2015 r.....	79
4.8. Działalność kin stałych	82
4.9. Biblioteki publiczne	83
4.10. Ambulatoryjna opieka zdrowotna	85
4.11. Porady udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej	86
4.12. Apteki ogólnodostępne i punkty apteczne.....	87
4.13. Placówki stacjonarne pomocy społecznej	89
4.14. Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej w gospodarstwach domowych	90
4.15. Świadczenia rodzinne.....	92
5.1. Turystyczne obiekty noclegowe według rodzaju obiektu	94
5.2. Turyści korzystający z noclegów według rodzajów turystycznych obiektów noclegowych.....	98
5.3. Powierzchnia obszarów chronionych według powiatów.....	99
6.1. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w 2014 r.....	102
6.2. Powierzchnia użytków rolnych wg powiatów w 2014 r.....	102
6.3. Pracujący w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w 2015 r.....	103
7.1. Wybrane dane statystyczne dotyczące podregionów woj. małopolskiego w 2015 r.....	107

CONTENTS

PREFACE.....	4
INTRODUCTION.....	11
CHAPTER 1. DEMOGRAPHY AND LABOUR MARKET.....	14
1.1. POPULATION.....	14
1.2. VITAL STATISTICS.....	20
1.3. MIGRATION.....	23
1.4. EMPLOYED PERSONS.....	24
1.5. REGISTERED UNEMPLOYED PERSONS.....	27
CHAPTER 2. ECONOMIC POTENTIAL.....	30
2.1. ENTITIES OF THE NATIONAL ECONOMY.....	30
2.1.1. TRADE.....	35
2.1.2. TOURISM.....	39
2.1.3. AGRICULTURE.....	41
CHAPTER 3. PUBLIC FINANCE.....	43
3.1. BUDGET REVENUE OF NOWOTARSKI SUBREGION GMINAS.....	43
3.2. BUDGET EXPENDITURE OF NOWOTARSKI SUBREGION GMINAS.....	47
CHAPTER 4. PUBLIC SERVICES.....	51
4.1. MUNICIPAL INFRASTRUCTURE.....	51
4.1.1. SEWERAGE, WATER-LINE AND GAS-LINE SYSTEM.....	51
4.1.2. COMMUNICATION AND TRANSPORT NETWORK.....	58
4.2. EDUCATION.....	63
4.2.1. PRE-PRIMARY EDUCATION.....	63
4.2.2. PRIMARY, LOWER SECONDARY AND UPPER GENERAL SECONDARY EDUCATION.....	66
4.3. CULTURE.....	79
4.4. HEALTH CARE.....	85
4.5. SOCIAL WELFARE.....	89
CHAPTER 5. TOURISM.....	93
5.1. TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS.....	93
5.2. OCCUPANCY OF TOURIST ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS.....	95
5.3. AREA PROTECTED BY LAW.....	98
5.4. CULTURAL HERITAGE AND MONUMENTS.....	100
CHAPTER 6. AGRICULTURE.....	101
6.1. USE OF THE AGRICULTURE LAND.....	101
6.2. WORKING IN AGRICULTURE.....	103
CHAPTER 7. NOWOTARSKI SUBREGION ON THE BACKGROUND OF OTHER MAŁOPOLSKIE VOIVODSHIP SUBREGIONS IN 2015.....	104
7.1. SOCIO-ECONOMIC CONDITIONS OF SELECTED SUBREGIONS.....	104
GENERAL AND METHODOLOGICAL NOTES.....	107
SYMBOLS AND ABBREVIATIONS.....	124

GRAPHS IN TEXT

0.1. Nowosądecki subregion Geographic location and actual territorial division	11
1.1. Population density in 2015.....	16
1.2. Population by economical age groups in 2015	17
1.3. Demographic dependency ratio in 2015.....	18
1.4. Natural increase per 1000 population in 2015	22
1.5. Migration for permanent residence and net migration	23
1.6. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2015.....	24
1.7. Dynamics of employed persons.....	26
1.8. Share of the persons employed in % of total population at working age in 2015.....	26
1.9. Dynamics of registered unemployed persons.....	28
1.10. Share of registered unemployed persons in % of total population at working age in 2015.....	29
2.1. Dynamics of entities of the national economy.....	31
2.2. Entities of the national economy in the REGON register by ownership sectors.....	32
2.3. Entities of the national economy in the REGON register per 10 thous. population in 2015.....	33
2.4. Entities of the national economy in the REGON register by the number of persons employed	34
3.1. Revenue of gminas and cities with powiat status.....	43
3.2. Revenue of gminas per capita in 2015	45
3.3. Degree of budget expenditure covered by own revenue in % in 2015.....	46
3.4. Financing and co-financing of EU programs and projects	47
3.5. Expenditure of gminas and cities with powiat status.....	48
3.6. Expenditure of gminas per capita in 2015.....	49
3.7. Revenue and expenditure of gminas	50
4.1. Population using the sewerage system in 2015.....	53
4.2. Population using the water-line system in 2015.....	55
4.3. Population using the gas-line system in 2015.....	58
4.4. Urban core average access time in 2015 (road transport).....	61
4.5. Urban core average access time in 2015(road transport).....	62
4.6. Structure of children aged 3-6 attending pre-primary education establishments by place of living in the 2015/2016 school year.....	65
4.7. Primary schools in the urban and rural areas in the 2015/2016 school year	66
4.8. Graduates of secondary schools	70
4.9. Selected higher education institutions by types in the 2015/2016 school year.....	71
4.10. Structure of students by selected types of higher education institutions by sex	77
4.11. Museum visitors per 10000 population	80
4.12. Structure of courses organised by cultural centres and establishments, clubs and community centres	81
4.13. Population per 1 public pharmacy	88
5.1. Nowosadecki subregion's share of tourist accomodation establishments in the voivodship.....	94
5.2. Tourists accomodated in tourist accomodation establishments.....	95
5.3. Share of Nowosadecki subregion in the voivodship by core indicators.....	96
5.4. Changes in indicators of touristic infrastructure and flow of tourists between 2013 and 2015.....	97
5.5. Share of area protected by law in the total area in 2015	99
6.1. Geodetic area of the country according to the directions of use in 2014	101

TABLES IN TEXT

0.1. Nowosądecki subregion: gminas listing	12
0.2. Nowosądecki subregion: area	13
1.1. Population.....	14
1.2. Population by gminas type in 2015	15
1.3. Population by biological and educational age groups in 2015.....	19
1.4. Vital statistics and net migration per 1000 population.....	20
1.5. Persons employed in the main place of work.....	25
1.6. Registered unemployed persons.....	28
2.1. Entities of the national economy in the REGON register	31
2.2. Entities of the national economy operating in the trade sector in 2015	36
2.3. Persons employed in trade in 2015.....	37
2.4. Shops by organizational form in 2015.....	38
2.5. Marketplaces in 2015	38
2.6. Entities of the national economy operating in the tourism sector in 2015.....	39
2.7. Persons employed in tourism in 2015.	40
2.8. Entities of the national economy operating in the agriculture sector in 2015.....	41
3.1. Revenue of gminas by gminas type	44
3.2. Expenditure of gminas by gminas type	48
4.1. Sewerage distribution network length in km.....	52
4.2. Water-line distribution network length in km.....	54
4.3. Gas-line network length in km	57
4.4. Pre-primary education	64
4.5. Primary and lower secondary schools.....	68
4.6. Upper general secondary schools.....	72
4.7. Selected cultural institutions in 2015.....	79
4.8. Fixed cinemas activity	82
4.9. Public libraries	83
4.10. Out-patient health care institutions.....	85
4.11. Out-patient health care consultations provided.....	86
4.12. Pharmacies and pharmaceutical outlets	87
4.13. Stationary social welfare facilities.....	89
4.14. Persons in households benefiting from social welfare	90
4.15. Family benefits	92
5.1. Tourist accomodation establishments by type	94
5.2. Tourists accomodated in tourist accomodation establishments in 2015.....	98
5.3. Area protected by law by powiats in 2015.....	99
6.1. Use of land in agricultural holdings in 2014.....	102
6.2. Area of farmland by powiats 2014.....	102
6.3. Working in agriculture in 2015.....	103
7.1. Selected statistical data on małopolskie voivodship subregions in 2012.....	107

WPROWADZENIE

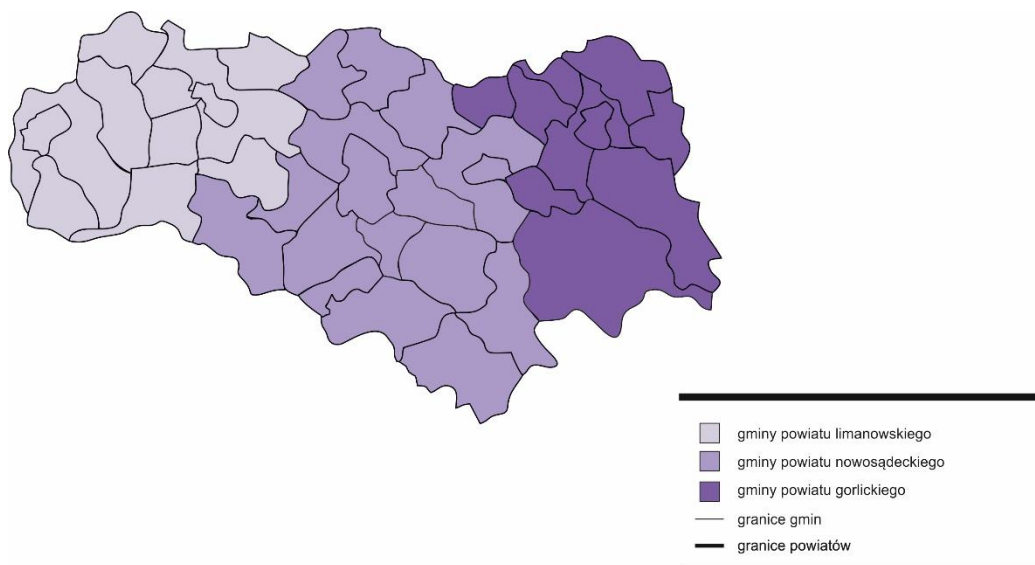
Podregion nowosądecki stanowi południowo – wschodnią część województwa małopolskiego. Północna część podregionu nowosądeckiego graniczy z 3 powiatami: bocheńskim, brzeskim oraz tarnowskim. Na zachodzie podregion graniczy z powiatem myślenickim, a na południu z powiatem nowotarskim. Południowy fragment podregionu nowosądeckiego, którą tworzy 5 gmin (3 - z powiatu nowosądeckiego, 2 - z powiatu gorlickiego) wyznacza granicę województwa małopolskiego, ale także stanowi granicę Państwa z Republiką Słowacką.

Większość powierzchni podregionu nowosądeckiego zajmują tereny górskie i wyżynne, a także doliny rzeczne Dunajca z jego dopływami: Popradem i Kamienicą.

Na terenie podregionu nowosądeckiego znajduje się Popradzki Park Krajobrazowy - jeden z największych parków tego rodzaju w Polsce.

Podregion nowosądecki wyznaczony został Rozporządzeniem Komisji Unii Europejskiej NR 1319/2013 z dnia 9 grudnia 2013 r. zmieniające załączniki do rozporządzenia Wspólnot Europejskich nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady, zawierający klasyfikację podziału regionalnego Jednostek Terytorialnych oraz dokładną delimitację.

Wykr. 0.1. Podregion nowosądecki
Położenie i aktualny podział administracyjny

Źródło: opracowanie własne.

Tabl. 0.1. Wykaz gmin podregionu nowosądeckiego
Stan w dniu 31 XII 2015

Wyszczególnienie	Rodzaj gminy	Powiat
Nowy Sącz.....	miejska	nowosądecki
Grybów	miejska	nowosądecki
Chełmiec.....	wiejska	nowosądecki
Gródek nad Dunajcem.....	wiejska	nowosądecki
Grybów	wiejska	nowosądecki
Kamionka Wielka.....	wiejska	nowosądecki
Korzenna	wiejska	nowosądecki
Krynica - Zdrój	miejsko - wiejska	nowosądecki
Łabowa	wiejska	nowosądecki
Łącko	wiejska	nowosądecki
Łososina Dolna.....	wiejska	nowosądecki
Muszyna	miejsko - wiejska	nowosądecki
Nawojowa	wiejska	nowosądecki
Piwniczna - Zdrój.....	miejsko - wiejska	nowosądecki
Podegrodzie.....	miejska	nowosądecki
Rytro	wiejska	nowosądecki
Stary Sącz	miejsko - wiejska	nowosądecki
Limanowa	miejska	limanowski
Mszana Dolna.....	miejska	limanowski
Dobra	wiejska	limanowski
Jodłownik	wiejska	limanowski
Kamienica	wiejska	limanowski
Laskowa.....	wiejska	limanowski
Limanowa	wiejska	limanowski
Łukowica.....	wiejska	limanowski
Mszana Dolna.....	wiejska	limanowski
Niedźwiedz	wiejska	limanowski
Słupnice	wiejska	limanowski
Tymbark.....	wiejska	limanowski
Gorlice	miejska	gorlicki
Biecz	miejsko - wiejska	gorlicki
Bobowa.....	miejsko - wiejska	gorlicki
Gorlice	wiejska	gorlicki
Lipinki.....	wiejska	gorlicki
Łużna	wiejska	gorlicki
Moszczenica	wiejska	gorlicki
Ropa	wiejska	gorlicki
Sękowa	wiejska	gorlicki
Ujście Gorlickie.....	wiejska	gorlicki

Ź r ó ł o: opracowanie własne.

Podregion nowosądecki liczy 5 gmin miejskich, 28 gmin wiejskich i 6 gmin miejsko – wiejskich. Na jego terenie znajduje się łącznie 376 miejscowości, w tym 11 miast i 354 wsie. Zajmuje powierzchnię 3524 km², z czego 145 km² stanowią obszary o charakterze miejskim, 2718 km² obszary o charakterze wiejskim, a 661 km² o charakterze miejsko – wiejskim. Całkowita powierzchnia podregionu nowosądeckiego stanowi 23,2% ogólnej powierzchni województwa małopolskiego.

Tabl. 0.2. Powierzchnia podregionu nowosądeckiego
Stan w dniu 31 XII 2015

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogółem w km ²
Ogółem.....	3524
Gminy miejskie.....	145
Gminy wiejskie.....	2718
Gminy miejsko-wiejskie.....	661
w tym:	
miasta.....	170
obszary wiejskie.....	3354

Źródło: Opracowanie własne.

ROZDZIAŁ 1. DEMOGRAFIA I RYNEK PRACY

1.1. STAN I STRUKTURA LUDNOŚCI

Na przestrzeni lat 2013 – 2015 notowano wzrost liczby ludności zamieszkującej podregion nowosądecki. W końcu 2015 r. obszar ten zamieszkiwało 535,6 tys. osób (15,9% ludności województwa małopolskiego, podobnie jak w 2013 roku). Pomiedzy 2013 a 2015 rokiem nastąpił niewielki wzrost liczby ludności podregionu o 4,2 tys. osób. W analizowanym okresie notowano nieznaczną przewagę liczby kobiet nad mężczyznami – udział liczby kobiet w liczbie ludności ogółem nieznacznie przekraczał 50,5%. W 2015 r. współczynnik feminizacji tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn, ukształtował się na poziomie 102 i był niższy od wartości dla województwa (106) oraz całej Polski (107). Obie wartości pozostają niezmiennie od ponad dekady. Najwięcej kobiet na 100 mężczyzn przypadało w wchodzącym w skład gminy miejsko-wiejskiej mieście Krynica Zdrój (115), a wśród gmin, w gminie Mszana Dolna oraz Nowy Sącz (po 109). Najmniej zaś w wchodzącym w skład gminy miejsko-wiejskiej mieście Bobowa (94) oraz gminach wiejskich Mszana Dolna, Łabowa oraz Niedźwiedź (po 95).

Tabl. 1.1. Ludność
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Lata		
	2013	2014	2015
	Województwo małopolskie		
Ogółem (w tys.).....	3360,6	3368,3	3372,6
w tym kobiety (w tys.).....	1730,2	1734,1	1735,9
Miasta (w tys.).....	1637,3	1637,6	1634,9
Wieś (w tys.).....	1723,3	1730,7	1737,7
Ludność na 1km ²	221	222	222
	W tym podregion nowosądecki ^a		
Ogółem (w tys.).....	532,7	533,9	535,6
w tym kobiety (w tys.).....	269,1	269,7	270,5
Miasta (w tys.).....	180,5	179,9	179,8
Wieś (w tys.).....	352,3	354,0	355,9
Ludność na 1km ²	151	151	152

^a Patrz uwagi ogólne ust. 1 na str. 15.

Źródło: opracowanie własne.

Odsetek ludności podregionu mieszkającej w miastach w 2015 r. wyniósł 33,6% (spadek z 33,9% w 2013 roku) - ludność ta podobnie jak w 2013 roku stanowiła 11,0% ludności zamieszkującej miasta województwa małopolskiego. Liczba ludności zamieszkująca miasto na prawach powiatu tj. Nowy Sącz w 2013 roku wyniosła 83,9 tys. osób, co stanowiło 15,7% ludności podregionu- udział ten systematycznie zmniejszał się począwszy od roku 2008 i trend ten utrzymał się do 2015 roku, gdy ludność miasta Nowego Sącza liczyła 83,9 tys. osób stanowiąc 15,7% ludności podregionu.

W 2015 r. 141,1 tys. osób, tj. 26,3% ludności podregionu nowosądeckiego, zamieszkiwało gminy miejskie (Gorlice, Limanowa, Mszana Dolna, Grybów oraz Nowy Sącz). Ludność ta stanowiła jednocześnie 12,1% ludności gmin miejskich całego województwa (podobnie jak w 2013 roku). Do grupy największych pod względem liczby ludności gmin wiejskich w 2015 r. należały gminy: Chelmec (skupiał 9,1% ludności gmin wiejskich podregionu nowosądeckiego), Limanowa oraz Grybów (po 8,1%). W grupie gmin miejsko-wiejskich najwięcej ludności skupionych było w Starym Sączu (26,2% ludności gmin miejsko-wiejskich podregionu), Bieczu (19,0%) oraz Krynicy-Zdrój (18,9%).

Tabl. 1.2. Ludność według typu gmin w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

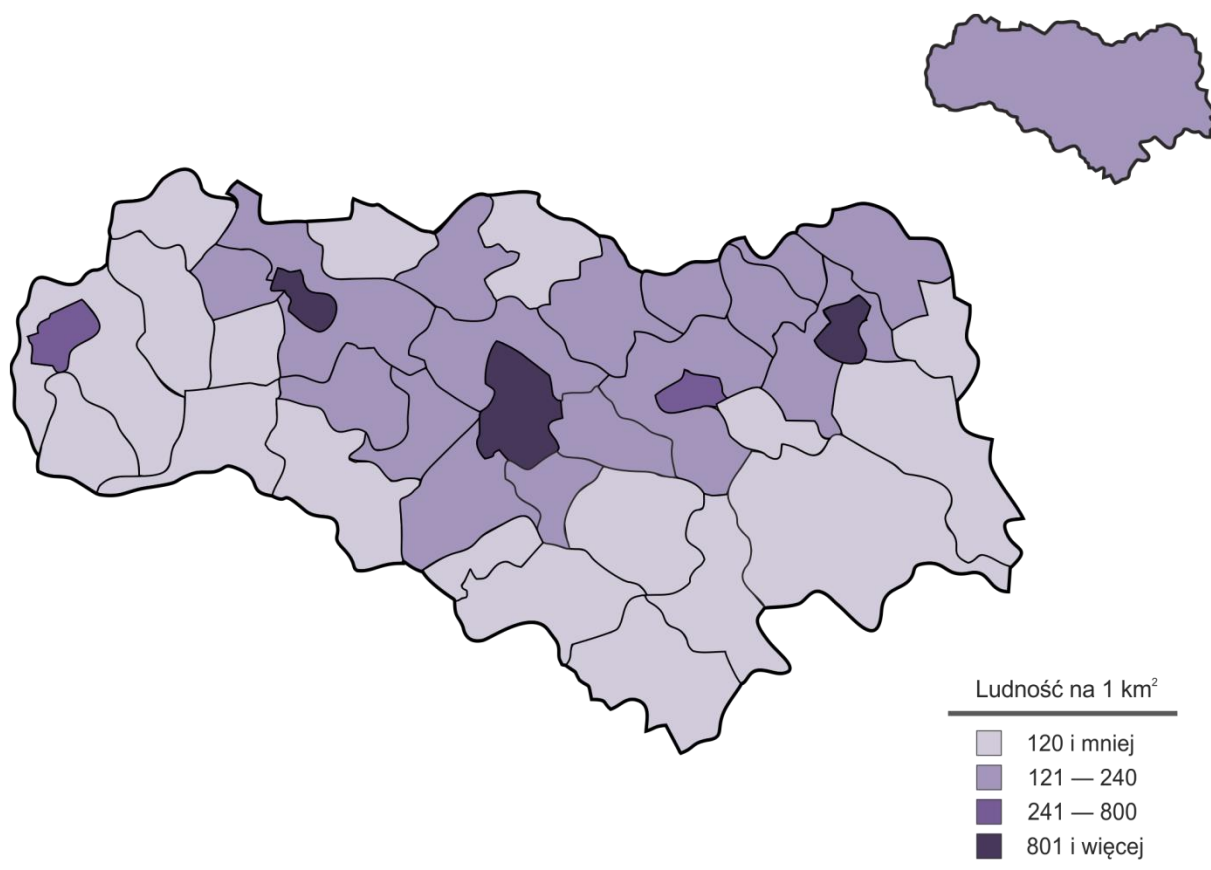
Wyszczególnienie	Ludność	
	w tys.	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Ogółem.....	3372,6	100,0
Gminy miejskie.....	1168,1	34,6
Gminy wiejskie.....	1205,7	35,7
Gminy miejsko-wiejskie.....	998,8	29,6
W tym podregion nowosądecki		
Ogółem	535,6	100,0
Gminy miejskie.....	141,1	26,3
Gminy wiejskie	305,2	57,0
Gminy miejsko-wiejskie.....	89,3	16,7

Źródło: opracowanie własne.

W 2015 r. w przeliczeniu na 1km² powierzchni podregionu nowosądeckiego przypadało średnio 152 osób wobec 222 osób w województwie i 123 osób w kraju.

Najwyższa gęstość zaludnienia wystąpiła w gminach miejskich: Nowy Sącz (1457), Gorlice (1192) oraz Limanowa (809). Najmniej zagęszczone gminy podregionu nowosądeckiego były położone w jego wschodniej części i należały do nich gminy wiejskie: Uście Gorlickie (24) oraz Sękowa (26). Spadek gęstości zaludnienia w przeliczeniu na 1km² powierzchni gminy w 2015 r. w odniesieniu do roku 2013 zaobserwowano w 3 gminach miejskich: Gorlice (o 16 osób na 1km²), Grybów (o 2 osoby na 1km²) i Nowy Sącz (o 1 osobę na 1km²), oraz gminie miejsko-wiejskiej Krynica-Zdrój (o 1 osobę na 1km²). Największy wzrost w gęstości zaludnienia zaobserwowano w gminach wiejskich Chełmiec oraz Podegrodzie, na przestrzeni wspomnianych dwóch lat gęstość zaludnienia wzrosła w oby przypadkach o 5 osób na 1km² powierzchni gminy.

Wykr. 1.1. Gęstość zaludnienia w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

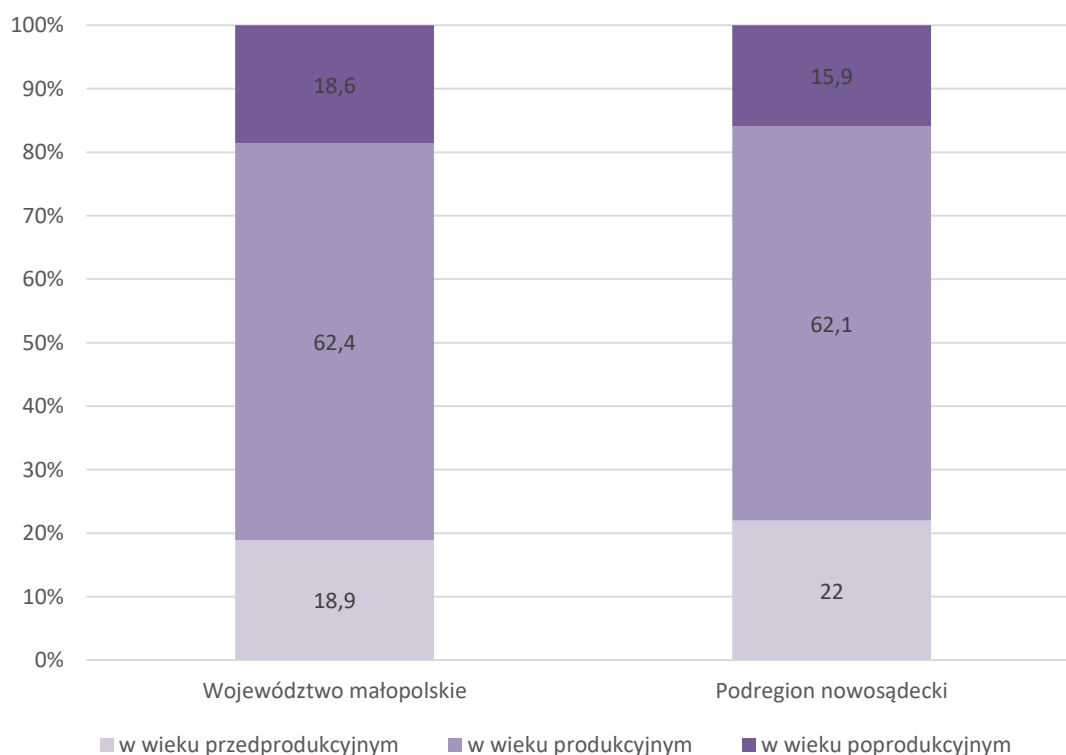

Źródło: opracowanie własne.

Liczba ludności w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni – 18-64 lata) w 2015 r. wyniosła 332,6 tys., a jej udział w ludności ogółem podregionu nowosądeckiego był niższy niż w województwie o 0,35 p. proc. i wyniósł 62,1%. Spośród ludności w wieku zdolności do pracy, 115,5 tys. (34,7%) stanowiły osoby w wieku niemobilnym, tj. powyżej 44 roku życia. Mężczyźni w wieku zdolności do pracy, w liczbie 176,7 tys., stanowili 53,1% liczby ludności podregionu w wieku produkcyjnym – najwyższy odsetek mężczyzn odnotowano w gminie wiejskiej Łużna (54,9% w 2015 r.), najniższy zaś w gminie miejskiej Mszana Dolna (50,8%).

Największy odsetek ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem podregionu odnotowano w gminie wiejskiej Chełmiec (63,9%), gminie miejsko-wiejskiej Stary Sącz (63,5%) oraz gminie wiejskiej Gorlice (63,5%), najmniejszy zaś na terenie gmin wiejskich: Laskowa (60,7%), Łukowica (60,3%) oraz Słopnice (60,1%),

Wykr. 1.2. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne.

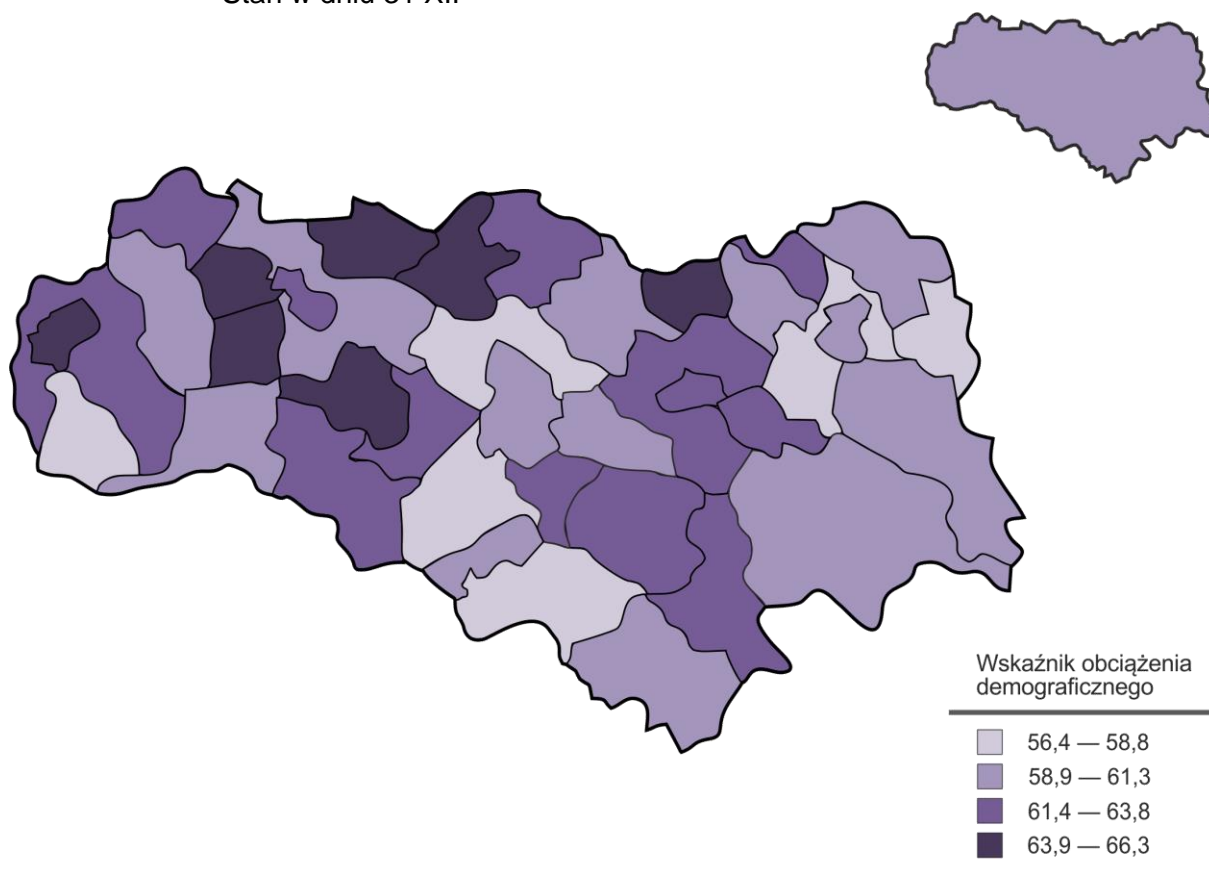
W 2015 r. współczynnik obciążenia demograficznego w podregionie, wyrażony jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł 61,0, co wskazuje na mniej korzystną relację ludności według

ekonomicznych grup wieku niż miało to miejsce w skali województwa (60,1) oraz kraju (60,1).

Gminy z najwyższym odsetkiem ludności w wieku produkcyjnym w ludności ogółem danej jednostki terytorialnej należały do grupy gmin o najniższym współczynniku obciążenia demograficznego tj.: gmina wiejska Gorlice (57,5), gmina miejsko-wiejska Stary Sącz (57,4) oraz gmina wiejska Chelmiec (56,4). Z kolei najwięcej osób w wieku przed- i poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało w gminach wiejskich Łukowica (65,9) oraz Słopnice (66,3).

W 2015 r. wskaźnik obciążenia demograficznego w stosunku do roku 2010 zmniejszył się najbardziej w gminach wiejskich: Słopnice (-7 punktów), Mszana Dolna (-6,8 punktu) oraz Kamionka Wielka (-6,2 punktu). Wyższy niż w 2010 r. wskaźnik odnotowano w gminach miejskich: Gorlice (9,2 punktu), Limanowa (6,3 punktu) oraz (5,5 punktu).

Wykr. 1.3. Wskaźnik obciążenia demograficznego w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne.

Mediana wieku dla ludności zamieszkującej podregion nowosądecki w 2015 r. wyniosła 38,2 lat, co oznacza, że połowa osób przekroczyła wiek 38,2 lat, druga połowa natomiast tej granicy jeszcze nie przekroczyła. Mediana wieku mężczyzn była wyższa niż mediana wieku kobiet i wyniosła 39,0 lat wobec 38,4 dla kobiet. W województwie małopolskim średni wiek ludności był wyższy niż dla analizowanego obszaru i wynosił w 2015 r. 38,6 lat (38,1 lat dla kobiet, 38,2 dla mężczyzn).

Podregion nowosądecki cechował wyższy, niż dla województwa, udział ludności w wieku do 14 lat włącznie w ludności ogółem podregionu. W 2015 r. osoby te stanowiły 18,1% ludności analizowanego obszaru, podczas gdy w województwie odsetek ten wyniósł 15,7%. Spośród ludności zamieszkującej podregion nowosądecki, 13,2% osób znajdowało się w kategorii wiekowej 65 lat i więcej, przy wyższym odsetku ludności starszej w województwie małopolskim na poziomie 15,3%.

Tabl. 1.3. Ludność według biologicznych i edukacyjnych grup wieku w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Województwo małopolskie		Podregion nowosądecki	
	w tys.	w % ogółu	w tys.	w % ogółu
Biologiczne grupy wieku	3372,6	100,0	535,6	100,0
0-14 lat.....	530,2	15,7	96,8	18,1
15-64.....	2327,3	69,0	368,2	68,7
65 lat i więcej.....	515,1	15,3	70,6	13,2
Edukacyjne grupy wieku	834,1	100,0	154,1	100,0
3-6 lat.....	150,4	18,0	26,9	17,4
7-12.....	208,6	25,0	38,6	25,1
13-15.....	103,4	12,4	20,0	13,0
16-18.....	110,2	13,2	21,1	13,7
19-24 lata.....	261,5	31,4	47,5	30,8

Źródło: opracowanie własne.

Według stanu z końca grudnia 2015 r. podregion nowosądecki zamieszkiwało 154,1 tys. ludności w wieku edukacyjnym tj. 3-24 lata, co stanowiło 28,8% ludności tego obszaru. Osoby należące do najmłodszej (3-6 lat) oraz najstarszej grupy edukacyjnej (19-24 lata), stanowiły odpowiednio 17,9% i 18,2% ludności danej grupy edukacyjnej w województwie. Odsetek ludności w pozostałych edukacyjnych grupach

wieku podregionu przedstawiał się następująco: 7-12 lat – 18,5%, 13-15 lat – 19,3%, 16-18 lat – 19,2%.

1.2. RUCH NATURALNY

Począwszy od 2011 r. wielkość liczby urodzeń spada, osiągając poziom 1827 w 2015 r. Jedynie w roku 2014 zanotowano chwilowy odwrót trendu z liczbą 1953, wobec wartości 1877 w 2013 roku.

Na terenie podregionu nowosądeckiego niekorzystne zjawisko demograficzne w postaci nadwyżki zgonów nad urodzeniami żywymi występujące w całym okresie pomiędzy 2013 a 2015 rokiem jedynie na terenie gminie miejskiej Gorlice (wynosząc odpowiednio: -24 w 2013r., -9 w 2014r. oraz -59 w 2015 roku) . Ponadto ujemny przyrost naturalny w analizowanym okresie wystąpił w gminie wiejskiej Lipinki w 2013 oraz 2014 roku (odpowiednio -11 oraz -4). Pojedyncze ujemne lata zanotowano w gminach: miejskiej Grybów (-7 w 2014r.), miejsko-wiejskich Krynica-Zdrój (-2 w 2014r.) oraz Biecz (-9 w 2015r.), a także wiejskiej Sękowa (-1 w 2015r.). Pozostałe jednostki terytorialne cechował w analizowanych latach dodatni przyrost naturalny z wyjątkiem gminy miejskiej Grybów mającej zerowy przyrost naturalny w 2015 roku.

Tabl. 1.4. Ruch naturalny ludności i saldo migracji na 1000 ludności

Wyszczególnienie	Lata		
	2013	2014	2015
	Województwo małopolskie		
Urodzenia żywe.....	10,2	10,2	10,3
Zgony.....	9,0	8,8	9,3
Przyrost naturalny.....	1,2	1,4	1,0
Małżeństwa.....	4,9	5,2	5,2
	W tym podregion nowosądecki		
Urodzenia żywe.....	11,7	11,7	11,4
Zgony.....	8,2	8,0	8,0
Przyrost naturalny.....	3,5	3,7	3,4
Małżeństwa.....	5,7	6,0	5,8

a Patrz uwagi ogólne ust. 1 na str. 15.

Ź r ó d ł o: opracowanie własne.

W 2015 r. współczynnik urodzeń (liczba urodzeń w przeliczeniu na 1000 ludności) w podregionie nowosądeckim wyniósł 11,4‰ i był wyższy od wartości

dla województwa małopolskiego (10,3‰). Największy współczynnik odnotowano na terenie gmin wiejskich Łabowa (16,2‰) oraz Laskowa (15,2‰). Z kolei najmniej urodzeń na 1000 ludności przypadło na gminy wiejskie Gorlice (7,8‰) oraz miście Gorlice (8,5‰).

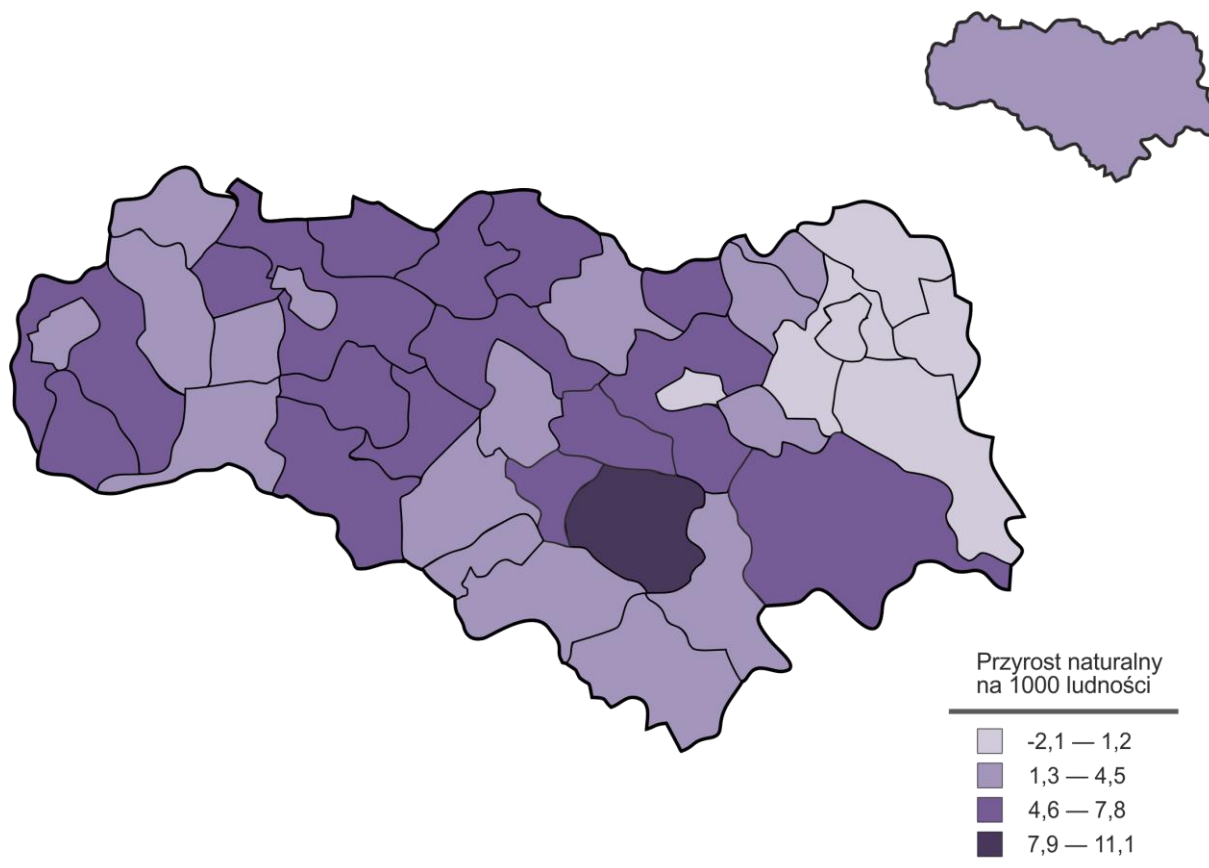
W każdym z analizowanych lat w podregionie nowosądeckim notowano wyższy niż w województwie przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 ludności. W 2015 r. wskaźnik osiągnął wartość 3,4 i był wyższy od wartości dla województwa o 2,4 punktu. Najwyższy przyrost naturalny na 1000 ludności odnotowano na terenie gmin: Łabowa (11,1), Laskowa (7,8) oraz Łososina Dolna (po 7,3). Ujemne wartości wskaźnika zanotowano w czterech gminach: miście Gorlice (-2,1), gminie miejsko-wiejskiej Biecz (-0,5) oraz wiejskich Gorlice (-0,3) i Sękowa (-0,2). Jedynie miasto Grybów odnotowało wartość wskaźnika równą zero.

Prognoza¹ liczby ludności dla podregionu nowosądeckiego wskazuje, że w najbliższych kilkunastu latach liczba ludności będzie systematycznie rosła (osiągając w 2030 roku 546,0 tys.) aby w kolejnym okresie zacząć spadać do wartości 545,4 tys. w 2035 r., 542,5 tys. w 2040 r. i 531,2 tys. w 2050 roku.

W perspektywie kolejnych lat postępować będzie proces starzenia się społeczeństwa. W 2015 r. odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej wyniósł 13,2% ogółu ludności podregionu. Według szacunków, w 2020 r. udział ludności tej grupy wiekowej wyniesie 15,1% i będzie się systematycznie zwiększał, by w 2035 r. osiągnąć 21,4%. Prognozowana wartość wskaźnika obciążenia demograficznego, którego wartość w 2015 roku wynosiła 61, również będzie rosła. Dla roku 2035 prognozowana wartość wynosi 61,6, a więc jedynie 0,6 punktu więcej niż miało to miejsce w 2015 r., jednak w 2050 roku prognozowana wartość przekroczy 74 osoby w wieku nieprodukcyjnym przypadające na 100 osób w wieku produkcyjnym.

¹ Dane o prognozie liczby ludności pochodzą z Banku Danych Lokalnych, <http://www.stat.gov.pl/bdl>, według stanu w dniu 20 IV 2017 r.

Wykr. 1.4. Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne.

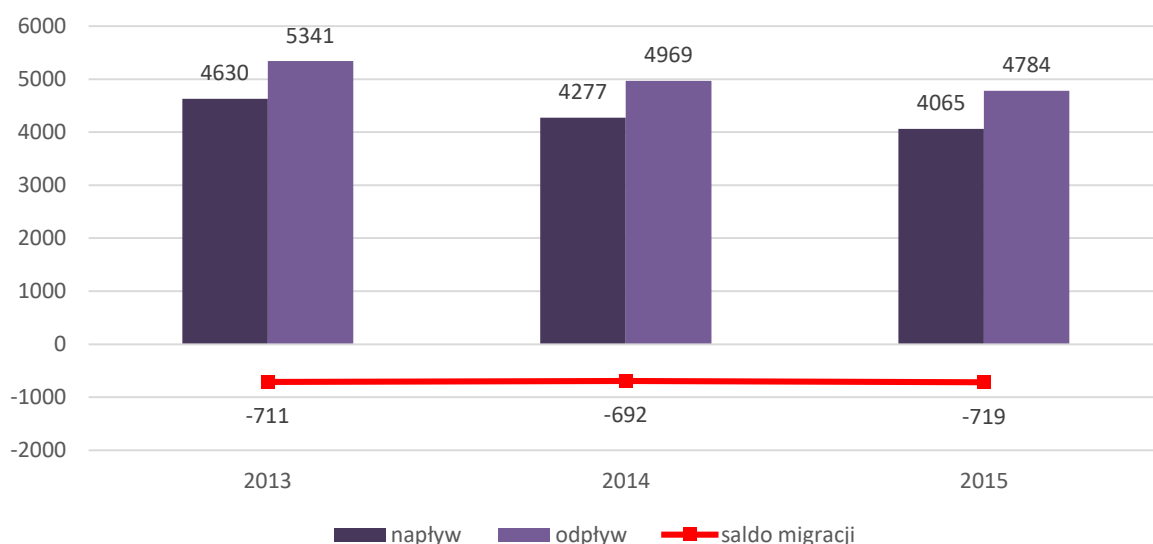
Podczas gdy na terenie Polski oraz województwa Małopolskiego mamy do czynienia z systematycznym wzrostem liczby zawieranych małżeństw rok do roku w okresie pomiędzy rokiem 2013 a 2015 (odpowiednio o 4,5% pomiędzy 2013 a 2014 rokiem zarówno w Polsce jak i Małopolsce oraz o 0,2% w Polsce i 0,6% w Małopolsce pomiędzy 2014 a 2015 rokiem), na terenie podregionu nowosądeckiego można zaobserwować większy niż na tych obszarach wzrost zawieranych małżeństw pomiędzy 2013 a 2014 rokiem (wzrost o 5,4%) oraz spadek w roku następnym (-3,1%). Równocześnie liczba zawartych małżeństw w 2015 roku była wyższa niż w roku 2013 o 62 (2%) i wynosiła 3,1 tyś.

W przeliczeniu na 1000 ludności podregionu nowosądeckiego w 2015 r. przypadało 5,8 nowo zawartych małżeństw, to więcej niż w województwie o 0,6 punktu. Najwyższym wskaźnikiem wyróżniały się gminy wiejskie: Niedźwiedź (8,7), Lipinki Dolna (7,4), Moszczenica (7,4) i Łabowa (7,0), zaś najniższy wskaźnik odnotowano w gminie Muszyna (3,9) i mieście Gorlice (po 4,4).

1.3. MIGRACJE

W latach 2013 – 2015 w podregionie nowosądeckim zanotowano nadwyżkę osób wymeldowanych nad zameldowanymi na pobyt stały, co przełożyło się na ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych. W 2013 i 2014 r. saldo migracji wyniosło odpowiednio minus 711 i minus 692, w roku 2015 wyniosło minus 719. W ruchu wewnętrznym, nadwyżka osób wymeldowanych nad zameldowanymi rosła, jedynie w roku 2014 nieznacznie spadła - dla porównania saldo migracji wewnętrznych w 2013 r. wyniosło minus 562, w 2015 r. minus 576, a w 2014 minus 549. Ujemne saldo migracji zagranicznych w każdym kolejnym roku nie przekraczało poziomu minus 149 (minus 143 w roku 2013).

Wykr. 1.5. Migracje na pobyt stały i saldo migracji

a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.

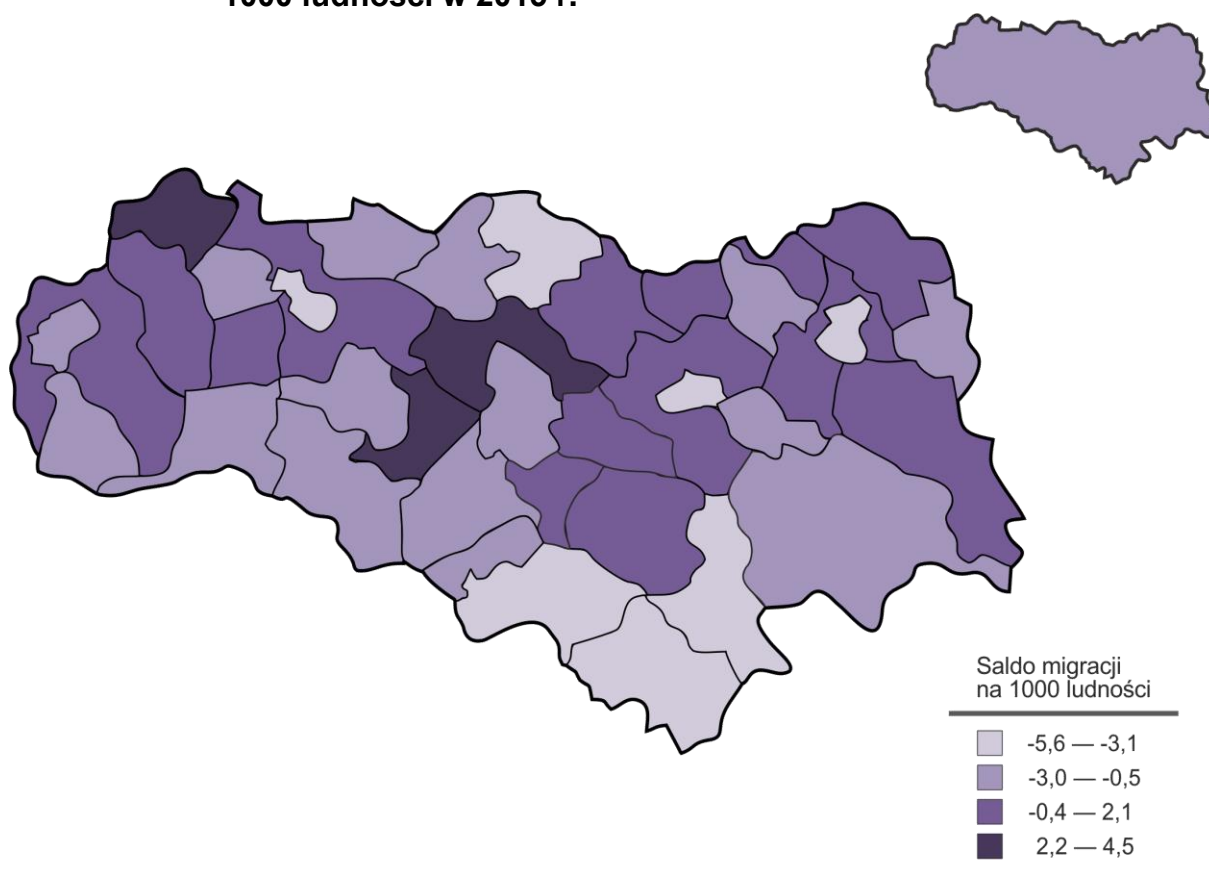
Źródło: opracowanie własne.

W całym okresie objętym analizą ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały występowało na terenie miast Gorlice, Limanowa i Grybów oraz gmin Biecz, Krynica-Zdrój, Muszyna, Laskowa, i Piwniczna Zdrój. Dodatkowo saldo w całym analizowanym okresie cechowało gminy wiejskie: Chelmiec, Kamionka Wielka i Podegrodzie.

W 2013 r. w podregionie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności wyniosło minus 1,3 (0,8 w województwie małopolskim). W 2015 r. ponad połowa (61,5%) gmin tworzących podregion nowosądecki cechowała się

ujemnym saldem migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w przeliczeniu na 1000 ludności. Najniższy wskaźnik wystąpił w mieście Gorlice (minus 5,6) oraz gminach Gródek nad Dunajcem (minus 5,5) i Krynica-Zdrój (minus 5,2). W mieście na prawach powiatu- Nowym Sączu wskaźnik również przyjął wartość ujemną (minus 2,4). Natomiast największa przewaga napływu ludności nad odpływem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wystąpiła w gminach Chełmiec (4,5), Jodłownik (3,8) oraz Podegrodzie (2,3).

Wykr. 1.6. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne.

1.4. PRACUJĄCY

W latach 2013 – 2015 udział liczby pracujących w podregionie nowosądeckim w liczbie pracujących w województwie wahał się między 11,8% a 11,6%. W 2013 r. liczba pracujących w podregionie wyniosła 84,8 tys. osób. W roku 2014 odnotowano wzrost rzędu 2,1%. W 2015 r. liczba pracujących wyniosła 87,0 tys. osób i była wyższa

o 0,3% niż w 2014 r., oraz o 2,5% wyższa od zanotowanej w 2013 r. Pośród pracującej ludności województwa nieznacznie przeważały kobiety (51,2% w 2015 r.), natomiast w podregionie nowosądeckim w ludności pracującej przeważał odsetek mężczyzn w całym okresie objętym analizą wahał się między 50,5% a 51,3 % (50,5% w 2015 r.).

Tabl. 1.5. Pracujący w głównym miejscu pracy
Stan w dniu 31 XII

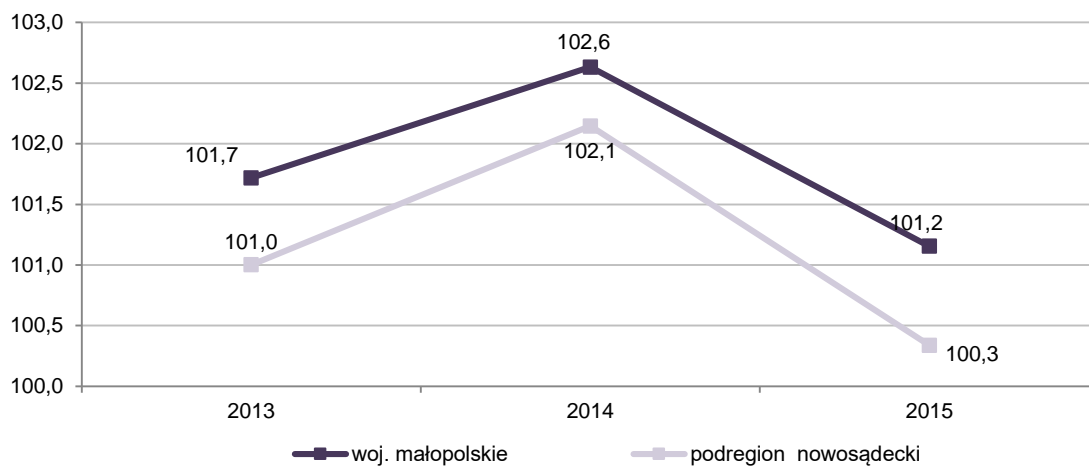
Wyszczególnienie	2013			2014			2015		
Województwo małopolskie									
Ogółem.....	720942			739922			748467		
w tym kobiety.....	363839			376716			383449		
w % ogółu.....	50,5			50,9			51,2		
Dynamika (rok poprzedni=100)..	101,7			102,6			101,2		
W tym podregion nowosądecki									
Ogółem.....	84842			86663			86956		
w tym kobiety.....	41298			42407			43059		
w % ogółu.....	48,7			48,9			49,5		
Dynamika (rok poprzedni=100)..	101,0			102,1			100,3		

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Ź r ó d ł o: opracowanie własne.

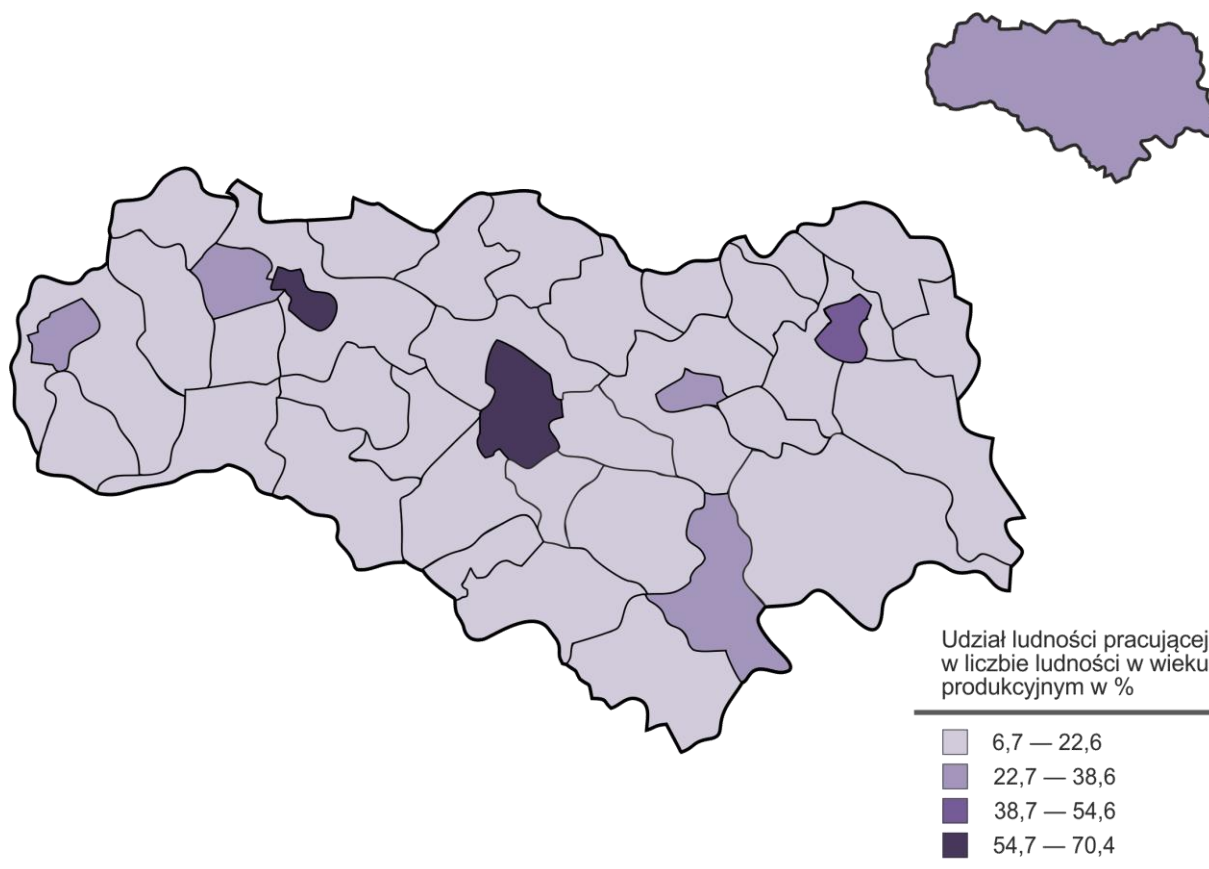
W 2015 r. 58,4% ludności pracującej podregionu skupiały gminy miejskie: Nowy Sącz (36,5%), Gorlice (10,7%), Limanowa (8,0%), Mszana Dolna (1,9%) oraz Grybów (1,3%). Najniższy odsetek pracujących odnotowano w gminach wiejskich: Moszczenica (0,2%), Rytro, Ropa i Sękowa (po 0,3%), natomiast gminą wiejską z najwyższym odsetkiem ludności pracującej w liczbie pracujących w podregionie był Chelmiec (4,4%).

Wykr.1.7. Dynamika liczby pracujących
Rok poprzedni = 100

Źródło: opracowanie własne.

Wykr. 1.8. Udział ludności pracującej w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne.

W przeliczeniu na 1000 ludności w wieku produkcyjnym liczba pracujących w podregionie w latach 2013 – 2015 wahała się między 256 a 261 osób. Wskaźnik przyjmował wartości znacznie niższe niż dla województwa (355 w 2015 r.). Najwyższy wskaźnik odnotowano w miastach: Limanowa (744), Nowy Sącz (610) oraz Gorlice (532). Wskaźnik wyższy od zanotowanego w skali województwa zanotowano także w gminie miejsko-wiejskiej Krynica-Zdrój (387) oraz gminie wiejskiej Tymbark (372). Z kolei najmniej pracujących na 1000 ludności w wieku produkcyjnym przypadło w następujących gminach wiejskich: Moszczenica (71), Łukowica (76), Mszana Dolna (80), Słopnice (83) oraz Gorlice (83).

1.5. BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI

W latach 2013 – 2015 na terenie podregionu nowosądeckiego, podobnie jak w województwie, notowano spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych. W 2013 r. w podregionie w urzędach pracy zarejestrowanych było 35,6 tys. osób. W roku 2014 ich liczba zmniejszyła o 17,2% (w skali województwa spadek o 15,5%), natomiast w 2015 r. była niższa od zanotowanej w 2013 r. o 26,0% (spadek o 27,3% w województwie).

Udział bezrobotnych podregionu nowosądeckiego w ogóle bezrobotnych województwa małopolskiego na przestrzeni omawianych lat nieznacznie się zwiększył - w 2015 r. wyniósł 22,0%, wobec 21,7% w 2013 r.

W zbiorowości osób bezrobotnych w podregionu przeważały kobiety. W roku 2013 stanowiły one 54,0% ogółu bezrobotnych. W kolejnych latach udział ten nie przekraczał 60% i wyniósł 58,0% w 2015 r.

W 2013 r., największy w stosunku do roku 2014 spadek liczby bezrobotnych odnotowano w gminach Laskowa (o 30,2%), Piwniczna-Zdrój (25,9%) oraz Moszczenica (22,4%). W okresie tym najmniej bezrobotnych ubyło w gminach Niedźwiedź (11,9%) i Mszana Dolna (10,9%) oraz mieście Grybowie (8,4%). W Nowym Sączu odnotowano spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych o 17,5%.

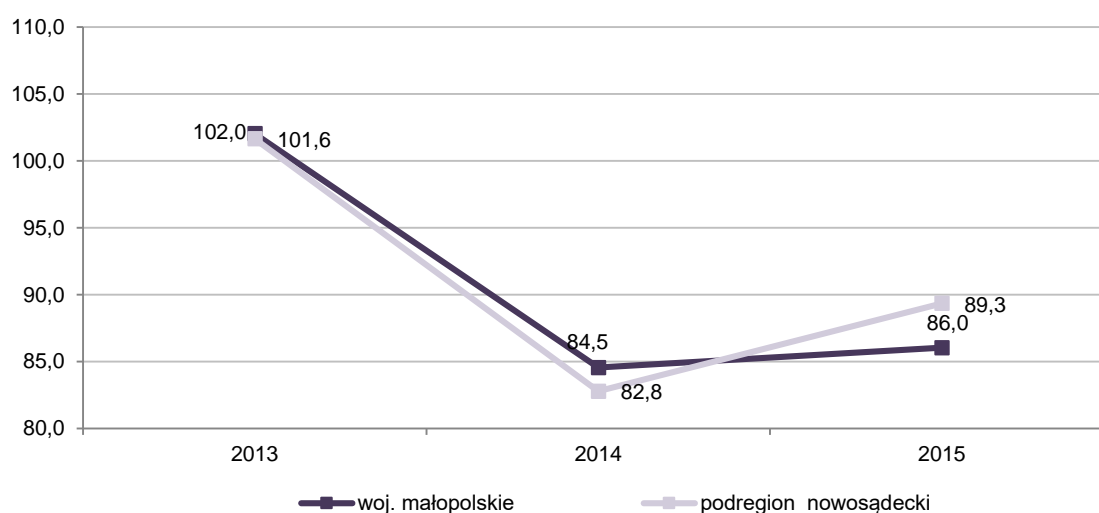
Tabl. 1.6. Bezrobotni zarejestrowani
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Lata		
	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Ogółem.....	164434	139027	119601
w tym kobiety.....	84534	72800	64189
w % ogółu.....	51,4	52,4	53,7
Dynamika (rok poprzedni=100)..	102,0	84,5	86,0
W tym podregion nowosądecki			
Ogółem.....	35601	29471	26330
w tym kobiety.....	19238	16667	15278
w % ogółu.....	54,0	56,0	58,0
Dynamika (rok poprzedni=100)..	101,6	82,8	89,3

Źródło: opracowanie własne.

Niemal we wszystkich gminach tworzących podregion nowosądecki w każdym kolejnym roku notowano spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych. W końcu analizowanego okresu tj. w roku 2015, odnotowano spadek średnio o 26% liczby zarejestrowanych bezrobotnych w odniesieniu do 2008 r. Duży spadek liczby bezrobotnych rejestrowanych cechował gminę Laskowa (41,0%). Znaczny spadek liczby bezrobotnych odnotowano również w gminach Ropa (37,1%), Uście Gorlickie (36,5%) i Jodłownik (35,0%).

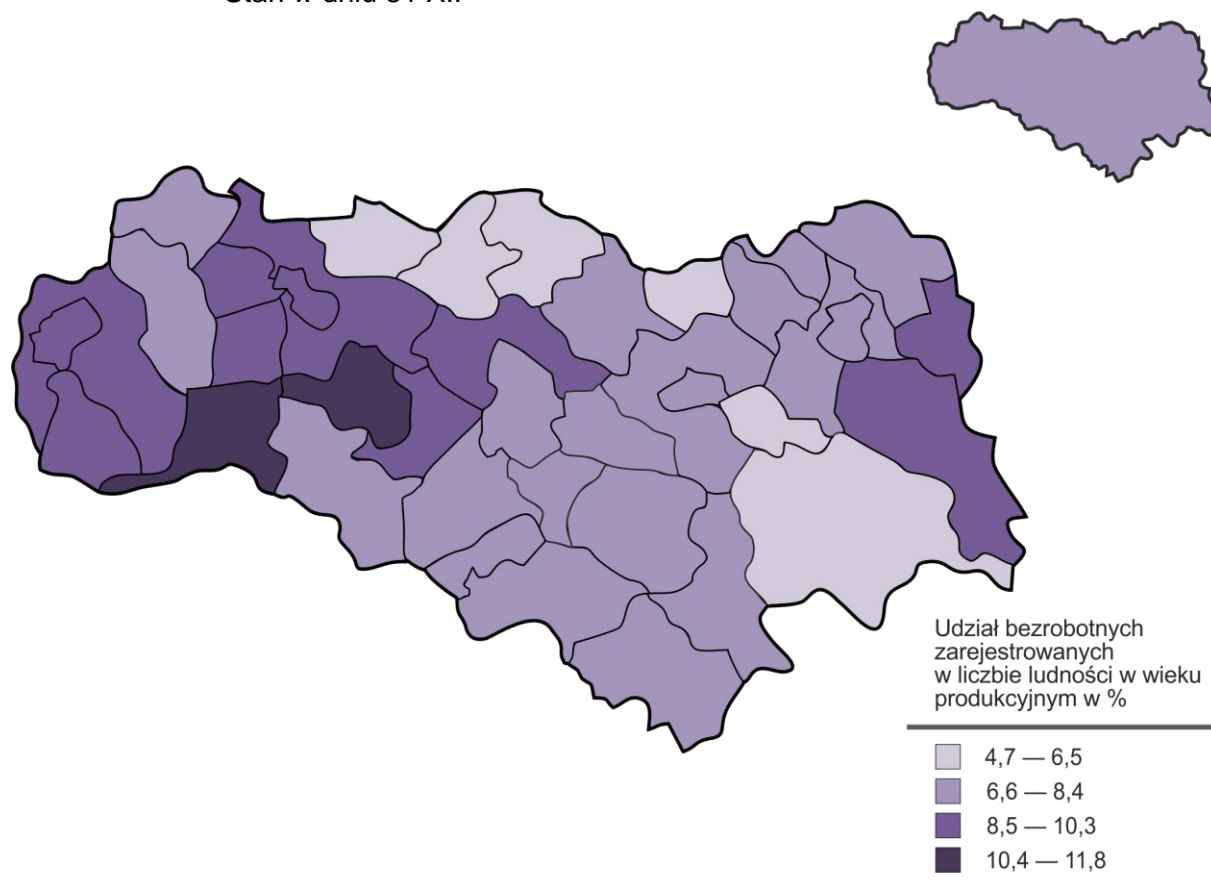
Wykr. 1.9. Dynamika liczby bezrobotnych zarejestrowanych
Rok poprzedni = 100

Źródło: opracowanie własne.

Wykr. 1.10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 r.

Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne.

W przeliczeniu na 1000 ludności w wieku produkcyjnym w podregionie nowosądeckim przypadło w 2015 r. 79 osób bezrobotnych. Wskaźnik przewyższał wartość dla województwa (57 osób), ale był również wyższy od wskaźnika dla kraju (65 osób). Do grupy jednostek terytorialnych o najniższej wartości wskaźnika zaliczały się gminy Ropa (47) Uście Gorlickie (49) i Gródek nad Dunajcem (62). Z kolei najwięcej osób bezrobotnych na 1000 ludności w wieku produkcyjnym odnotowano w gminach Kamienica (118), Łukowica (107) oraz Limanowa (102).

ROZDZIAŁ 2. POTENCJAŁ GOSPODARCZY

Podregion nowosądecki, jako oddzielna struktura funkcjonalna o wyraźnie odrębnym charakterze i specyficznych warunkach rozwoju przedsiębiorczości, może być rozpatrywany pod względem własnego potencjału gospodarczego. Na szczególną analizę zasługuje tu rola w gospodarce obszaru sektora usług okołoturystycznych oraz działalności rolniczej.

2.1. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ

Według stanu w dniu 31 XII 2015 r. w krajowym rejestrze urzędowym REGON zarejestrowanych było 42,5 tys. podmiotów gospodarki narodowej z terenu podregionu nowosądeckiego¹. Stanowiło to 11,7% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w województwie małopolskim.

Liczba podmiotów gospodarczych na terenie podregionu nowosądeckiego w latach 2013 – 2015 systematycznie rosła, szybciej nawet niż w całym województwie małopolskim. W 2015 r. wzrost osiągnął poziom 2,1% wobec 2,0% średnio w województwie.

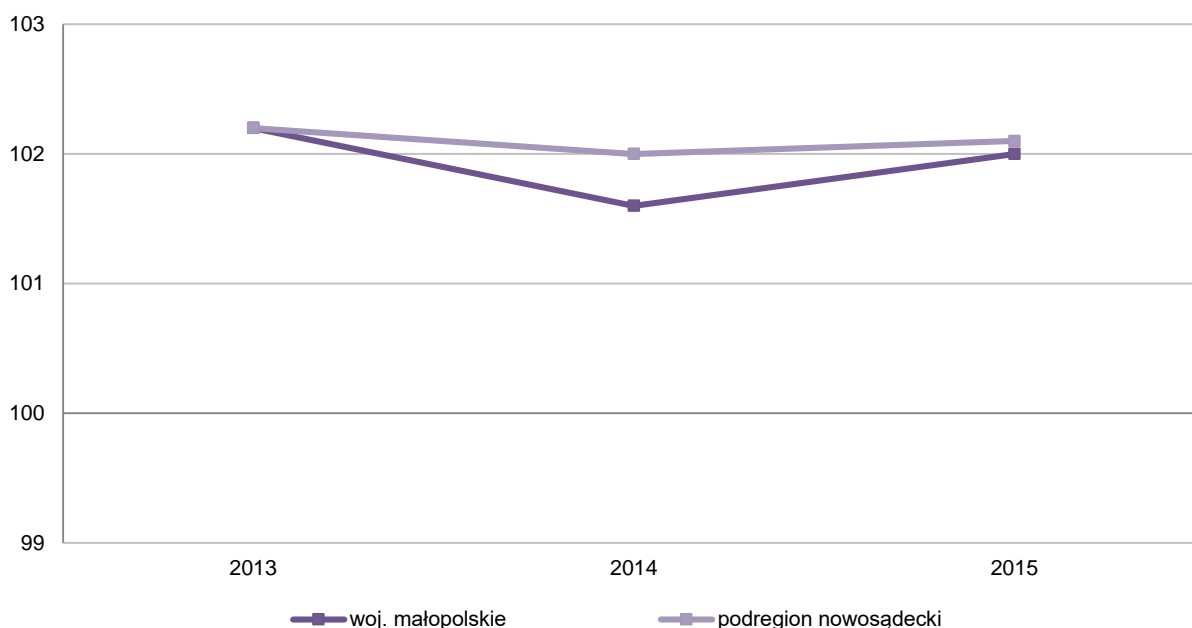
W końcu 2015 r. liczba zarejestrowanych podmiotów była o 4,2% wyższa niż na początku badanego okresu, w 2013 r. Dla porównania, dla całego województwa wzrost liczby podmiotów w analogicznym okresie wyniósł 3,6%. Na zwiększenie ogólnej liczby podmiotów w podregionie wpłynął głównie sektor prywatny, który powiększył się w badanym okresie o 4,0% podczas gdy w sektorze publicznym ubyło 0,6% podmiotów.

W okresie lat 2013-2015 podregion nowosądecki mógł poszczycić się wyższą od wojewódzkiej dynamiką liczby podmiotów gospodarczych. Przewaga ta zmieniła się, a w 2014 r. nastąpił w podregionie analogiczny do wojewódzkiego spadek tempa wzrostu liczby podmiotów gospodarczych. W ujęciu przestrzennym, największy wzrost liczby podmiotów w badanym okresie odnotowano na obszarze gmin: Nawojowa (12,8%), Laskowa (12,4%) i Rytró (17,7%), najmniejszy zaś w miastach

¹ Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne oraz jednostek lokalnych.

Nowy Sącz (1,8%) i Limanowa (2,0%) oraz gminach: Bobowa (2,1%) i Tymbark (2,6%). Liczba zarejestrowanych podmiotów zmniejszyła się z kolei w gminach: Uście Gorlickie (o 6,7%), Lipinki (o 0,8%) i Krynica-Zdrój (o 0,2%) oraz miastach: Gorlice (o 1,9%) i Grybów (o 0,4%).

Wykr. 2.1. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych
Rok poprzedni = 100

Poza miastem Nowy Sącz, które skupiało na swoim obszarze 22,8% ogółu podmiotów, największa liczba jednostek zarejestrowana była na terenie miasta Gorlice (6,1%) oraz gmin: Chełmiec (5,0%) i Krynica-Zdrój (4,8%). Najmniejszą liczbę zarejestrowanych podmiotów odnotowano w gminach: Moszczenica (0,5%), Ryto (0,6%), Łabowa i Sękowa (po 0,8%). W gminach wiejskich podregionu funkcjonowało 35,9% zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, w gminach miejskich – 47,1%.

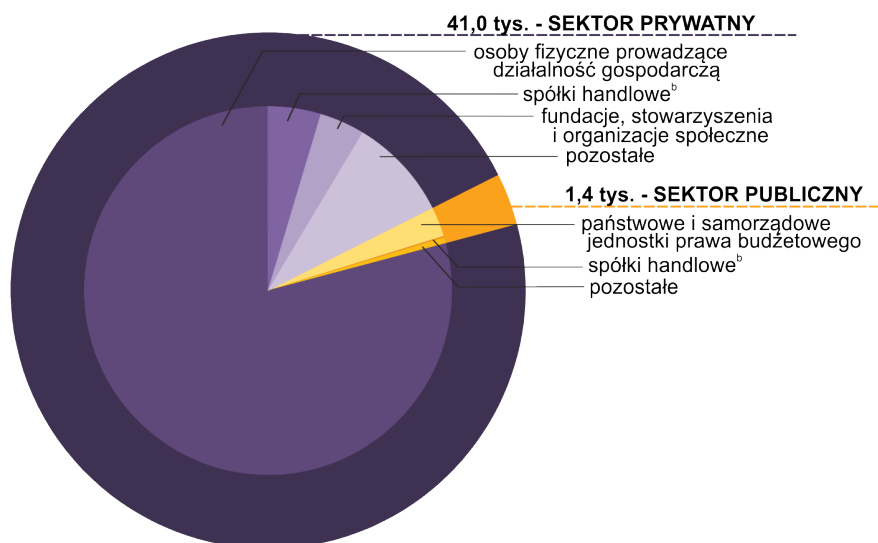
Tabl. 2.1. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON^a
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Lata		
	2013	2014	2015
Ogółem	40824	41653	42547
Gminy miejskie.....	15090	15191	15294
Gminy wiejskie.....	18732	19334	20026
Gminy miejsko-wiejskie.....	7002	7128	7227

^a W podziale według gmin - bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby/miejscu zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON - patrz uwagi ogólne, ust. 6 na str.108.

Wykr. 2.2. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według sektorów własności^a

Stan w dniu 31 XII

a W podziale według sektorów własności - bez podmiotów, dla których informacja o formie własności nie występuje w rejestrze REGON - patrz uwagi ogólne, ust. 6 na str. 108.

b W tym spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego.

Sektor prywatny skupiał zdecydowaną większość ogółu podmiotów działających w podregionie nowosądeckim. W ujęciu przestrzennym, największym udziałem sektora prywatnego charakteryzowały się gminy: Stary Sącz, Limanowa i Nowy Sącz, najmniejszym natomiast, a co za tym idzie największym udziałem sektora publicznego – gminy: Bobowa, Gródek nad Dunajcem i Niedźwiedź.

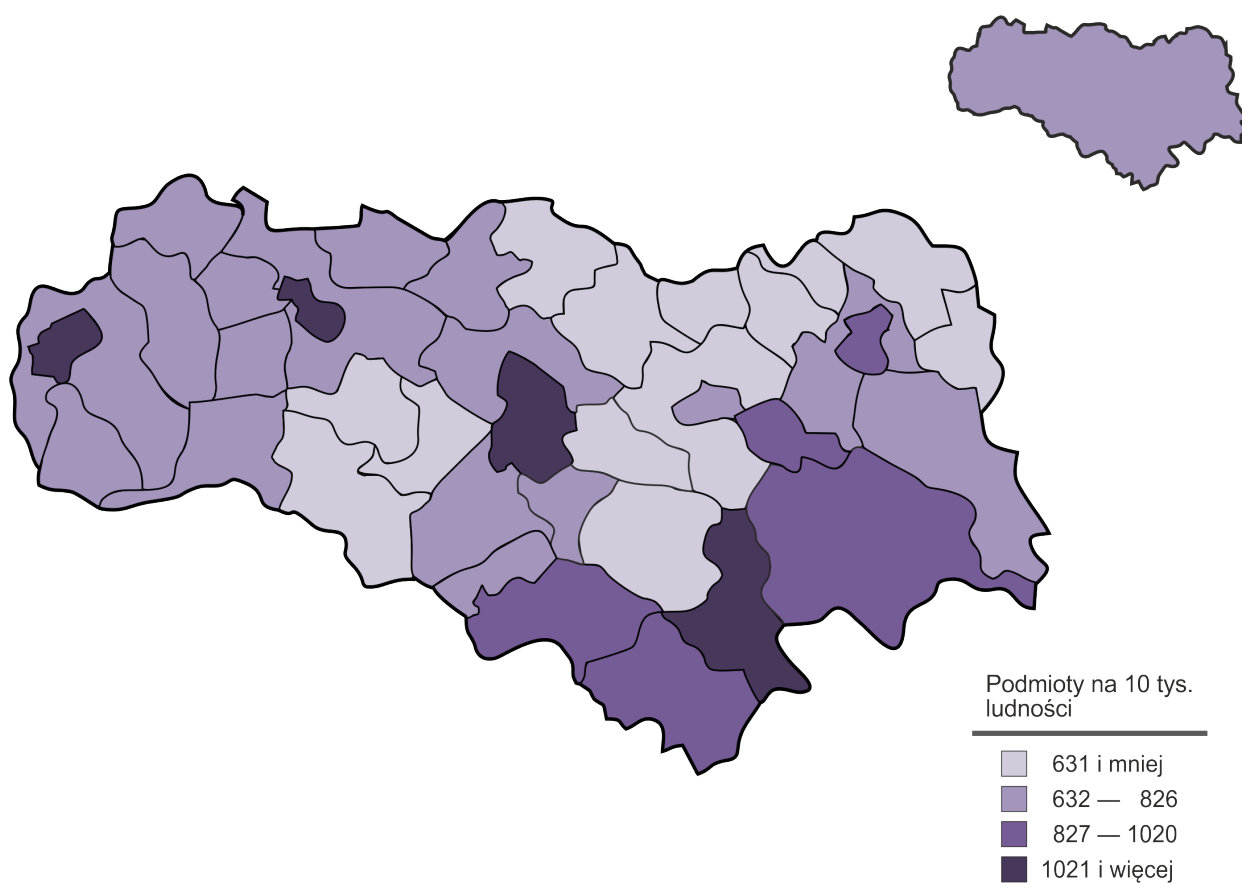
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą stanowiły 79,1% ogółu podmiotów zarejestrowanych na terenie podregionu nowosądeckiego. Odsetek tego typu jednostek w ogólnej liczbie zarejestrowanych podmiotów w poszczególnych gminach wahał się od 70,8% w Nowym Sączu do 90,6% w Limanowej.

Na terenie obszaru działało 2,0 tys. spółek handlowych, stanowiących 6,1% ogółu spółek handlowych z województwa małopolskiego i 4,8% wszystkich zarejestrowanych w podregionie podmiotów. Spółki te na miejsce rejestracji swojej działalności wybierały najczęściej główne miasta podregionu, tym samym największy udział spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na tym terenie odnotowano w Nowym Sączu (9,3%) i Gorlicach (7,7%), a w dalszej kolejności w Muszynie (6,1%) i Krynicy-Zdroju (5,9%). Z kolei najmniej, poniżej 1% spółek handlowych wśród ogółu podmiotów działało na terenie gmin: Łukowica, Lipinki (po 0,8%) i Moszczenica (0,9%).

Spośród spółek handlowych prowadzących działalność na terenie podregionu nowosądeckiego 8,9% stanowiły spółki z udziałem kapitału zagranicznego, działające głównie w Nowym Sączu oraz Gorlicach, Krynicy-Zdroju i Limanowej. Żadnych spółek tego typu nie zarejestrowano natomiast w gminach: Bobowa, Dobra, Gródek nad Dunajcem, Kamionka Wielka, Korzenna, Limanowa, Lipinki, Łukowica, Łużna, Moszczenica, Rytro, Słopnice i Uście Gorlickie.

Wykr. 2.3. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2015 r.

Stan w dniu 31 XII

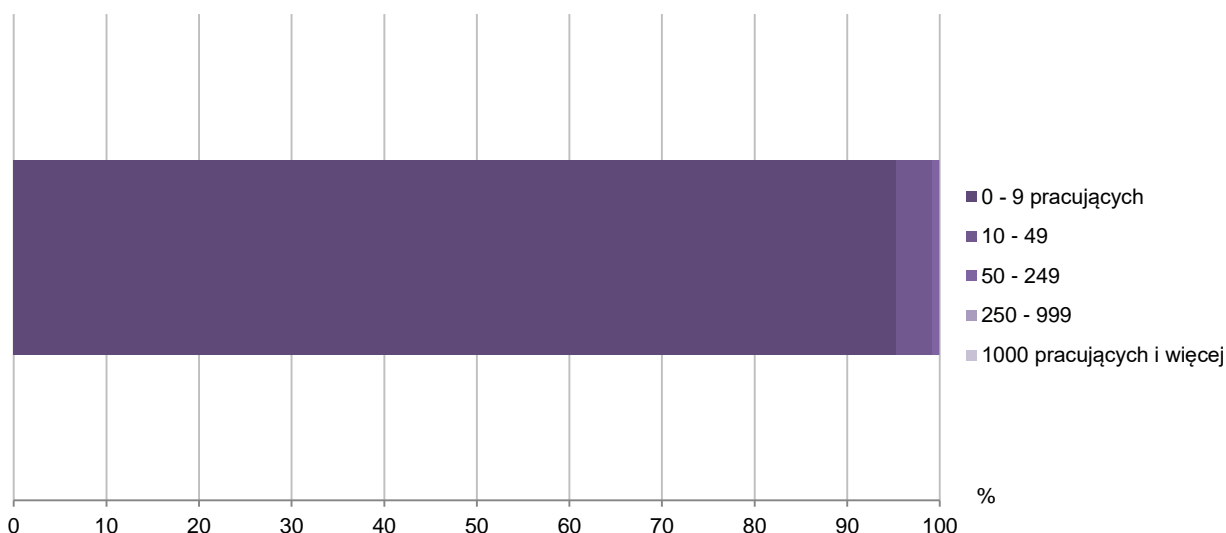

Największa koncentracja podmiotów gospodarki narodowej, wyrażająca się ich liczbą na 1 km² powierzchni, wystąpiła na terenie gmin miejskich – Nowego Sącza (168), Gorlic (110), Limanowej (93), Mszany Dolnej (31) i Grybowa (27). Najniższym współczynnikiem koncentracji charakteryzowały się gminy Sękowa i Uście Gorlickie (po 2) oraz Łabowa (3). Średnio na 1 km² powierzchni podregionu nowosądeckiego przypadało natomiast w 2015 r. 12 podmiotów gospodarczych (tyle samo co w 2013 r.), podczas gdy w całym województwie wskaźnik ten wynosił 24.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności, będąca jednym z głównych wyznaczników poziomu przedsiębiorczości na danym obszarze, wynosiła w 2015 r. w podregionie nowosądeckim 794, a więc o ponad 1/4 mniej, niż przeciętnie w województwie, gdzie wskaźnik ten przybrał wartość 1079. Najwyższą liczbę zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. ludności odnotowano w Krynicy-Zdroju (1214), a także w Nowym Sączu (1154) i Limanowej (1153). Najslabiej pod względem przedsiębiorczości wypadły gminy: Moszczenica (437), Bobowa (506) i Łużna (520). Generalnie większa liczba podmiotów gospodarczych rejestrowana była na terenach zurbanizowanych niż na obszarze wiejskim.

Wykr. 2.4. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON według liczby pracujących^a w 2015 r.

Stan w dniu 31 XII

^a W podziale według przewidywanej liczby pracujących - bez podmiotów, dla których informacja na ten temat nie występuje w rejestrze REGON - patrz uwagi ogólne, ust. 6 na str. 108..

Wśród podmiotów zarejestrowanych na terenie podregionu nowosądeckiego zdecydowanie dominowały w 2015 r. mikroprzedsiębiorstwa, z liczbą pracujących poniżej 10 osób (aż 95,3% ogółu zarejestrowanych jednostek). Podmioty małe, posiadające od 10 do 49 pracujących, stanowiły 3,9% wszystkich znajdujących się w rejestrze. Przedsiębiorstwa średniej wielkości, z liczbą pracujących od 50 do 249, stanowiły zaledwie 0,7% ogółu. Dużych podmiotów, powyżej 250 pracujących, było zaledwie 0,1%.

Pod względem podstawowego rodzaju prowadzonej działalności zbiorowość przedsiębiorstw zarejestrowanych na obszarze podregionu nowosądeckiego jest dość różnorodna, jednakże wyróżnić można kilka najczęstszych obszarów działalności. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych było w 2012 r. w sekcjach *Budownictwo* (10,0 tys. – 23,5% ogółu) i *Handel; naprawa pojazdów samochodowych*² (9,3 tys., tj. 21,8% ogółu podmiotów), a w dalszej kolejności w sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* (3,9 tys. – 9,1%). Łącznie sekcje te skupiały ponad połowę (54,4%) wszystkich podmiotów zarejestrowanych na terenie podregionu.

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, na terenie podregionu nowosądeckiego wyróżnić można jednostki o dominującej roli jednej z dwóch sekcji. Gminy: Biecz, Chelmiec, Gorlice, Krynica-Zdrój, Lipinki, Mszana Dolna, Sękowa, Stary Sącz i Tymbark, oraz miasta: Gorlice, Limanowa i Nowy Sącz to obszary o wiodącej roli sekcji *Handel; naprawa pojazdów samochodowych* (udział 18,4% – 28,4%) We wszystkich pozostałych gminach podregionu, za wyjątkiem gminy Jodłownik, gdzie sekcje *Budownictwo* i *Handel; naprawa pojazdów samochodowych*³ osiągnęły ex aequo dominujący udział w strukturze zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (po 23,4%), dominującą rolę w gospodarce odgrywa *Budownictwo* (udział 23,1% – 54,9%).

2.1.1. HANDEL

Sekcja *Handel; naprawa pojazdów samochodowych* była z wynikiem 9,3 tys. drugą w 2015 r. pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów i pod względem liczby gmin, w których osiągnęła charakter dominujący – przeważała w 12 spośród wszystkich 39 gmin tworzących podregion nowosądecki. Zarejestrowane w tej sekcji podmioty stanowiły na obszarze podregionu 21,8% ogółu (w całym województwie małopolskim analogiczny udział był nieco wyższy i wynosił 24,5%). Najwyższy udział podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji *Handel; naprawa pojazdów samochodowych* w ogóle podmiotów zarejestrowanych na danym obszarze

² Patrz uwagi ogólne, ust. 4 na str. 107.

³ Patrz uwagi ogólne, ust. 4 na str. 107.

odnotowano w gminie Mszana Dolna, gdzie wyniósł on 28,4%, a najniższy – w gminie Uście Gorlickie (9,4%).

W gminach miejskich i wiejskich podregionu nowosądeckiego zarejestrowana była zbliżona liczba podmiotów zajmujących się handlem. Stanowiły one odpowiednio: 8,8% i 9,5% wszystkich zarejestrowanych w podregionie podmiotów i odpowiednio: 40,7% i 43,3% grupy podmiotów handlowych.

Spośród podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie podregionu nowosądeckiego w sekcji *Handel; naprawa pojazdów samochodowych* znaczną większość stanowiły podmioty zajmujące się handlem detalicznym (z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi) – ich udział w ogóle podmiotów handlowych w podregionie wyniósł aż 59,4%. Udział podmiotów zajmujących się handlem hurtowym (z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi) stanowił z kolei 23,1%.

Tabl. 2.2. Podmioty gospodarki narodowej działające w handlu^a w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarcze	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Handel^a razem.....	89089	24,5
Gminy miejskie.....	41236	11,3
Gminy wiejskie.....	21104	5,8
Gminy miejsko-wiejskie.....	26749	7,4
W tym podregion nowosądecki		
Handel^a razem.....	9286	21,8
Gminy miejskie.....	3780	8,8
Gminy wiejskie.....	4024	9,5
Gminy miejsko-wiejskie.....	1482	3,5

a Sekcja PKD Handel; naprawa pojazdów samochodowych - patrz uwagi ogólne, ust. 4 na str. 107. Bez podmiotów, dla których informacja o rodzaju przeważającej działalności nie występuje w rejestrze REGON.

Biorąc pod uwagę liczbę pracujących⁴, sekcja *Handel; naprawa pojazdów samochodowych* była w 2015 r. drugą co do wielkości w gospodarce podregionu nowosądeckiego (14,1 tys. pracujących), ustępując jedynie *Przetwórstwu przemysłowemu* (21,7 tys.), a wyprzedzając i *Edukację* (13,6 tys.).

⁴ Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Inaczej niż w przypadku podmiotów gospodarczych, większość pracujących w podmiotach zajmujących się handlem zarejestrowana była w gminach miejskich podregionu nowosądeckiego. Stanowili oni 11,1% wszystkich osób pracujących na terenie podregionu i więcej niż 2/3 (68,6%) grupy osób pracujących w handlu. Osoby pracujące w handlu w gminach wiejskich podregionu nowosądeckiego stanowiły odpowiednio: 3,7% i 22,8%.

Tabl. 2.3. Pracujący^a w handlu^b w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Pracujący ^a	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Handel^b razem.....	116570	15,6
Gminy miejskie.....	69549	9,3
Gminy wiejskie.....	20698	2,8
Gminy miejsko-wiejskie.....	26323	3,5
W tym podregion nowosądecki		
Handel^b razem.....	14123	16,2
Gminy miejskie.....	9695	11,1
Gminy wiejskie.....	3226	3,7
Gminy miejsko-wiejskie.....	1202	1,4

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, a w jednostkach budżetowych niezależnie od liczby pracujących - patrz uwagi ogólne, ust. 7 na str. 108.

b Sekcja PKD Handel; naprawa pojazdów samochodowych - patrz uwagi ogólne, ust. 4 na str. 107.

Na koniec 2015 r. na terenie podregionu nowosądeckiego działało zaledwie 6 hipermarketów i 64 supermarkety, w zdecydowanej większości (89,1%) w gminach miejskich i miejsko-wiejskich. Zlokalizowane w podregionie supermarkety stanowiły 13,0% wszystkich tego typu placówek handlu wielkopowierzchniowego działających w województwie małopolskim.

Tabl. 2.4. Sklepy według form organizacyjnych w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Hipermarkety	Supermarkety	Domy towarowe	Domy handlowe
Województwo małopolskie				
Ogółem	45	492	10	8
Gminy miejskie.....	41	257	7	5
Gminy wiejskie.....	0	46	3	0
Gminy miejsko-wiejskie.....	4	189	0	3
W tym podregion nowosądecki				
Ogółem	6	64	2	2
Gminy miejskie.....	6	47	2	2
Gminy wiejskie.....	0	5	0	0
Gminy miejsko-wiejskie.....	0	12	0	0

Na terenie podregionu nowosądeckiego na koniec 2015 r. działało ogółem 26 targowisk o łącznej powierzchni 120,1 tys. m² (w tym 98,1 tys m² powierzchni sprzedażowej). Na zdecydowanej większości z nich (22) przeważał drobny handel detaliczny. Zlokalizowane w podregionie targowiska stanowiły 16,8% wszystkich tego typu placówek działających w województwie małopolskim.

Tabl. 2.5. Targowiska stałe w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Liczba		Powierzchnia w m ²		Stale punkty sprzedaży drobnodetalicznej	
	ogółem	w tym z przewagą sprzedaży drobnodetalicznej	ogółem	w tym sprzedażowa	ogółem	w tym na targowiskach czynnych codziennie
Województwo małopolskie						
Ogółem	155	145	892605	651764	5790	2785
Gminy miejskie.....	57	54	369702	292652	3130	1479
Gminy wiejskie.....	34	32	84485	69371	573	62
Gminy miejsko-wiejskie..	64	59	438418	289741	2087	1244
W tym podregion nowosądecki						
Ogółem	26	22	120090	98122	431	328
Gminy miejskie.....	12	9	77847	62407	390	298
Gminy wiejskie.....	7	6	11186	11079	18	11
Gminy miejsko-wiejskie..	7	7	31057	24636	23	19

2.1.2. TURYSTYKA

Sekcja *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi*, skupiająca grupę podmiotów z zakresu szeroko rozumianych usług okołoturystycznych, była z wynikiem 1,2 tys. dziewiątą w 2015 r. pod względem liczebności na terenie podregionu nowosądeckiego, a więc plasowała się tuż powyżej połowy stawki. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w tej sekcji osiągały najwyższy udział głównie w południowej części obszaru, czyli w gminach uzdrowskich i turystycznych powiatu nowosądeckiego. Na obszarze całego podregionu podmioty z tej sekcji stanowiły natomiast 2,9% ogółu, co oznacza udział nieco niższy od średniego w województwie (3,8%).

Podobnie jak w przypadku handlu, podmioty zajmujące się usługami okołoturystycznymi dość równomiernie rozłożyły się pomiędzy gminy miejskie i wiejskie podregionu, stanowiąc odpowiednio: 0,8% i 1,1% wszystkich zarejestrowanych podmiotów i odpowiednio: 28,4% i 35,1% podmiotów z sekcji.

Spośród podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie podregionu nowosądeckiego w sekcji *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi*, dominowały podmioty zajmujące się działalnością gastronomiczną, które stanowiły niemal 1/3 (66,4%). Pozostałe 33,6% stanowił udział podmiotów zajmujących się zakwaterowaniem.

Tabl. 2.6. Podmioty gospodarki narodowej działające w turystyce^a w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarcze	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Turystyka^a razem.....	13735	3,8
Gminy miejskie.....	7041	1,9
Gminy wiejskie.....	3498	1,0
Gminy miejsko-wiejskie.....	3196	0,9
W tym podregion nowosądecki		
Turystyka^a razem.....	1216	2,9
Gminy miejskie.....	345	0,8
Gminy wiejskie.....	427	1,1
Gminy miejsko-wiejskie.....	444	1,0

^a Sekcja PKD Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi - patrz uwagi ogólne, ust. 4 na str. 107. Bez podmiotów, dla których informacja o rodzaju przeważającej działalności nie występuje w rejestrze REGON.

Pod względem liczby pracujących⁵, sektor usług okołoturystycznych był na terenie podregionu nowosądeckiego w 2015 r. ósmą z najliczniejszych sekcji PKD, skupiając 1,8 tys. osób, tj. 2,0% wszystkich pracujących, a więc osiągając udział nieco niższy od średniego w województwie (2,3%).

Podobnie jak w przypadku handlu, również zdecydowana większość pracujących w podmiotach należących do sektora usług okołoturystycznych zarejestrowana była w gminach miejskich. Stanowili oni 0,8% wszystkich osób pracujących na terenie podregionu i aż 42,0% grupy osób pracujących w sekcji *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi*. Osoby pracujące w podmiotach z tej dziedziny działalności w gminach wiejskich podregionu stanowiły odpowiednio: 0,3% i 16,2%.

Tabl. 2.7. Pracujący^a w turystyce^b w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Pracujący ^a	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Turystyka^b razem.....	17274	2,3
Gminy miejskie.....	12586	1,7
Gminy wiejskie.....	1829	0,2
Gminy miejsko-wiejskie.....	2859	0,4
W tym podregion nowosądecki		
Turystyka^b razem.....	1755	2,0
Gminy miejskie.....	737	0,8
Gminy wiejskie.....	285	0,3
Gminy miejsko-wiejskie.....	733	0,9

a Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, a w jednostkach budżetowych niezależnie od liczby pracujących - patrz uwagi ogólne, ust. 7 na str. 108.
b Sekcja PKD Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi - patrz uwagi ogólne, ust. 4 na str. 107.

⁵ Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

2.1.3. ROLNICTWO

W końcu 2015 r. co 5 podmiot prowadzący działalność rolniczą w województwie małopolskim zarejestrowany był na terenie podregionu nowosądeckiego (20,5% ogółu podmiotów z sekcji *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* w województwie). Zarejestrowane w rolnictwie podmioty stanowiły na obszarze podregionu 1,9% ogółu (w całym województwie małopolskim analogiczny udział był ponad niższy i wynosił 1,1%). Najwyższy, ponad 10-procentowy udział podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w tej sekcji odnotowano w gminach: Sękowa (10,5%) i Uście Gorlickie (10,3%), a w dalszej kolejności w gminach: Łososina Dolna (7,0%) i Łabowa (5,1%), najniższy natomiast – w miastach: Gorlice i Limanowa (po 0,5%).

Tabl. 2.8. Podmioty gospodarki narodowej działające w rolnictwie^a w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarcze	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Rolnictwo^a razem.....	6150	1,8
Gminy miejskie.....	757	0,2
Gminy wiejskie.....	1792	0,6
Gminy miejsko-wiejskie.....	3601	1,0
W tym podregion nowosądecki		
Rolnictwo^a razem.....	1574	4,0
Gminy miejskie.....	157	0,4
Gminy wiejskie.....	1182	3,0
Gminy miejsko-wiejskie.....	235	0,6

a Sekcja PKD Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo - patrz uwagi ogólne, ust. 4 na str. 107. Bez podmiotów, dla których informacja o rodzaju przeważającej działalności nie występuje w rejestrze REGON.

W oczywisty sposób zdecydowana większość podmiotów zajmujących się działalnością rolniczą zarejestrowana była w gminach wiejskich podregionu nowosądeckiego. Stanowiły one 1,4% wszystkich zarejestrowanych w podregionie podmiotów i blisko 3/4 (71,4)% grupy podmiotów rolniczych. Dla porównania, podmioty zajmujące się rolnictwem zarejestrowane w gminach miejskich posiadały udział odpowiednio: 0,2% i 15,9%.

Spośród podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie podregionu nowosądeckiego w sekcji *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo* znaczną większość stanowiły podmioty zajmujące się uprawą rolną, chowem i hodowlą zwierząt, a także łowiectwem (włączając w to działalność usługową) – ich udział w ogóle podmiotów rolniczych w podregionie wyniósł aż 60,8%. Udział podmiotów zajmujących się leśnictwem i pozyskiwaniem drewna wyniósł 38,6%, a 0,6% stanowiły podmioty prowadzące działalność rybacką.

ROZDZIAŁ 3. FINANSE PUBLICZNE

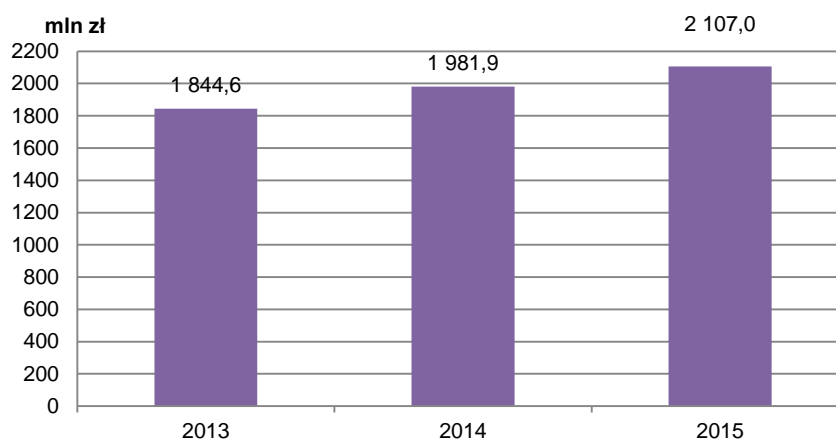
Finanse podregionu, rozumiane jako finanse publiczne, są czynnikiem warunkującym rozwój danego regionu. Istotną rolę dla rozwoju regionu odgrywa sposób wydatkowania środków budżetowych, a więc kierunki wydatkowania, jak również sposoby pozyskiwania środków pieniężnych na realizację zadań własnych danego obszaru.

Podregion nowosądecki to stosunkowo młody obszar w przestrzeni społeczno-gospodarczej kraju. Konkurencyjność regionów na tle pozostałych jednostek przestrzennych rośnie, co rodzi swoje konsekwencje dla rozwoju regionalnego.

3.1 DOCHODY BUDŻETOWE GMIN PODREGIONU NOWOSĄDECKIEGO

Na przestrzeni lat 2013 – 2015, dochody ogółem gmin wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego nieprzerwanie rosły, co świadczy o stałym poziomie rozwoju regionu. Wzrost ten był w całym badanym okresie liniowy, tzn. z roku na rok notowano coraz to wyższe dochody. W 2013 r. dochody ogółem¹ gmin wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego wyniosły 1844,6 mln zł, natomiast w 2015 r. już 2107,0 mln zł. Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż w latach 2013 – 2015 rosnący trend dochodów budżetowych dotyczył również całego województwa małopolskiego (odpowiednio w 2013 r. wyniosły one 11812,3 mln zł, w 2015 r. 13140,7 mln zł).

Wykr. 3.1. Dochody ogółem gmin i miasta na prawach powiatu

Źródło: opracowanie własne.

¹ Na dochody ogółem składają się: 1) dochody własne, 2) dotacje, 3) subwencja ogólna.

Analizując dochody ogółem gmin wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego w latach 2013 – 2015 należy zwrócić uwagę na zestawienie dochodów według rodzaju gminy. Zdecydowanie najwięcej dochodów ogółem spośród gmin wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego uzyskały w 2015 r. gminy wiejskie – 53,2%. Dochody ogółem gmin miejskich w 2015 r. stanowiły 30,9%, natomiast gmin miejsko-wiejskich 15,9%.

Z roku na rok dynamika dochodów ogółem gmin rosła – wyjątek stanowiły lata 2014 – w przypadku gmin miejsko-wiejskich, kiedy to dynamika dochodów ogółem uległa nieznacznemu spadkowi.

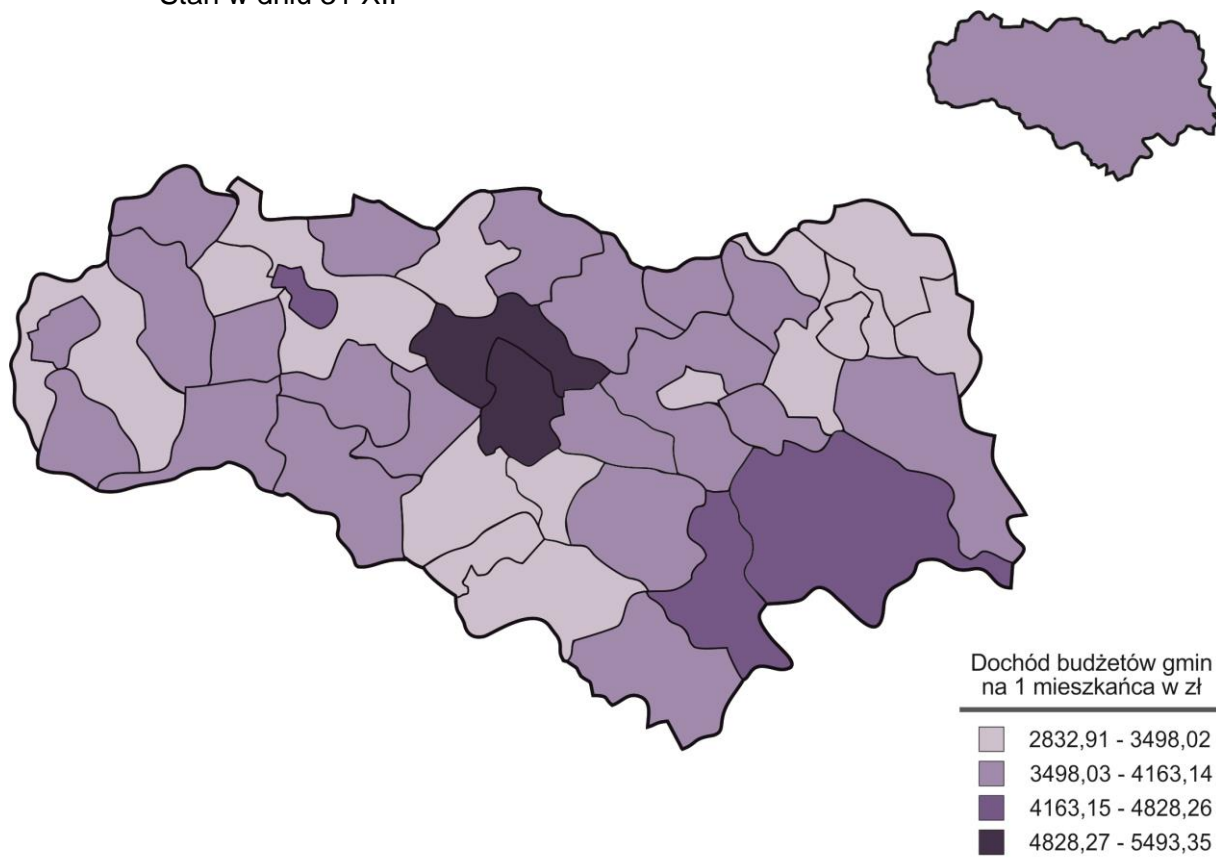
Tabl. 3.1. Dochody ogółem gmin według rodzaju gminy

Wyszczególnienie	Lata		
	2013	2014	2015
	Gminy miejskie		
Ogółem (mln zł).....	558,7	605,2	651,7
Dynamika (rok poprzedni=100).....	99,4	107,7	115,9
	Gminy wiejskie		
Ogółem (mln zł).....	967,3	1067,6	1119,8
Dynamika (rok poprzedni=100).....	98,2	108,4	113,7
	Gminy miejsko-wiejskie		
Ogółem (mln zł).....	318,6	309,2	335,5
Dynamika (rok poprzedni=100).....	99,8	96,8	105,0

Źródło: opracowanie własne.

Najwyższe dochody ogółem w obrębie gmin wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego w 2015 r. wystąpiły w gminach wiejskich: Grybów 86,6 mln zł, Chelmiec 137,3 mln zł oraz gminie miejskiej Nowy Sącz 460,5 mln zł. Z kolei najniższe dochody ogółem w 2015 r. wystąpiły w gminach wiejskich: Rytro 12,4 mln zł, Moszczenica 15,9 mln zł oraz gminie miejskiej Grybów 18,6 mln zł. Jak wynika z zestawienia dochodów ogółem gmin w obrębie podregionu nowosądeckiego różnica w potencjale ekonomicznym między poszczególnymi gminami jest znacząca. W sposób szczególny widać to na przykładzie gminy miejskiej Nowy Sącz, której dochód w 2015 r. stanowił 21,9% dochodu ogółem gmin wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego. Znacząco wyższy dochód ogółem w przypadku gminy miejskiej Nowy Sącz wynika przede wszystkim z wysokiego dochodu własnego, w skład którego wchodzi podatek (w tym od nieruchomości), opłaty lokalne, udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa z PIT i CIT oraz dochody z majątku.

Wykr.3.2. Dochody ogółem gmin na 1 mieszkańca w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

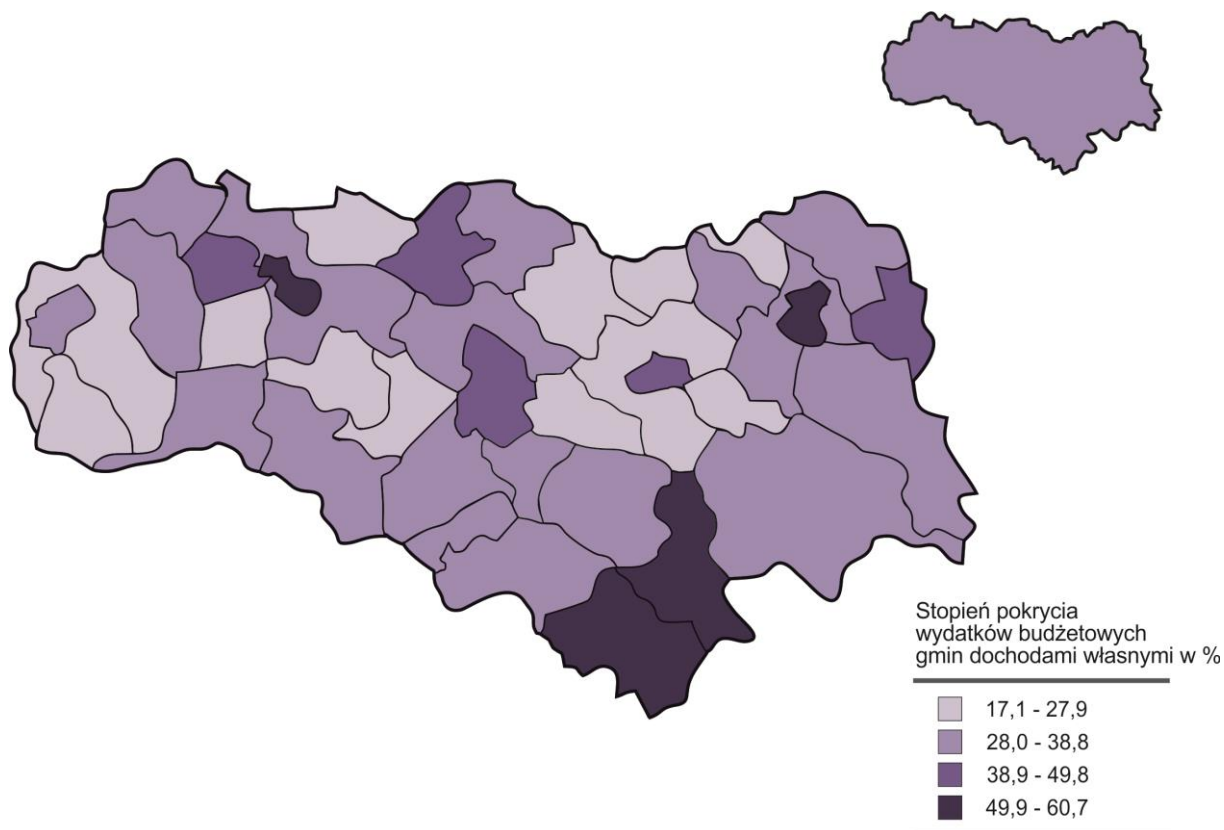
Źródło: opracowanie własne.

Czynnikami, które bezpośrednio warunkują poziom dochodów i wydatków ogółem gmin podregionu nowosądeckiego są lokalne warunki społeczno-ekonomiczne, jak również gęstość zaludnienia. Najwyższe dochody w 2015 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wystąpiły w gminie miejsko-wiejskiej Krynica-Zdrój 4756,71 zł, gminie wiejskiej Chelmiec 4991,46 zł oraz gminie miejskiej Nowy Sącz 5493,35 zł.

Najniższe dochody gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015 r. odnotowano w gminie wiejskiej Limanowa 2832,91 zł, gminie miejskiej Gorlice 2859,32 zł oraz w gminie wiejskiej Gorlice 2932,85 zł.

Wykr. 3.3 Stopień pokrycia wydatków ogółem gmin dochodami własnymi w 2015 r.

Stan w dniu 31 XII

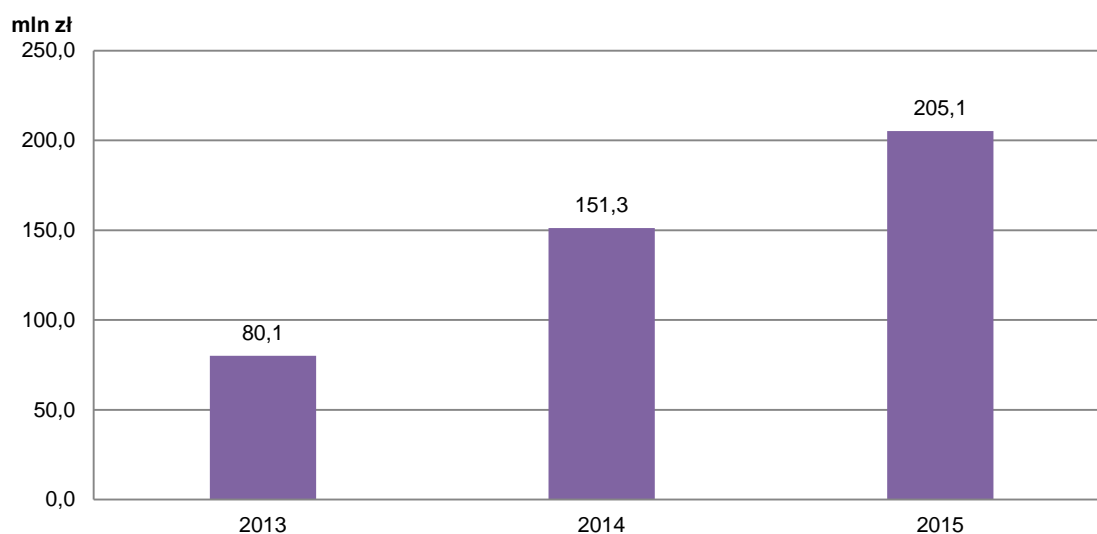

Źródło: opracowanie własne.

Udział dochodów własnych w dochodach ogółem gmin podregionu nowosądeckiego pozwala ocenić, w jakim stopniu poszczególne jednostki są uzależnione od budżetu centralnego i przekazywanych dotacji, subwencji, a w jakim stopniu opierają się na lokalnej społeczności i dochodach przez nią wypracowanych. Pod tym względem wyróżniają się 4 gminy podregionu nowosądeckiego (gminy miejskie Limanowa i Gorlice oraz gminy miejsko-wiejskie Krynica-Zdrój oraz Muszyna), którym w 2015 r. udało się wypracować samodzielnie dochód pokrywający co najmniej 50% ogółu wydatków ich budżetów.

Po przystąpieniu Polski w 2004 r. do Unii Europejskiej pojawiła się nowa perspektywa pozyskiwania środków finansowych przez jednostki samorządu terytorialnego (jst). Wysokość środków pozyskanych w latach 2013 – 2015, osiągnęła swój najwyższy poziom w 2015 r. Gminy podregionu nowosądeckiego pozyskały wówczas ogółem 205,1 mln zł na realizację programów i projektów unijnych.

Wykr. 3.4 Finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych

Źródło: opracowanie własne.

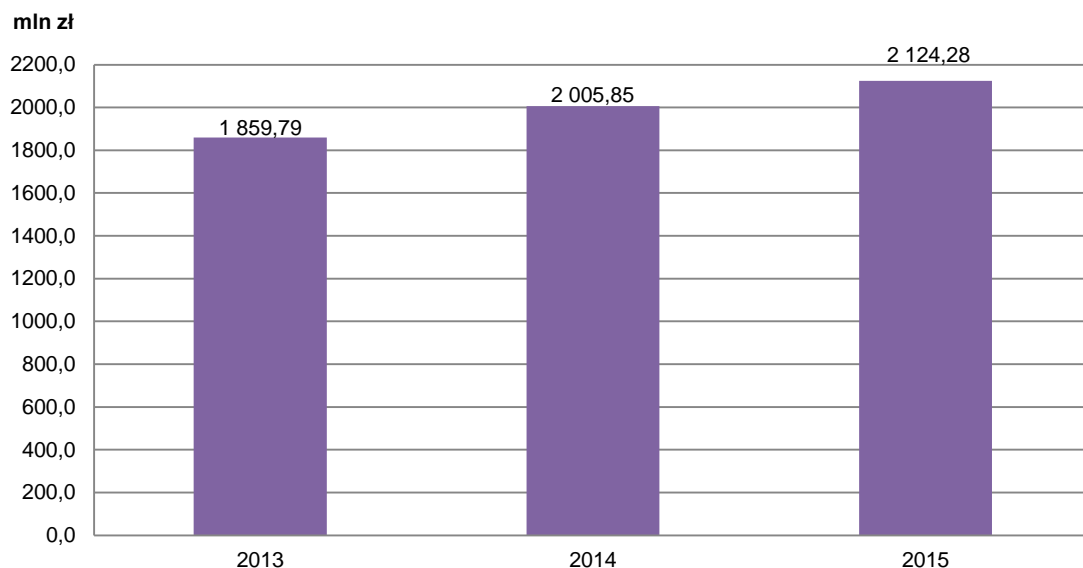
Łącznie na przestrzeni lat 2013 – 2015 gminy podregionu nowosądeckiego pozyskały z budżetu Unii Europejskiej 436,5 mln zł, tj. przeciętnie 814,84 zł na 1 mieszkańca. Poziom wykorzystania środków unijnych przez gminy podregionu nowosądeckiego był zróżnicowany m.in. przez różny stopień dostosowania organizacji urzędów gminnych do możliwości, jakie stworzyła przed nimi perspektywa pozyskiwania środków pomocowych z Unii Europejskiej. W latach 2013 – 2015 wszystkie gminy województwa małopolskiego pozyskały z budżetu Unii Europejskiej kwotę 2117,1 mln zł, przeciętnie 627,73 zł na 1 mieszkańca.

3.2 WYDATKI BUDŻETOWE GMIN PODREGIONU NOWOSĄDECKIEGO

W okresie 2013 – 2015 wydatki ogółem gmin podregionu nowosądeckiego rosły. Część z tych środków była przeznaczona na działania inwestycyjne, a co za tym idzie miała bezpośrednie przełożenie na większy rozwój podregionu. W 2013 r. wydatki ogółem gmin wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego wyniosły 1859,8 mln zł, natomiast w 2015 r. już 2124,3 mln zł. Dla porównania wydatki całego województwa małopolskiego w 2013 r. wyniosły 11742,0 mln zł, natomiast w 2015 r. 13191,9 mln zł.

Na wydatki ogółem gmin podregionu nowosądeckiego składały się wydatki bieżące oraz majątkowe. W 2013 r. wyniosły one odpowiednio 1552,5 mln zł i 307,3 mln zł, natomiast w 2015 r. wyniosły one: 1649,3 mln zł i 475,0 mln zł.

Wykr. 3.5 Wydatki ogółem gmin i miasta na prawach powiatu

Źródło: opracowanie własne.

Analizując wydatki ogółem gmin wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego w latach 2013 – 2015 należy zwrócić uwagę na zestawienie wydatków według rodzaju gminy. Zdecydowanie najwięcej wydatków ogółem spośród gmin wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego uzyskały w 2015 r. gminy wiejskie 52,7 %. Wydatki ogółem gmin miejskich stanowiły 31,8% ogółu wydatków wszystkich gmin, natomiast gmin miejsko-wiejskich 15,5%.

Tabl. 3.2 Wydatki ogółem gmin według rodzaju gminy

Wyszczególnienie	Lata		
	2013	2014	2015
Gminy miejskie			
Ogółem (mln zł).....	569,2	612,9	676,2
Dynamika (rok poprzedni=100).....	100,5	108,2	119,4
Gminy wiejskie			
Ogółem (mln zł).....	973,0	1070,2	1118,3
Dynamika (rok poprzedni=100).....	99,8	109,8	114,7
Gminy miejsko-wiejskie			
Ogółem (mln zł).....	317,5	322,8	329,8
Dynamika (rok poprzedni=100).....	93,7	95,2	97,3

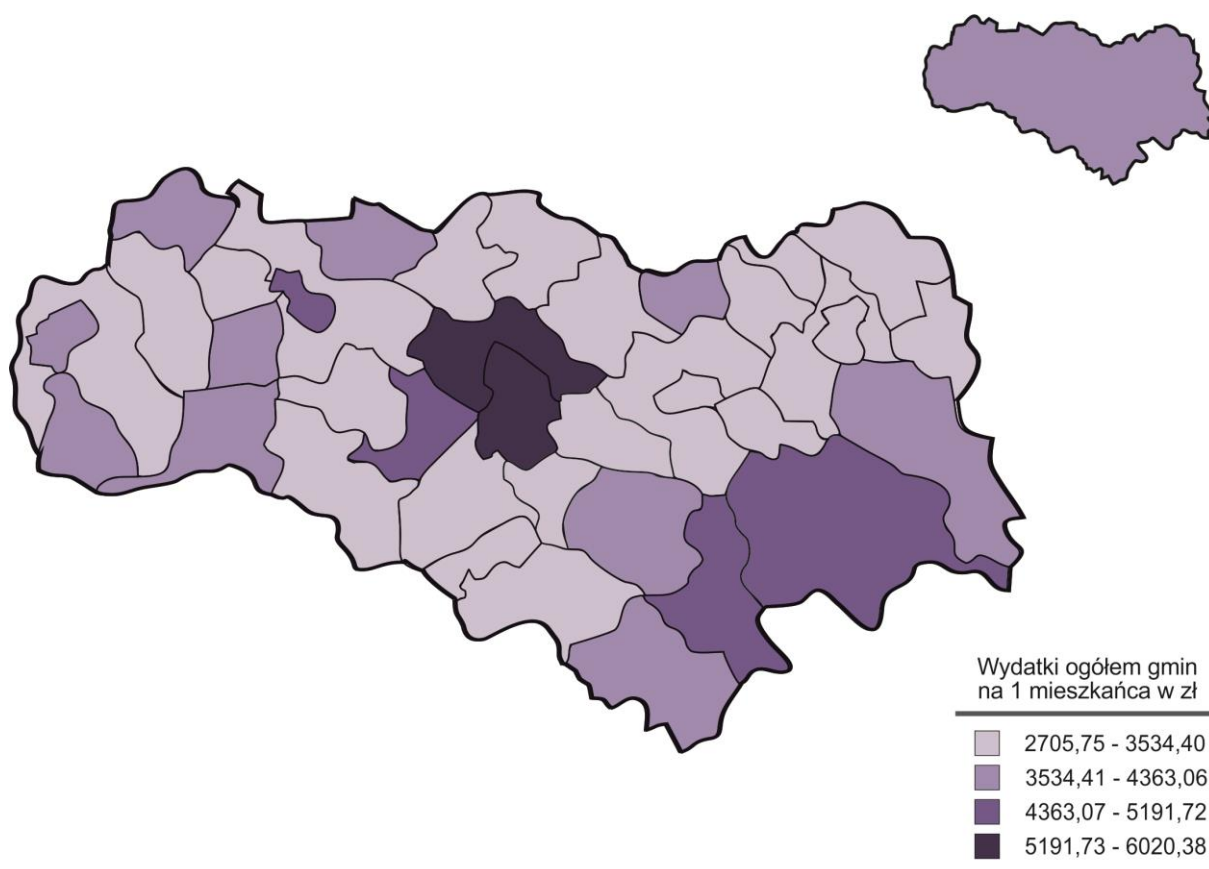
Źródło: opracowanie własne.

Najwyższe wydatki ogółem w gminach wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego w 2015 r. odnotowano w gminie miejskiej Gorlice 89,7 mln zł, gminie wiejskiej Chełmiec 165,6 mln zł oraz gminie miejskiej Nowy Sącz 469,3 mln zł. Najniższe wydatki ogółem w gminach podregionu nowosądeckiego wystąpiły w gminie miejskiej Grybów 18,0 mln zł oraz gminach wiejskich: Moszczenica 14,6 mln zł oraz Rytro 11,5 mln zł.

W 2015 r. gminy podregionu nowosądeckiego wydały ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca przeciętnie 3965,90 zł. Najwyższe wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca wystąpiły w gminie miejsko-wiejskiej Krynica-Zdrój 4843,26 zł, gminie miejskiej Nowy Sącz 5598,40 zł oraz gminie wiejskiej Chełmiec 6020,38 zł. Najniższe wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015 r. wystąpiły w gminach wiejskich Limanowa 2705,75 oraz Gorlice 2818,34, jak również gminie miejskiej Grybów 2966,98 zł.

Wykr. 3.6. Wydatki ogółem gmin na 1 mieszkańca w 2015 r.

Stan w dniu 31 XII

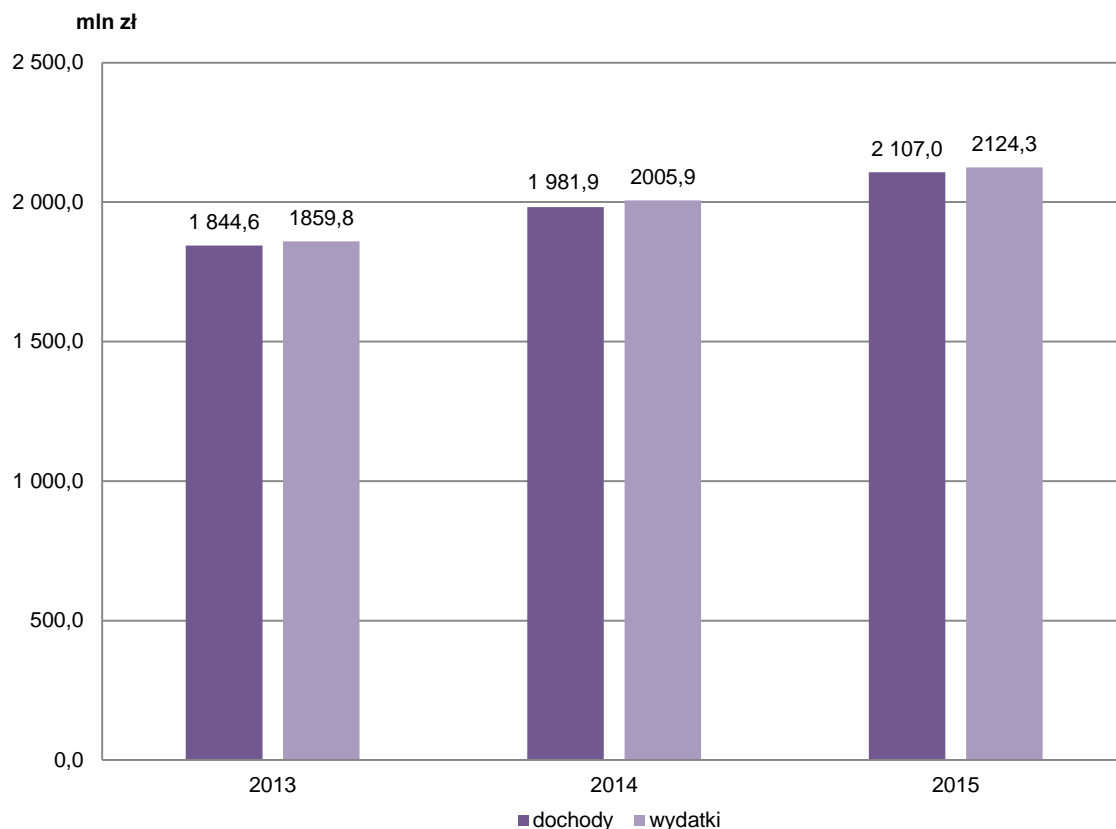

Źródło: opracowanie własne.

Analizując dochody i wydatki gmin wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego w latach 2013 – 2015 widać, że wydatki w każdym roku były wyższe niż dochody. Przewaga wydatków nad dochodami świadczy o ujemnym wyniku finansowym budżetów gmin. W 2013 r. deficyt budżetów gmin podregionu nowosądeckiego wyniósł 15,2 mln zł, natomiast w 2015 r. 17,3 mln zł. Na przestrzeni lat 2013 – 2015 największy deficyt budżetowy odnotowano w 2014 r., kiedy to wydatki ogółem gmin podregionu nowosądeckiego były wyższe od dochodów ogółem o 23,9 mln zł.

Utrzymujący się przez dłuższy czas deficyt budżetowy gmin podregionu nowosądeckiego skutkuje obciążeniami budżetowymi z tytułu kosztów obsługi deficytu budżetowego. Rosnące wydatki – w szczególności inwestycyjne, są po części związane z możliwością pozyskiwania źródeł finansowania inwestycyjnego z Unii Europejskiej oraz klauzuli wymaganego wkładu własnego. Tylko w nielicznych przypadkach całość wydatków na dany projekt mogła pochodzić z funduszy unijnych.

Wykr. 3.7. Dochody i wydatki ogółem gmin i miasta na prawach powiatu

Źródło: opracowanie własne.

ROZDZIAŁ 4. USŁUGI PUBLICZNE

4.1. INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

W ciągu ostatnich kilku lat w podregionie nowosądeckim (podobnie jak w województwie małopolskim) systematycznie modernizowano infrastrukturę komunalną. Najbardziej rozbudowano sieć kanalizacyjną (wraz z kolektorami) - od 2013 do 2015 roku jej długość zwiększyła się w województwie małopolskim o 21,7%, a w podregionie o 34,0%. Długość sieci wodociągowej w ciągu 2 lat wzrosła w województwie małopolskim o 6,9%, natomiast w podregionie wzrost był o 12,9 p. proc. wyższy niż w województwie. W najmniejszym stopniu rozbudowana została sieć gazowa – w województwie małopolskim jej długość wzrosła od 2013 r. o 2,8%, a w podregionie o 1,0%.

4.1.1. SIEĆ KANALIZACYJNA, INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA I GAZOWA

Podregion nowosądecki cechowało znaczne zróżnicowanie w dostępie do infrastruktury komunalnej. W niektórych gminach podregionu odnotowano, że z sieci wodociągowych, kanalizacyjnych lub gazowych korzystała większość mieszkańców (w przypadku gazociągów na niektórych terenach odsetek osiągnął nawet 95,3%). Istniały jednak obszary całkowicie pozbawione któregoś z wyżej wymienionych elementów infrastruktury.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w województwie małopolskim w 2015 r. była równa 15,1 tys. km. W porównaniu z rokiem 2013 zanotowano wzrost o 21,7%. W podregionie nowosądeckim długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosiła 3,0 tys. km i stanowiła 19,9% sieci województwa. Długość sieci zwiększyła się od 2013 r. o 34,0%. Najwięcej, bo 46,9% długości sieci kanalizacyjnej województwa małopolskiego posiadały gminy wiejskie. 33,2% długości sieci znajdowało się w gminach miejsko-wiejskich, a 20,0% w gminach miejskich. W podregionie nowosądeckim można zauważyć większe zróżnicowanie: 62,1% długości czynnej sieci kanalizacyjnej posiadały gminy wiejskie, 19,7% gminy miejskie, 18,2% gminy miejsko-wiejskie.

Wśród powiatów, które wchodzą w skład podregionu nowosądeckiego najdłuższą czynną sieć kanalizacyjną posiadały: nowosądecki i gorlicki (odpowiednio 38,5% oraz 30,8% długości sieci podregionu). Najdłuższą sieć kanalizacyjną w podregionie posiadało miasto Nowy Sącz (10,4% długości sieci) oraz gmina Gorlice (9,9% długości sieci) – łączna długość ich sieci wyniosła 0,6 tys. km. W podregionie nowosądeckim znajdował się także obszar, który nie posiadał czynnej sieci kanalizacyjnej. Należy do niego gmina: Łużna (powiat gorlicki). Wykaz gmin pozostających bez sieci kanalizacyjnej pozostał bez zmian od 2013 roku.

Poprzez sieć kanalizacyjną w 2015 roku na terenie województwa małopolskiego odprowadzono 105,9 tys. dam^3 ścieków, a więc o 7,4% więcej niż w roku 2013. W podregionie nowosądeckim odprowadzono 9,9 tys. dam^3 ścieków. Liczba ta stanowiła 9,3% ogólnej objętości ścieków odprowadzonych w województwie. Do obszarów podregionu nowosądeckiego, w których odprowadzono najwięcej ścieków należą miasta: Nowy Sącz (32,5% objętości ścieków odprowadzonych w podregionie) oraz Gorlice (10,3%), a także gmina miejsko-wiejska Krynica-Zdrój (10,2%). Najmniej ścieków (wśród obszarów posiadających sieć) zostało odprowadzonych w gminach: Ropa, Kamienica, Słopnice - ścieki z tych obszarów stanowiły łącznie 0,6% ścieków odprowadzonych w podregionie nowosądeckim.

Tabl. 4.1. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej^a w km
Stan w dniu 31 XII

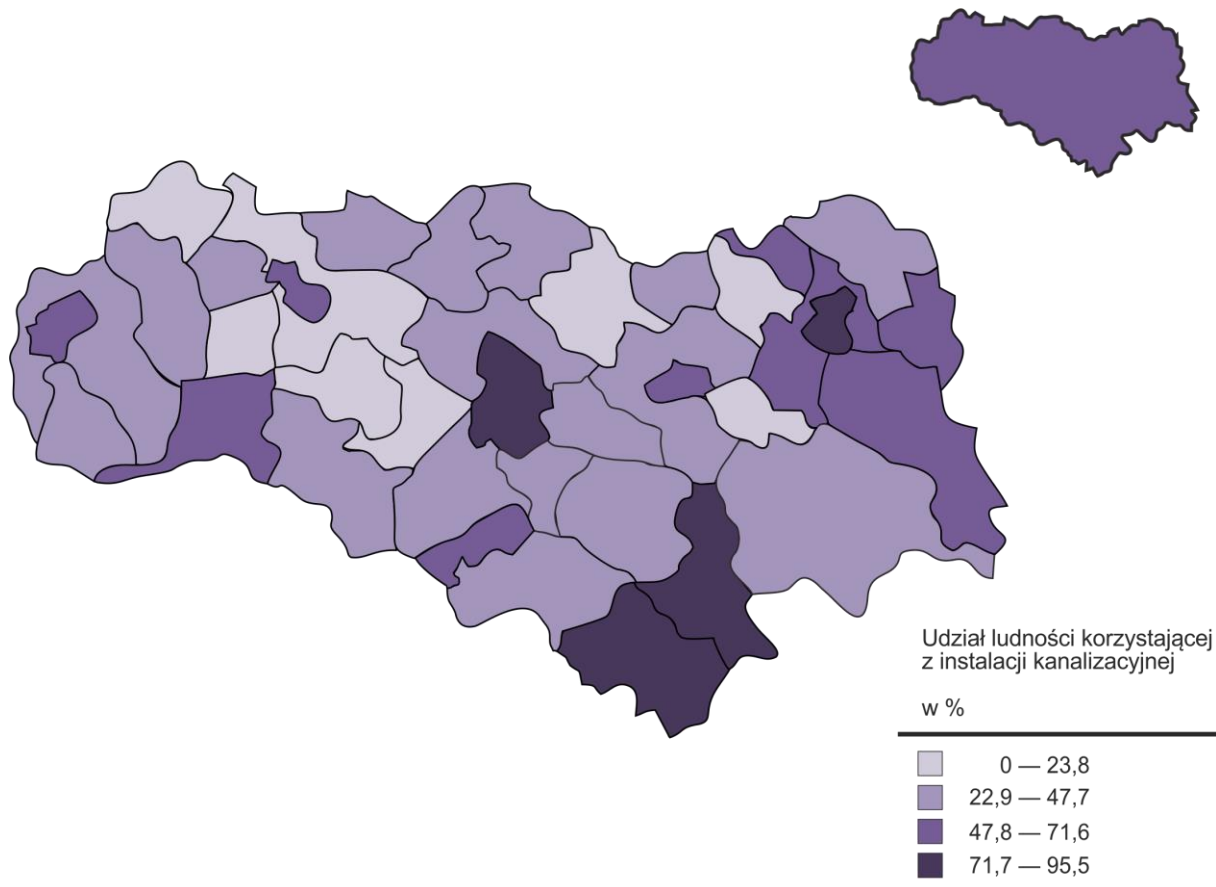
Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	w km		
Województwo małopolskie			
Ogółem	12370,9	13509,3	15050,4
Gminy miejskie	2775,0	2834,7	3005,9
Gminy wiejskie.....	5871,6	6440,5	7053,5
Gminy miejsko-wiejskie	3724,3	4234,1	4991,0
W tym podregion nowosądecki			
Razem	2233,7	2516,3	2993,1
Gminy miejskie	450,2	471,1	590,2
Gminy wiejskie.....	1340,6	1600,9	1858,3
Gminy miejsko-wiejskie	442,9	444,3	544,6

a Sieć rozdzielcza i kolektory.

Źródło: opracowanie własne.

Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności, podobnie jak dostęp do niej, cechował się dużym zróżnicowaniem. W województwie małopolskim odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2015 roku wyniósł 61,4% (2071,7 tys. osób) i był o 5,4 p. proc. wyższy w porównaniu z 2013 rokiem. W podregionie nowosądeckim wartość ta była niższa i wynosiła 48,4% (z sieci kanalizacyjnej korzystało 259,2 tys. osób). W odniesieniu do roku 2013 zanotowano wzrost o 6,8 p. proc. W gminach miejskich podregionu nowosądeckiego odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej był równy 81,2%, w gminach miejsko-wiejskich – 53,6%, natomiast w gminach wiejskich 31,7%. W podregionie nowosądeckim największy odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej zanotowano w miastach: Gorlice (91,4%) i Nowy Sącz (84,2%) oraz gminach miejsko-wiejskich: Muszyna (95,3%) i Krynica-Zdrój (85,4%). Najmniejszy udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej (w gminach, które ją posiadały) zanotowano w gminach: Jodłownik (14,2%), Korzenna (14,3%) oraz Podegrodzie (17,1%).

Wykr. 4.1. Korzystający z sieci kanalizacyjnej w 2015 r.

W 2015 roku w województwie małopolskim czynna rozdzielcza sieć wodociągowa miała długość 19,8 tys. km i była o 9,5% dłuższa niż w roku 2013. Długość sieci w podregionie nowosądeckim wyniosła 2,9 tys. km i stanowiła 13,9% długości sieci w województwie. Od 2013 r. długość sieci podregionu zwiększyła się o 19,8%, głównie ze względu na znaczny rozwój infrastruktury w powiecie nowosądeckim, gdzie w ciągu 3 lat zanotowano wzrost długości sieci o 19,2%. Infrastruktura powiatu nowosądeckiego stanowiła największą część infrastruktury województwa: ponad połowa sieci wodociągowej znajdowała się w tamtejszych gminach. W gminach wiejskich zlokalizowanych było 51,7% ogółu sieci województwa i 70,2% podregionu. Sieć wodociągów w gminach miejsko-wiejskich stanowiła odpowiednio 34,8% i 12,8% ogółu sieci województwa i podregionu. W gminach miejskich znajdowało się 13,6% długości sieci wodociągowej województwa i 17,0% podregionu.

Najdłuższa sieć wodociągowa, o długości 0,4 tys. km, znajdowała się w gminie Chelmiec i stanowiła 14,2% długości sieci podregionu. W dalszej kolejności długą sieć posiadało miasto Nowy Sącz (0,3 tys. km – 9,2% ogółu) i gmina Limanowa (0,2 tys. km – 7,0% ogółu). Trzy gminy posiadające najkrótszą sieć (poniżej 4,0 km) to Moszczenica, Łabowa i Ropa – łączna długość ich sieci wodociągowej stanowiła 0,2% sieci w podregionie nowosądeckim.

Tabl. 4.2. Długość czynnej rozdzielczej sieci wodociągowej w km
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	w km		
	Województwo małopolskie		
Ogółem.....	18066,5	19006,1	19,787,1
Gminy miejskie.....	2470,1	2590,0	2685,8
Gminy wiejskie.....	9274,0	9813,3	10224,5
Gminy miejsko-wiejskie.....	6322,4	6602,8	6876,8
	W tym podregion nowosądecki		
Razem.....	2296,3	2507,0	2751,0
Gminy miejskie.....	358,4	411,3	467,1
Gminy wiejskie.....	1508,3	1755,2	1930,6
Gminy miejsko-wiejskie.....	335,7	340,5	353,3

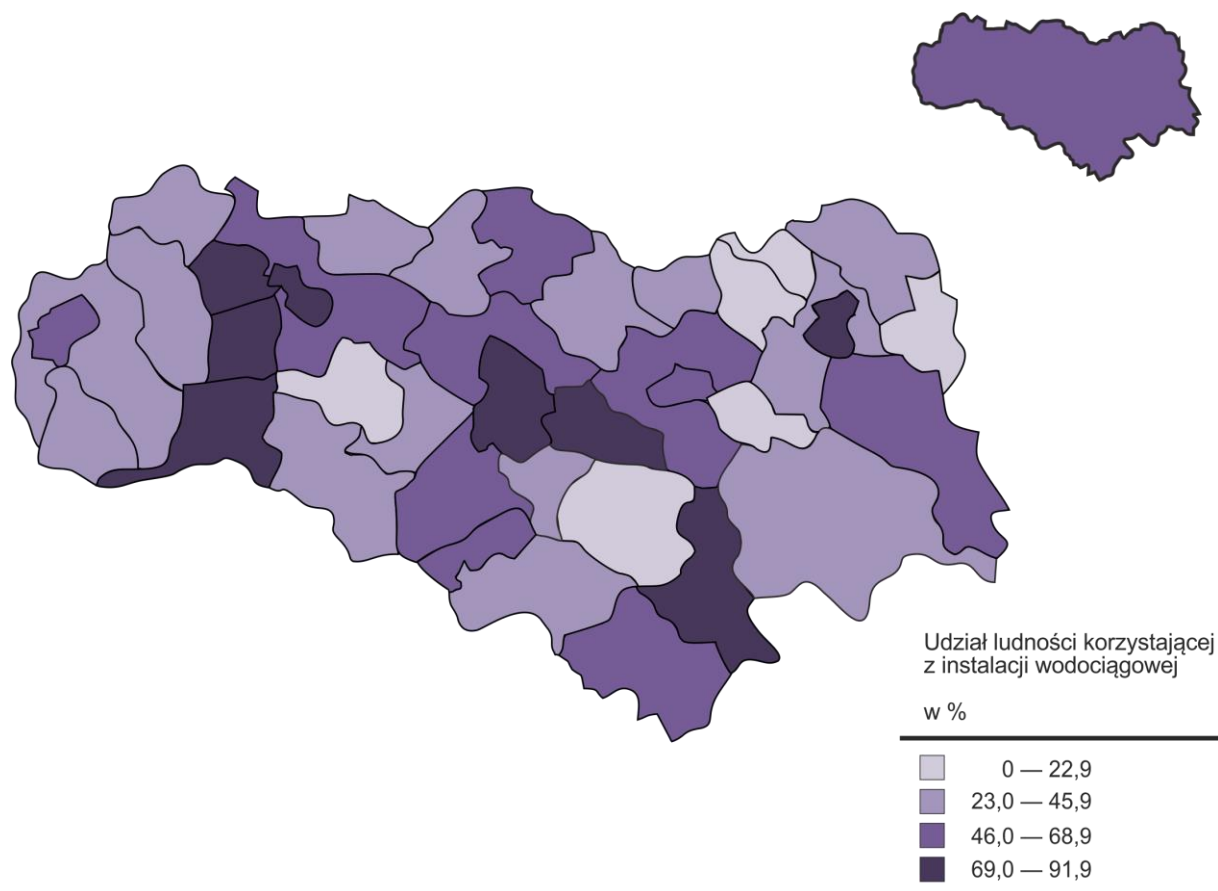
Źródło: opracowanie własne.

Różnice widoczne były także w przypadku udziału osób korzystających z sieci wodociągowej w ogólnej licznie ludności. Dla województwa małopolskiego w 2015 r.

wartość ta wyniosła 81,1% (2735,7 tys. osób), natomiast dla podregionu nowosądeckiego 54,6% (292,3 tys. osób) i była o 5,6 p. proc wyższa w porównaniu z 2013 rokiem. W gminach miejskich podregionu 80,3% ludności korzystało z wodociągów, w gminach wiejskich - 34,2%, natomiast w gminach miejsko-wiejskich 48,3%. Dla województwa wartości te były wyższe i wynosiły odpowiednio: 95,7% w gminach miejskich, 56,1% w gminach wiejskich, 77,5% w gminach miejsko-wiejskich.

Największy, ponad 80% -towy, odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej zanotowano w miastach: Gorlice (84,8%), Nowy Sącz (83,5%) oraz Limanowa (80,6%). W obszarach, które posiadały instalację wodociągową najmniejszy odsetek osób z niej korzystających zanotowano w gminach: Ropa (5,3%), Łososina Dolna (6,3%) i Łabowa (6,4%).

Wykr. 4.2. Korzystający z sieci wodociągowej w 2015 r.

W gospodarstwach domowych województwa małopolskiego w 2015 roku zużyto 88,3 tys. dam^3 wody z instalacji wodociągowej, z czego 7,0 tys. dam^3 (8,0% ogółu) wykorzystaly gospodarstwa podregionu nowosądeckiego. Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca wyniosło w województwie 26,8 m^3 . Dla podregionu wartość była dwa razy mniejsza: na jednego mieszkańca zużyto średnio 13,4 m^3 wody. Rozkład zużycia wody w poszczególnych typach gmin w podregionie nowosądeckim przedstawiał się następująco: największe zużycie na 1 mieszkańca zanotowano w gminach miejskich: 26,3 m^3 , następnie w miejsko-wiejskich – 9,4 m^3 , a najmniejsze w wiejskich - 8,6 m^3 . Obszarem, w którym zużycie wody na 1 mieszkańca przekroczyło 30,0 m^3 była gmina Kamionka Wielka (32,7 m^3). Gminami o najmniejszych wartościach były: Lipinki, Łabowa oraz Ropa - zużycie wody na jednego mieszkańca nie przekraczało w nich 0,8 m^3 .

Kolejnym elementem zróżnicowanej infrastruktury podregionu nowosądeckiego jest czynna sieć gazowa. W 2015 roku miała ona długość 4,3 tys. km i stanowiła 18,3% długości linii w województwie małopolskim (równiej 23,2 tys. km). Sieć w gminach wiejskich wynosiła 2,9 tys. km i stanowiła 68,2% długości sieci w podregionie. Długości sieci gazowej w gminach miejskich i miejsko-wiejskich były zbliżone i wynosiły ok. 0,7 tys. km – ich udziały w ogólnej długości sieci podregionu oscylowały wokół 16,0%. W strukturze podregionu najdłuższą sieć gazową posiadał powiat nowosądecki i stanowiła ona 36,8% ogółu. Najdłuższą sieć posiadało miasto Nowy Sącz (302,6 km) oraz gminy: Grybów (287,8 km) i Limanowa (262,8 km). Gminami posiadającymi najkrótszą sieć gazową były Gminy Łącko i Łukowica – odpowiednio 190 m i 1062 m).

W 2015 roku w województwie małopolskim odbiorcami gazu z sieci (bez korzystających z gazomierzy zbiorczych) było 713,3 tys. gospodarstw domowych. Spośród nich 12,7% (90,5 tys.) stanowiły gospodarstwa z terenu podregionu nowosądeckiego. Ich liczba zwiększyła się w stosunku do roku 2013 o 1,8%. W podregionie nowosądeckim odbiorcy gazu z sieci (bez korzystających z gazomierzy zbiorczych) z gmin miejskich stanowili niecałą połowę (45,8%) wszystkich.

Odsetek osób korzystających z sieci gazowej w województwie małopolskim wyniósł 62,3% i był o 3,6 p. proc. wyższy niż w podregionie nowosądeckim. Wśród 314,3 tys. osób korzystających z sieci gazowej na terenie podregionu nowosądeckiego 43,8% korzystało z instalacji w gminach wiejskich. 39,4% w

gminach miejskich i 16,8% w gminach miejsko-wiejskich. Odsetek osób korzystających z sieci gazowej w ogólnej liczbie ludności w poszczególnych typach gmin wyniósł odpowiednio: w gminach miejskich: 87,8%, w gminach wiejskich: 45,1%, w gminach miejsko-wiejskich: 59,1%.

Tabl. 4.3. Długość czynnej sieci gazowej w km
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Ogółem.....	22571,1	22749,3	23213,3
Gminy miejskie.....	3202,9	3230,5	3383,5
Gminy wiejskie.....	11205,4	11294,2	11532,1
Gminy miejsko - wiejskie.....	8162,8	8224,7	8297,7
W tym podregion nowosądecki			
Razem.....	4211,6	4250,4	4254,9
Gminy miejskie.....	681,3	685,7	666,3
Gminy wiejskie.....	2853,3	2881,4	2903,2
Gminy miejsko-wiejskie.....	677,0	683,3	685,3

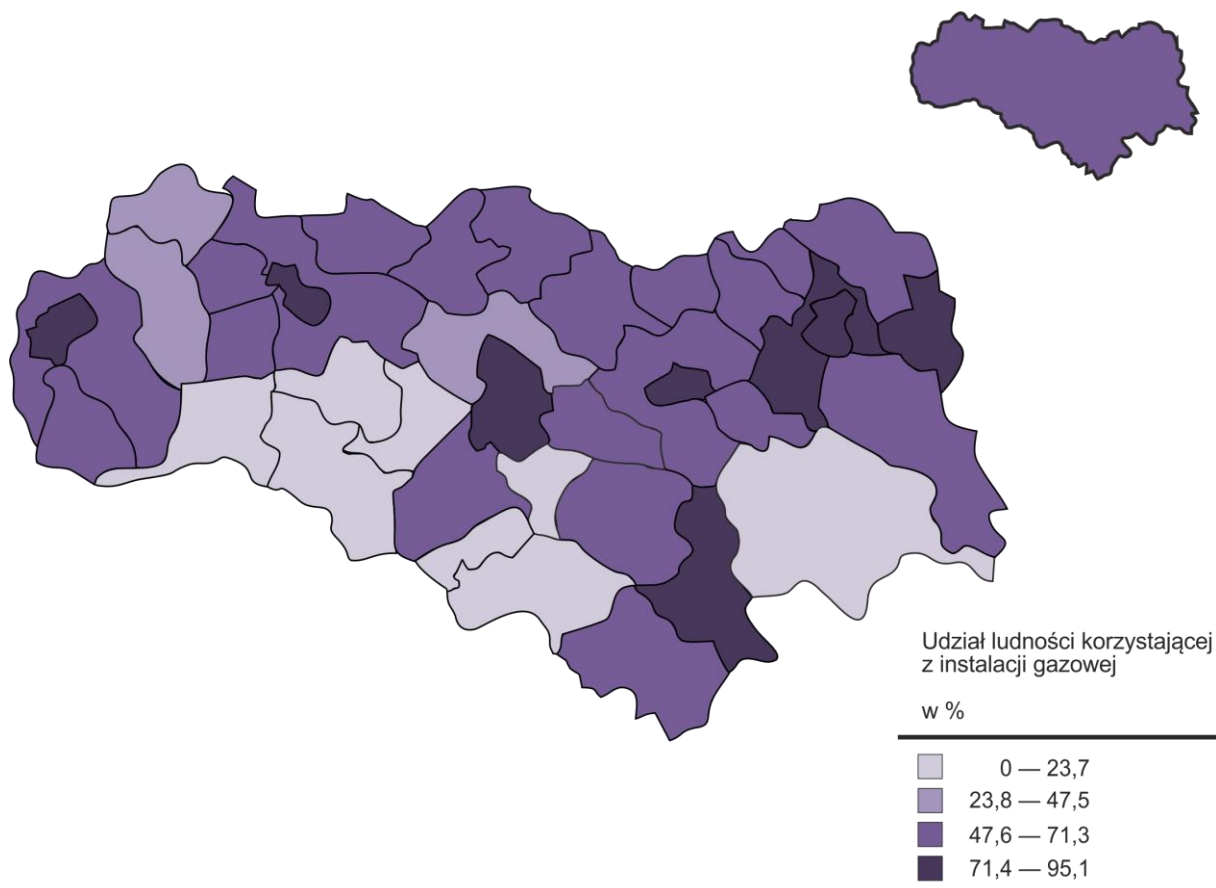
Źródło: opracowanie własne.

Na terenie podregionu nowosądeckiego największy udział osób korzystających z sieci gazowej w ogólnej liczbie ludności odnotowano w miastach: Gorlice (94,8%), Nowy Sącz (88,1%), Limanowa (86,0%), a także w gminie Krynica-Zdrój (84,6%). Wśród gmin, w których odnotowano najmniejszy odsetek osób korzystających z sieci gazowej istniały takie, w których z infrastruktury gazowej korzystał mniej niż 1,0% mieszkańców. Dostępność sieci gazowej wykazywała więc znaczne zróżnicowanie przestrzenne i wielkościowe. Gminy wiejskie i miejsko-wiejskie leżące w północnej części podregionu cechowały się większym odsetkiem osób korzystających z instalacji gazowej niż gminy z jego południowej części.

W 2015 roku w województwie małopolskim zużycie gazu na 1 mieszkańca wyniosło 116,0 m³. Dla podregionu nowosądeckiego wartość była niższa: zużycie gazu per capita było równe 91,8 m³. W gminie Krynica-Zdrój i Limanowa zużycie gazu było największe na 1 mieszkańca i wyniosło (odpowiednio: 293,2 m³ oraz 184,4 m³). W dalszej kolejności duże zużycie gazu zanotowano na terenie miasta Nowy Sącz (156,5 m³) oraz Mszana Dolna (156,1 m³). W gminach Kamienica,

Piwniczna - Zdrój, Podegrodzie i Ryto w ogóle nie zużyto gazu (ze względu na brak sieci gazowej), a najniższe wskaźniki odnotowano w gminach Łącko i Łukowica (mniej niż 1,0 m³ na 1 mieszkańca).

Wykr. 4.3. Korzystający z sieci gazowej w 2015 r.

4.1.2. SIĘĆ KOMUNIKACYJNO-TRANSPORTOWA

W 2015 roku na sieć powiatowych dróg publicznych w województwie małopolskim składało się 6,6 tys. km dróg o nawierzchni twardej (w tym 6,5 tys. km dróg o nawierzchni twardej ulepszonej) oraz 0,1 tys. km dróg o nawierzchni gruntowej. W przypadku dróg o nawierzchni twardej zanotowano w stosunku do 2013 roku nieznaczny wzrost - o 0,4%. Analizując dane dotyczące dróg o nawierzchni twardej ulepszonej można zauważyć, że ich długość stanowiła 99,0% dróg o nawierzchni twardej i zwiększyła się w porównaniu z 2013 rokiem o 0,5%. Liczba dróg gruntowych zmniejszyła się w stosunku do 2013 r. o 4,0%.

Drogi o nawierzchni twardej podregionu nowosądeckiego (o długości 1,1 tys. km) stanowiły 17,1% dróg tego typu w województwie. Podobny udział zanotowano wyodrębniając dane dotyczące dróg powiatowych o nawierzchni twardej ulepszonej: 1,1 tys. km stanowiło 17,2% dróg tego typu w województwie małopolskim. W przypadku podregionu nowosądeckiego udział dróg o nawierzchni twardej ulepszonej w długości dróg o nawierzchni twardej wyniósł 99,7%. Drogi o nawierzchni gruntowej w podregionie stanowiły 5,7% dróg gruntowych województwa. Spośród obszarów wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego najdłuższą sieć dróg publicznych powiatowych posiadał powiat nowosądecki. Udział dróg o nawierzchni twardej i twardej ulepszonej zlokalizowanych na jego terenie w długości dróg podregionu był zbliżony i oscylował wokół 44,0%. Drogi gruntowe powiatu nowosądeckiego stanowiły 90,1% dróg tego typu w podregionie.

W przypadku publicznych dróg gminnych w województwie małopolskim najdłuższą sieć tworzyły, podobnie jak w przypadku dróg powiatowych, drogi o nawierzchni twardej (15,6 tys. km, wzrost o 2,9% od 2013 r.). Wśród nich 85,8% stanowiły drogi o nawierzchni twardej ulepszonej. Ich długość wyniosła 13,3 tys. km, (wzrost o 1,0% w stosunku do roku 2013). Długość dróg o nawierzchni gruntowej była równa 5,4 tys. km (spadek o 0,1% w przeciągu 2 lat).

W podregionie nowosądeckim długość dróg o nawierzchni twardej wyniosła 3,3 tys. km i była o 2,5% wyższa niż w 2013 r. Wyodrębniając z tej kategorii drogi o nawierzchni twardej ulepszonej można zauważyć, że stanowiły one 84,3% dróg o nawierzchni twardej. W ciągu 2 lat ich długość wzrosła o 2,8% do 2,8 tys. km w 2015 r. W przypadku dróg o nawierzchni gruntowej od roku 2013 zanotowano spadek o 9,9%, w 2015 r. ich długość była równa 1,0 tys. km. 18,7% dróg województwa małopolskiego o nawierzchni twardej znajdowało się na terenie podregionu nowosądeckiego. Niewiele większy udział zanotowano biorąc pod uwagę tylko drogi o nawierzchni twardej ulepszonej (21,2%). Analizując dane dotyczące dróg gruntowych można zauważyć, że w podregionie znajdowała się 1/6 dróg województwa tego typu. Powiatem o najdłuższej sieci dróg wchodzącym w skład podregionu ponownie okazał się powiat nowosądecki. Na jego terenie znajdowało się 42,9% długości dróg podregionu o nawierzchni gruntowej, 47,2% długości dróg o nawierzchni twardej i 42,9% o nawierzchni twardej ulepszonej.

Analiza dostępności drogowej, opracowana w oparciu o dostępność czasową do ośrodka centralnego podregionu nowosądeckiego, wykazała, że promieniu 40 km od jednostki centralnej, jaką jest miasto Nowy Sącz, wystarczyło mniej niż 30 minut na dojazd. Czas dojazdu do jednostki centralnej podregionu z gmin powiatu limanowskiego również zawierał się w przedziale 29 - 59 minut. Wyjątek stanowił obszar wysunięty najbardziej na zachód powiatu: gmina Niedźwiedź – gdzie czas jaki trzeba było przeznaczyć na dojazd mieścił się w granicach 61 - 89 min. Czas jaki na przejazd do Nowego Sącza musieli przeznaczyć mieszkańcy gmin powiatu gorlickiego wynosił od 29 do 59 min. Wyjątek stanowiła gmina wysunięta najdalej na północno-wschodni kraniec powiatu: Biecz - obszar ten leżał w strefie dostępności 60 - 89 min.

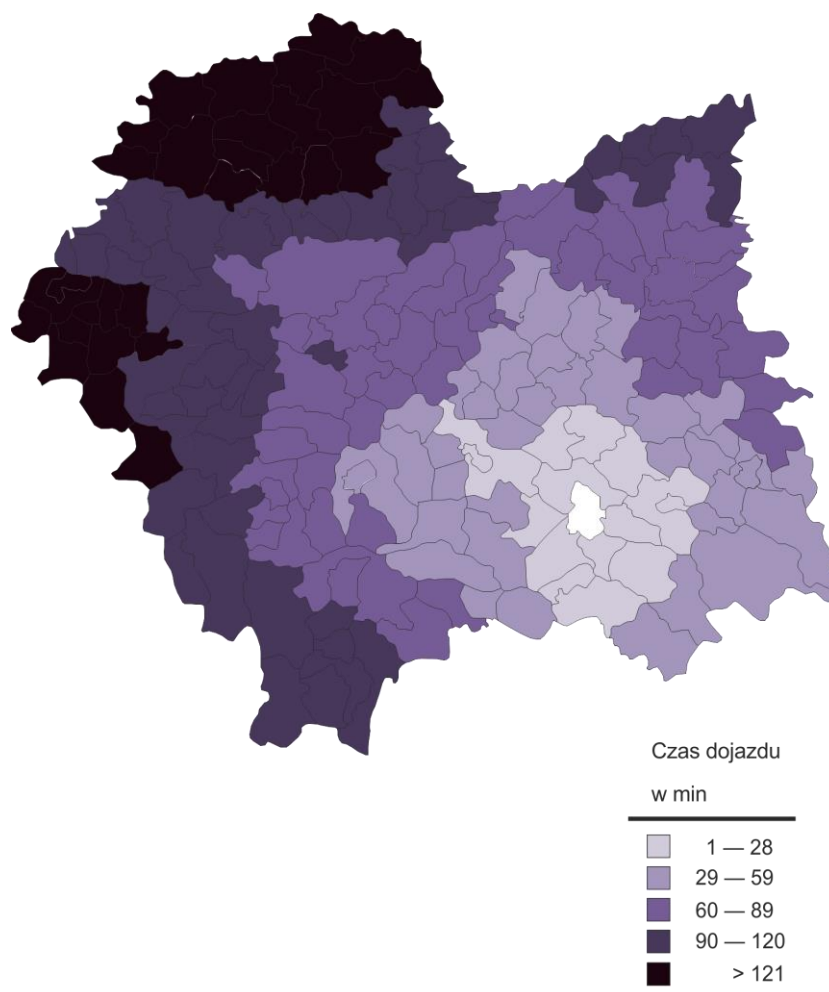
Analizując przeciętny czas potrzebny na dojazd do Nowego Sącza z powiatów podregionu nowosądeckiego można zauważyć, że poza 40 km okręgiem wokół miasta Nowy Sącz czas przejazdu zawierał się w przedziale 29 – 59 min. W miarę przesuwania się w kierunku zachodnim czas dojazdu nie ulegał gwałtownemu wydłużeniu, z wyjątkiem gmin stanowiących północno wschodnie i południowo zachodnie obrzeża podregionu, gdzie na dotarcie do nowego Sącza trzeba było przeznaczyć ponad 60 minut.

Biorąc pod uwagę powiaty województwa małopolskiego graniczące bezpośrednio z podregionem nowosądeckim od strony północnej (tarnowski, brzeski, bocheński, myślenicki) można zauważyć, że zawierały się one w strefach dostępności czasowej o przedziałach 29 - 59 oraz 60 - 89 minut.

Z powiatów, które nie graniczą bezpośrednio z podregionem nowosądeckim (dąbrowskiego, proszowickiego) na dojazd do Nowego Sącza trzeba było przeznaczyć przynajmniej między 91 a 120 minut. Wyjątek stanowił powiat wielicki – dotarcie do Nowego Sącza z jego wschodnich obszarów zajmowało pomiędzy 61 a 90 min.

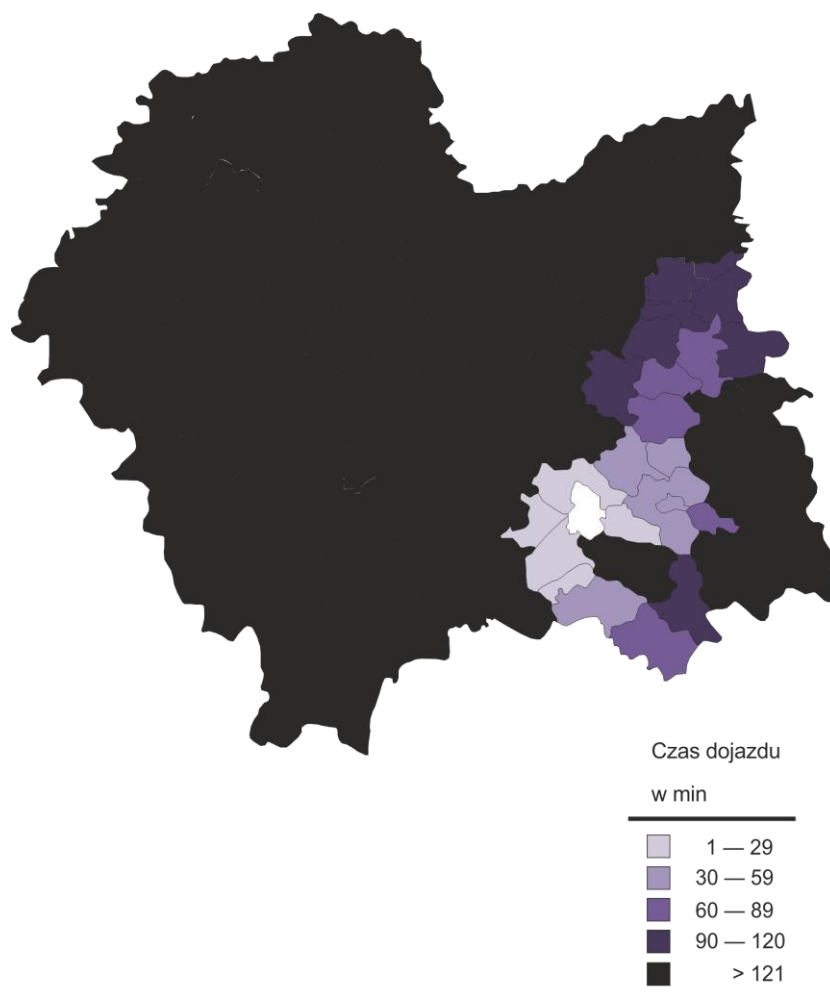
Dla mieszkańców powiatów znajdujących się w zachodnim obszarze województwa małopolskiego (miechowskiego, olkuskiego, oświęcimskiego, wadowickiego), dostępność czasowa do miasta Nowy Sącz była najniższa - dojazd do centralnej jednostki podregionu nowosądeckiego mierzono w czasie co najmniej dwóch godzin.

Wykr. 4.4. Przeciętny czas dojazdu do jednostki centralnej podregionu nowosądeckiego w 2014 r. Transport drogowy.

Dostępność transportowa (kolejowa) do ośrodka centralnego miasta Nowy Sącz w 2014 r. była bardzo słaba. Poza niektórymi gminami powiatu nowosądeckiego oraz powiatu tarnowskiego, gdzie czas dojazdu zabierał w najlepszym przypadku do dwóch godzin, pozostałe powiaty wchodzące w skład podregionu nowosądeckiego (gorlicki i limanowski) jak i województwa małopolskiego, były jeszcze bardziej niedostępne. Dojazd do centralnej jednostki podregionu nowosądeckiego wynosił co najmniej dwie godziny.

Wykr. 4.5. Przeciętny czas dojazdu do jednostki centralnej podregionu nowosądeckiego w 2014 r. Transport kolejowy.

4.2. EDUKACJA

4.2.1. WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

Wychowanie przedszkolne stanowi pierwszy etap kształcenia w ramach obowiązującego w Polsce systemu oświaty. Na skutek nowelizacji ustawy o systemie oświaty i wprowadzenia obowiązku szkolnego dla dzieci sześciolletnich w roku szkolnym 2015/2016 wychowaniem przedszkolnym zostały objęte dzieci w wieku 3-5 lat. W roku szkolnym 2013/2014 wychowanie przedszkolne obejmowało dzieci w wieku 3-6 lat, a rok szkolny 2014/2015 był okresem przejściowym.¹ Wychowanie przedszkolne prowadzone jest w ramach przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, a także w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych.

W podregionie nowosądeckim w roku szkolnym 2015/2016 wychowanie przedszkolne realizowały 422 placówki, które stanowiły 19,4% wśród placówek województwa. Większość placówek zlokalizowana była na wsi: w podregionie odsetek wyniósł 75,8% i był o 13,1 p. proc. wyższy niż w województwie. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba placówek zwiększyła się o 8 w podregionie oraz o 26 w województwie. Wśród placówek realizujących wychowanie przedszkolne zwiększeniu uległa jedynie liczba przedszkoli (o 10,5% w podregionie oraz o 8,6% w województwie), a bez zmian pozostała tylko liczba zespołów wychowania przedszkolnego.

Wśród placówek wychowania przedszkolnego podregionu dominowały oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych w liczbie 213, a ich udział w strukturze zmniejszył się w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 z 53,4% do 50,5%. Przedszkola (190) stanowiły 45,0% placówek, a ich udział wzrósł w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 o 3,5 p. proc. W województwie wychowanie przedszkolne realizowane było najczęściej przez przedszkola (55,9%) oraz oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych (39,7%). Punkty przedszkolne oraz zespoły wychowania przedszkolnego stanowiły 4,5% placówek w podregionie oraz 4,4% w województwie.

¹ Patrz uwagi metodyczne, ust. 19 na str. 113.

Tabl. 4.4. Wychowanie przedszkolne
Stan w dniu 30 IX

Wyszczególnienie	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Województwo małopolskie			
Placówki ogółem	2149	2177	2175
w tym przedszkola.....	1120	1173	1216
Dzieci w placówkach ^a	118253	114724	110727
w tym w przedszkolach.....	88514	88435	86923
Miejsca w przedszkolach.....	91061	95299	96890
W tym podregion nowosądecki			
Placówki razem	414	423	422
w tym przedszkola.....	172	184	190
Dzieci w placówkach ^a	19000	18017	17729
w tym w przedszkolach.....	11580	11610	11584
Miejsca w przedszkolach.....	11913	12676	13064

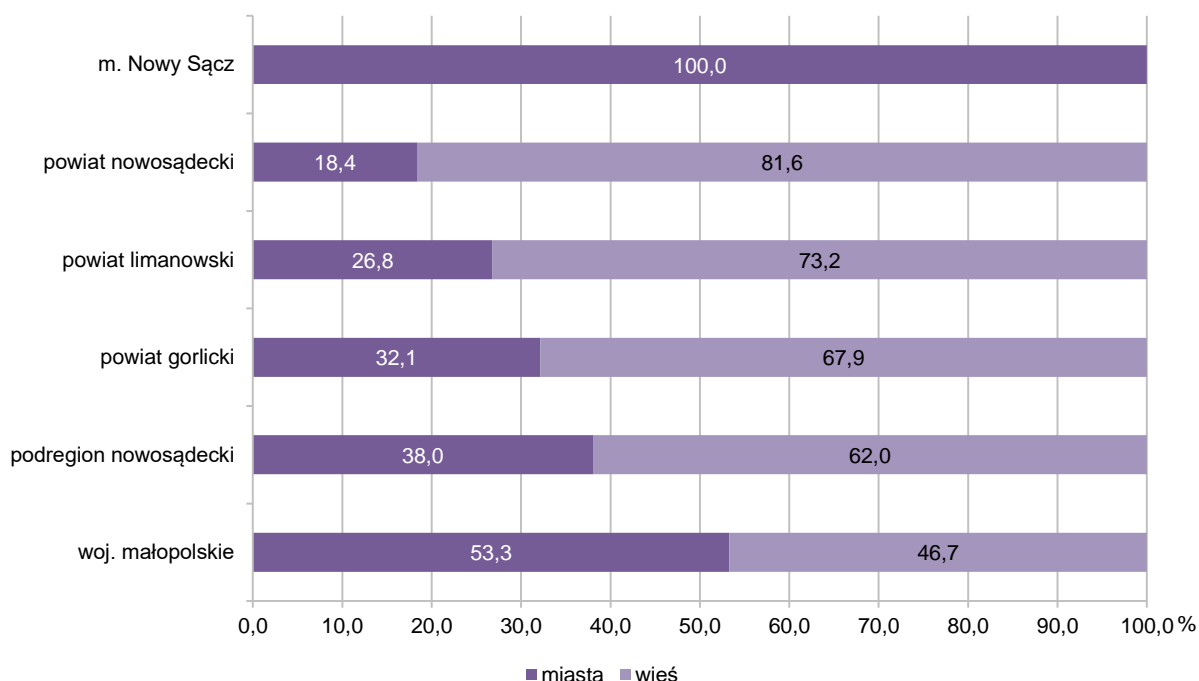
a Dane dotyczące liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego nie są w pełni porównywalne ze względu na zmiany wprowadzone w ustawie o systemie oświaty (patrz uwagi metodyczne, ust. 19 na str. 113).

W roku szkolnym 2015/2016 na terenie podregionu nowosądeckiego wychowaniem przedszkolnym objętych zostało 17,7 tys. dzieci, które stanowiły 16,0% dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w województwie. Wśród nich największą grupę stanowiły dzieci uczęszczające do przedszkoli (65,3%, a więc o 13,2 p. proc. mniej niż w przypadku województwa). Ich udział w strukturze dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 zwiększył się w podregionie o 4,4%, natomiast w województwie wzrósł o 3,7%. Na drugim miejscu znalazły się dzieci z oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. Stanowiły one 32,7% dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w podregionie oraz 19,8% dzieci w województwie. W porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 zaobserwowano zmniejszenie udziału w strukturze dzieci o 4,2 p. proc. w przypadku podregionu, a w przypadku województwa – o 3,5 p. proc. Udział dzieci uczęszczających do punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego zarówno w podregionie jak i w województwie oscylował wokół 2%.

W roku szkolnym 2015/2016 odsetek dzieci w przedziale wiekowym 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w podregionie nowosądeckim wyniósł 74,2% i był o 9,9 p. proc. niższy niż w województwie. Na obszarach wiejskich podregionu wychowaniem przedszkolnym objęto 64,4% dzieci w przedziale wiekowym 3-5 lat,

a w miastach – 98,7%. W podregionie z wychowania przedszkolnego korzystało 14,8 tys. dzieci w wieku 3-5 lat. Wśród nich dzieci korzystające z wychowania przedszkolnego na terenach wiejskich stanowiły 62,0%, a dzieci w miastach – 38,0%. W województwie różnice były mniejsze: wśród dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym 46,7% stanowiły dzieci korzystające z placówek na wsi, a 53,3% – z placówek w miastach.

Wykr. 4.6. Struktura dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym według miejsca zamieszkania w roku szkolnym 2015/2016

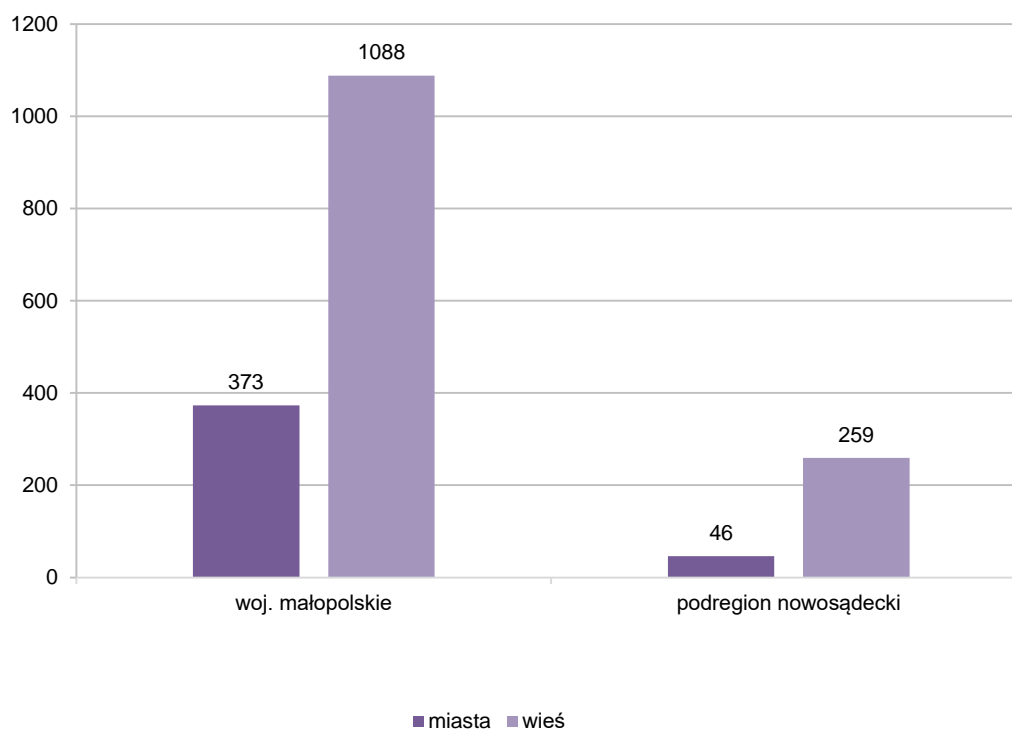
W roku szkolnym 2015/2016 w podregionie nowosądeckim dla dzieci dostępnych było 13,1 tys. miejsc w przedszkolach. Ich udział w strukturze miejsc w przedszkolach województwa wyniósł 13,5%, podobnie jak w roku szkolnym 2013/2014, w którym udział był równy 13,1%.

4.2.2. SZKOLNICTWO PODSTAWOWE, GIMNAZJA I SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

Szkoły podstawowe

W podregionie nowosądeckim w roku szkolnym 2015/2016 działalność edukacyjną prowadziło 305 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi), które stanowiły ponad 1/5 wśród szkół podstawowych w województwie. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba szkół zwiększyła się o 3 placówki w podregionie oraz o 21 placówek w województwie. Biorąc pod uwagę lokalizację, wśród szkół podstawowych dominowały placówki prowadzące działalność edukacyjną na wsi. Ich udział wśród szkół podregionu wyniósł 84,9%, a więc był o 10,4 p. proc. wyższy niż w przypadku szkół podstawowych zlokalizowanych na wsi w województwie. 90,8% szkół podstawowych w podregionie oraz 86,7% szkół podstawowych w województwie prowadziły jednostki samorządu terytorialnego.

Wykr. 4.7. Szkoły podstawowe w miastach i na wsi w roku szkolnym 2015/2016

W roku szkolnym 2015/2016 w szkołach podstawowych podregionu nowosądeckiego kształciło się 40,3 tys. uczniów. Stanowili oni 18,3% uczniów małopolskich szkół podstawowych. Analizując dane dotyczące płci uczniów można zauważyć, że udział chłopców w strukturze oscylował wokół 51% zarówno w podregionie, jak i w województwie. Podobnie było w poprzednich latach szkolnych – 2013/2014 oraz 2014/2015. W roku szkolnym 2015/2016 na 1 szkołę podstawową przypadało 132 uczniów, a więc o 19 uczniów mniej niż w przypadku szkół województwa małopolskiego. Na 1 oddział w szkole podstawowej przydało 17 uczniów w podregionie oraz 18 uczniów w województwie.

W roku szkolnym 2014/2015 szkoły podstawowe podregionu ukończyło 6,3 tys. uczniów, a więc o 6,6% mniej niż w roku szkolnym 2012/2013. W województwie spadek liczby absolwentów był mniejszy i wyniósł 5,4%.

Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych podregionu nowosądeckiego wyniósł w roku szkolnym 2015/2016 87,92% i był niższy niż w województwie, gdzie przyjął wartość 88,42%. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 wartości współczynnika zmniejszyły się zarówno w podregionie nowosądeckim (o 6,4 p. proc.), jak i w województwie (o 6,5 p. proc.). Wśród powiatów wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego najwyższą powszechnością nauczania charakteryzowało się miasto Nowy Sącz, gdzie współczynnik skolaryzacji netto wyniósł 91,17%. Najniższą wartość współczynnika zanotowano w powiecie nowosądeckim – 86,27%.

W szkołach podstawowych w ramach obowiązkowych lekcji odbywały się zajęcia z nauczania języków obcych. W roku szkolnym 2015/2016 największa grupa dzieci uczęszczała na lekcje języka angielskiego. W podregionie ich udział w strukturze uczniów uczęszczających na zajęcia języka obcego wyniósł 98,3% (w stosunku do 97,6% w przypadku województwa). Warto zaznaczyć, że wśród powiatów wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego, zarówno w powiecie nowosądeckim, jak i mieście Nowy Sącz, wszyscy uczniowie szkół podstawowych uczestniczący w zajęciach z języka obcego uczyli się języka angielskiego. Na drugim miejscu pod względem liczby uczniów uczestniczących w zajęciach znalazł się język niemiecki. Uczyło się go 1,2% uczniów w podregionie oraz 1,6% w województwie.

Tabl. 4.5. Szkoły podstawowe i gimnazja
Stan w dniu 30 IX

Wyszczególnienie	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Województwo małopolskie			
Szkoły podstawowe	1440	1452	1461
Uczniowie ^a	196735	208722	220561
Absolwenci ^b	34255	33015	32400
Gimnazja	762	766	773
Uczniowie.....	105110	102582	100553
Absolwenci.....	35784	34880	33933
W tym podregion nowosądecki			
Szkoły podstawowe	302	304	305
Uczniowie ^a	36823	38797	40303
Absolwenci ^b	6725	6428	6279
Gimnazja	147	145	145
Uczniowie.....	20289	19882	19442
Absolwenci.....	7071	6741	6626

a Dane dotyczące liczby dzieci w szkołach podstawowych nie są w pełni porównywalne ze względu na zmiany wprowadzone w ustawie o systemie oświaty (patrz uwagi metodyczne, ust. 19 na str. 113).

b Z roku szkolnego 2014/2015.

Gimnazja

W roku szkolnym 2015/2016 na terenie podregionu nowosądeckiego działalność edukacyjną prowadziło 145 gimnazjów dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi), które stanowiły 18,8% tego typu szkół w województwie małopolskim. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba gimnazjów w podregionie zmniejszyła się o 1,4%, natomiast w województwie wzrosła o 1,4%. W podregionie nowosądeckim większość szkół (76,6%) zlokalizowanych była na wsi, podczas gdy w województwie placówki funkcjonujące na wsi stanowiły 61,8% ogółu.

Odsetek szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego był o 13,6 p. proc. wyższy w podregionie nowosądeckim niż w województwie. W roku szkolnym 2015/2016 udział takich placówek w ogólnej liczbie gimnazjów w podregionie wyniósł 92,4%, utrzymując się od roku szkolnego 2013/2014 na zbliżonym poziomie, natomiast w przypadku gimnazjów województwa zmniejszył się z roku na rok i w roku szkolnym 2015/2016 wyniósł 78,8%.

W roku szkolnym 2015/2016 w gimnazjach podregionu nowosądeckiego kształciło się 19,4 tys. uczniów, którzy stanowili 19,3% gimnazjalistów

w województwie małopolskim. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba uczniów zmniejszyła się w podregionie i w województwie w podobnym stopniu: spadek wyniósł odpowiednio 4,2% oraz 4,3%. Wśród uczniów gimnazjów przeważali mężczyźni, ich udział w strukturze gimnazjalistów wyniósł 51,1% w podregionie oraz 51,5% w województwie małopolskim. Na 1 gimnazjum w podregionie przypadało 134 uczniów, a więc o 4 uczniów mniej niż w roku szkolnym 2013/2014. W województwie małopolskim liczba uczniów przypadająca na szkołę zmniejszyła się w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 o 8 uczniów, a w roku szkolnym 2015/2016 wyniosła 130. Analizując liczbę uczniów pobierających naukę w gimnazjum przypadających na 1 oddział w latach 2013-2015 można zaobserwować, że utrzymywała się ona na poziomie 22 uczniów (zarówno w podregionie, jak i w województwie), z wyjątkiem roku szkolnego 2015/2016, w którym liczba uczniów przypadających na 1 oddział w gimnazjum w województwie małopolskim zmniejszyła się do 21 uczniów.

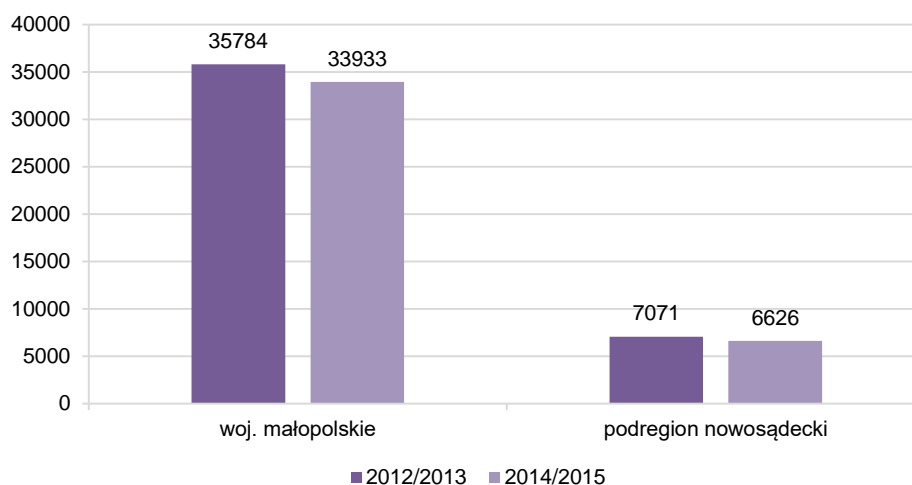
Podobnie jak w przypadku liczby uczniów, z roku na rok zmniejszała się także liczba absolwentów gimnazjów. W roku szkolnym 2014/2015 r. w podregionie nowosądeckim edukację na szczeblu gimnazjalnym ukończyło 6,6 tys. uczniów (19,5% absolwentów gimnazjów w województwie). W stosunku do roku szkolnego 2012/2013 r. liczba absolwentów zmniejszyła się o 6,3%. W województwie spadek był mniejszy i wyniósł 5,2%.

W roku szkolnym 2015/2016 współczynnik skolaryzacji netto w przypadku gimnazjów podregionu nowosądeckiego wyniósł 94,54% i był o 0,9 p proc. wyższy niż w województwie. W podregionie nowosądeckim najwyższą wartością współczynnika skolaryzacji netto charakteryzowało się miasto Nowy Sącz (106,26%). Tam też zaobserwowano największy wzrost w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 – o 2,27 p. proc. Nieznaczny wzrost zanotowano w powiecie limanowskim, a spadek w powiatach nowosądeckim i gorlickim. Powiat nowosądecki cechowała najniższa wartość współczynnika wśród powiatów podregionu (91,25%), a także najwyższy spadek w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 – o 0,93 p. proc.

Wśród obowiązkowych zajęć w gimnazjach organizowano lekcje języków obcych. Najwięcej uczniów uczestniczyło w zajęciach z języka angielskiego. W roku szkolnym 2015/2016 w podregionie ich odsetek wśród uczniów uczestniczących w lekcjach języka obcego wyniósł 52,9%, a w województwie 53,7%. Na drugim miejscu pod względem liczby uczniów znalazł się język niemiecki. Uczyło się go

45,6% gimnazjalistów podregionu i 41,7% gimnazjalistów województwa. Z uczestnictwa w zajęciach z języka francuskiego korzystało 1,3% uczniów gimnazjów podregionu oraz 2,1% uczniów gimnazjów województwa.

Wykr. 4.8. Absolwenci gimnazjów w roku szkolnym 2012/2013 i 2014/2015

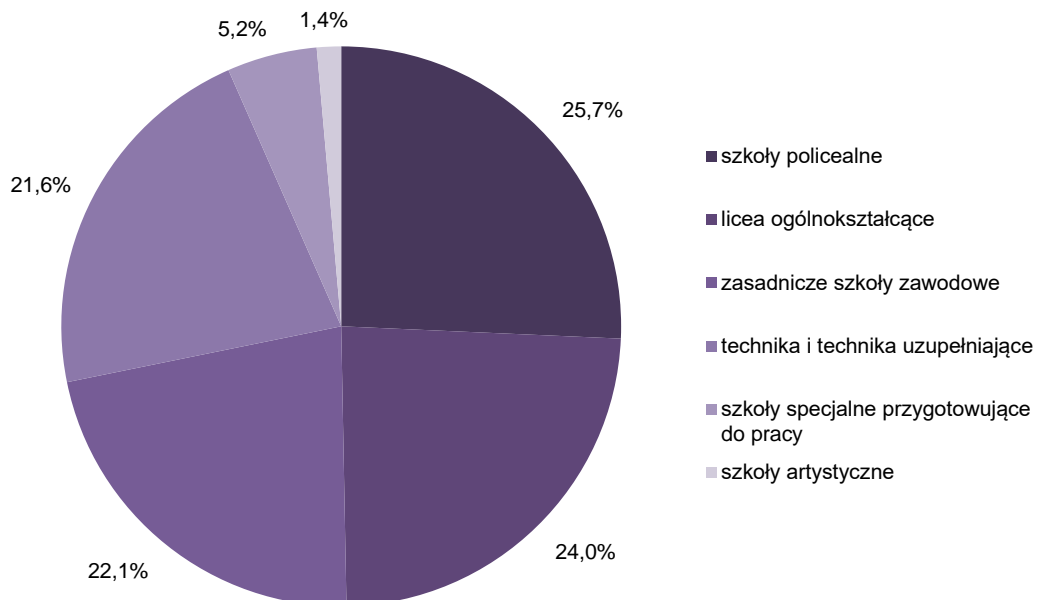
Szkoły ponadgimnazjalne

Wśród szkół ponadgimnazjalnych wyróżnia się: zasadnicze szkoły zawodowe, licea ogólnokształcące i uzupełniające licea ogólnokształcące, licea profilowane, technika i technika uzupełniająca, artystyczne szkoły dające uprawnienia zawodowe, a także specjalne szkoły przysposabiające do pracy zawodowej. Dodatkowo wyższy stopień kształcenia w stosunku do wymienionych typów szkół stanowią szkoły policealne, również wliczane do placówek szczebla ponadgimnazjalnego.

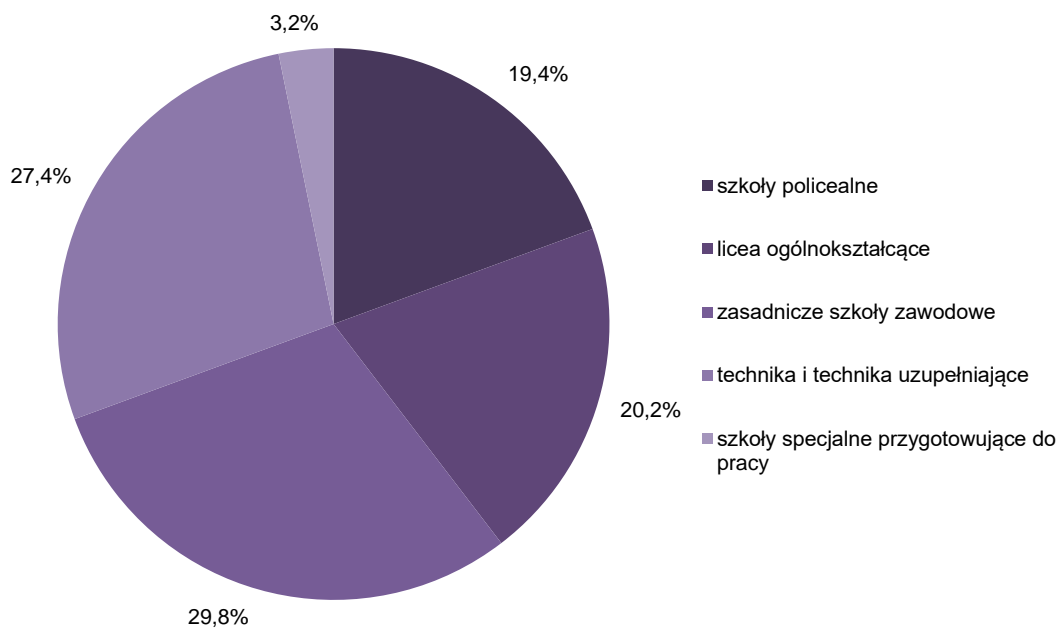
W roku szkolnym 2015/2016 w podregionie nowosądeckim działalność edukacyjną prowadziły 124 szkoły ponadgimnazjalne, które stanowiły 17,5% wśród 707 szkół ponadgimnazjalnych województwa. Liczba szkół ponadgimnazjalnych w podregionie zmniejszyła się w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 o 5,3% (w województwie zanotowano spadek o 6,7%). Wśród placówek ponadgimnazjalnych podregionu nowosądeckiego największy odsetek stanowiły zasadnicze szkoły zawodowe (29,8%), podczas gdy w strukturze szkół województwa największy udział przypadł na szkoły policealne (25,7%).

Wykr. 4.9. Szkoły ponadgimnazjalne według typów szkół w roku szkolnym 2015/2016

woj. małopolskie

podregion nowosądecki

Do szkół ponadgimnazjalnych podregionu nowosądeckiego w roku szkolnym 2015/2016 uczęszczało 24,8 tys. uczniów. Stanowili oni 18,0% uczniów kształcących się na szczeblu ponadgimnazjalnym w województwie. Największą popularnością wśród młodzieży, zarówno w województwie, jak i w podregionie, cieszyły się technika (z technikami uzupełniającymi). Uczęszczało do nich 44,4% uczniów podregionu oraz 36,8% uczniów województwa. Od roku szkolnego 2013/2014 zwiększał się udział uczniów techników w strukturze uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Uczniowie chętnie decydowali się również na kształcenie w liceach ogólnokształcących, jednak ich popularność z roku na rok zmniejszała się. W roku szkolnym 2015/2016 do liceów podregionu (łącznie ze specjalnymi) uczęszczało 29,7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych (w stosunku do 34,0% w roku szkolnym 2013/2014), natomiast do liceów województwa – 32,6% uczniów (wobec 34,9% w roku szkolnym 2013/2014).

W podregionie nowosądeckim w roku szkolnym 2015/2016 74,1% uczniów kształciło się w szkołach umożliwiających zdobycie świadectwa dojrzałości po uprzednim zdaniu egzaminu dojrzałości. W województwie odsetek był niższy i wyniósł 70,3%.

Tabl. 4.6. Szkoły ponadgimnazjalne^a
Stan w dniu 30 IX

Wyszczególnienie	2013/2014	2014/2015	2015/2016
	Województwo małopolskie		
Szkoły ogółem	758	720	707
Uczniowie.....	142076	140347	137557
Absolwenci ^b	45505	40445	40171
	W tym podregion nowosądecki		
Szkoły razem	131	131	124
Uczniowie.....	25728	25486	24771
Absolwenci ^b	8205	7380	7548

^a Patrz uwagi metodyczne ust. 18 na str. 112.

^b Z roku szkolnego 2014/2015.

Licea ogólnokształcące

W województwie małopolskim w roku szkolnym 2015/2016 działalność edukacyjną prowadziło 169 liceów ogólnokształcących (łącznie ze specjalnymi). 25 szkół zlokalizowanych było na terenie podregionu nowosądeckiego – stanowiły one 14,8% liceów ogólnokształcących w województwie. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba tego typu szkół zmniejszyła się zarówno w podregionie (o 4 placówki), jak i w województwie (o 15 placówek). W latach 2013-2015, zarówno na terenie podregionu, jak i województwa, ze względu na stopniową likwidację od roku szkolnego 2012/2013, działalności edukacyjnej nie prowadziło żadne uzupełniające liceum ogólnokształcące.

Podjęcie przez uczniów edukacji w liceach ogólnokształcących dawało im możliwość uzyskania świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego. W roku szkolnym 2015/2016 w liceach ogólnokształcących podregionu nowosądeckiego (łącznie ze specjalnymi) kształciło się 7,4 tys. uczniów. Stanowili oni 16,4% licealistów województwa. Wśród uczniów dominowały kobiety – ich udział wyniósł 67,5% (w stosunku do 64,4% wśród licealistów województwa). W porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 liczba uczniów liceów w podregionie zmniejszyła się o 15,8% (w całym województwie spadek wyniósł 9,7%). W strukturze uczniów szkół ponadgimnazjalnych licealiści stanowili 29,7% w przypadku podregionu oraz 32,6% w przypadku województwa. Na 1 liceum ogólnokształcące w podregionie nowosądeckim przypadało w roku szkolnym 2015/2016 294 uczniów, wobec 265 w województwie. Na 1 oddział w szkole przypadało 28 licealistów, tak samo jak w województwie małopolskim.

W stosunku do roku szkolnego 2012/2013 liczba absolwentów liceów podregionu nowosądeckiego zmniejszyła się o 16,2%. Zaobserwowany spadek liczby absolwentów był wyższy niż w przypadku absolwentów liceów ogólnokształcących województwa (14,3%). W roku szkolnym 2014/2015 absolwentami liceów ogólnokształcących w podregionie nowosądeckim zostało 2,8 tys. uczniów, z czego 2/3 stanowiły kobiety.

Licea profilowane

Licea profilowane dla młodzieży były szkołami, w których uczniowie mogli przystąpić do egzaminu maturalnego oraz zdobyć kwalifikacje zawodowe. Na skutek zmian w systemie oświaty począwszy od roku szkolnego 2012/2013 licea profilowane nie przeprowadziły naboru do klas pierwszych i zaczęły być stopniowo likwidowane. W podregionie nowosądeckim w latach 2013-2015 nie funkcjonowała żadna tego typu placówka, natomiast w województwie ostatnim rokiem szkolnym, kiedy licea profilowane (łącznie ze specjalnymi) kształciły uczniów był rok 2013/2014. Do 15 placówek uczęszczało 348 uczniów.

Technika i technika uzupełniająca

Podjęcie kształcenia w technikach i technikach uzupełniających umożliwia uczniom zdobycie średniego wykształcenia, uzyskanie świadectwa dojrzałości po przystąpieniu do egzaminu maturalnego oraz uzyskanie kwalifikacji zawodowych.

W roku szkolnym 2015/2016 na terenie podregionu nowosądeckiego działalność edukacyjną prowadziły 34 tego typu szkoły, a ich liczba zmniejszyła się w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 o 2 placówki. Dla porównania w województwie funkcjonowały 153 technika, ich liczba zmniejszyła się od roku szkolnego 2013/2014 o 12 placówek. W latach 2013-2015 na terenie podregionu nowosądeckiego nie funkcjonowało żadne uzupełniające technikum, natomiast w województwie małopolskim uzupełniające technika przestały prowadzić działalność edukacyjną od roku szkolnego 2014/2015.

Pomimo spadku liczby szkół w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba uczniów techników wzrosła zarówno w podregionie (o 4,9%), jak i w województwie (o 2,2%). W roku szkolnym 2015/2016 do techników podregionu uczęszczało 11,0 tys. uczniów, którzy stanowili ponad 1/5 uczniów techników w województwie. Jednocześnie w roku szkolnym 2015/2016 udział techników wśród szkół ponadgimnazjalnych wyniósł w podregionie nowosądeckim 27,4% i był o 5,8 p. proc. wyższy niż w województwie. Również udział uczniów techników wśród szkół ponadgimnazjalnych był wyższy w podregionie niż w województwie (44,4% wobec 36,8%).

W strukturze uczniów techników dominowali mężczyźni, mimo że roku na rok ich udział w strukturze nieznacznie się zmniejszał. W roku szkolnym 2015/2016 mężczyźni stanowili 58,2% uczniów techników (w stosunku do 59,0% w województwie).

W roku szkolnym 2014/2015 edukację w technikach podregionu nowosądeckiego ukończyło 2,4 tys. uczniów. W strukturze absolwentów techników województwa małopolskiego (11,0 tys.) stanowili oni 21,8%. Wśród absolwentów techników (zarówno w podregionie, jak i w województwie) udział mężczyzn oscylował (podobnie jak w przypadku uczniów) wokół 60%.

Zasadnicze szkoły zawodowe

Działalność edukacyjną na szczeblu ponadgimnazjalnym prowadzą także zasadnicze szkoły zawodowe, po ukończeniu których uczniowie mogą zdobyć dyplom potwierdzający nabycie kwalifikacji zawodowych.

W podregionie nowosądeckim w roku szkolnym 2015/2016 funkcjonowało 37 zasadniczych szkół zawodowych (łącznie ze specjalnymi). Stanowiły one 23,7% tego typu placówek w województwie małopolskim. Zarówno w przypadku podregionu, jak i województwa, w stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba szkół nie uległa zmianie, zwiększyła się natomiast liczba uczniów – w podregionie wzrost wyniósł 3,3% w porównaniu ze wzrostem o 1,1% w województwie. W zasadniczych szkołach zawodowych podregionu kształciło się 4,4 tys. uczniów, którzy stanowili 17,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Wśród uczniów większość stanowili mężczyźni, a ich udział w szkołach podregionu i województwa oscylował wokół 70%. W roku szkolnym 2015/2016 w podregionie nowosądeckim na 1 szkołę przypadało 119 uczniów (wobec 124 w województwie), natomiast na 1 oddział zarówno w przypadku szkół podregionu jak i województwa – 20 uczniów.

Analizując dane dotyczące absolwentów zasadniczych szkół zawodowych można zauważyć, że ich liczba zmniejszyła się w stosunku do roku szkolnego 2012/2013 o 2,1% w podregionie, natomiast w województwie spadek wyniósł 15,5%. W roku szkolnym 2014/2015 1,4 tys. absolwentów szkół podregionu stanowiło prawie ¼ absolwentów zasadniczych szkół zawodowych w województwie.

Szkoły specjalne przysposabiające do pracy

Uczniowie z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi mają możliwość kształcenia się w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy.

W roku szkolnym 2015/2016 w podregionie nowosądeckim działalność edukacyjną prowadziły 4 tego typu placówki, a ich liczba zwiększyła się o 1 szkołę w stosunku do roku szkolnego 2013/2014. Wzrost liczby specjalnych szkół przysposabiających do pracy zanotowano także w województwie małopolskim: w roku szkolnym 2013/2014 r. było ich 32, a w roku szkolnym 2015/2016 – 37.

Wzrost zaobserwowano także w przypadku liczby uczniów. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 ich liczba zwiększyła się o 21 osób (w województwie o 32 osoby). Uczniowie ze szkół podregionu stanowili 11,3% uczniów szkół w województwie, a ich udział w strukturze zwiększył się od roku szkolnego 2013/2014 o 2,2 p. proc. Większość uczniów w szkołach specjalnych przysposabiających do pracy stanowili mężczyźni. Ich udział w szkołach podregionu w roku szkolnym 2015/2016 wyniósł 53,8% i był niższy niż w województwie, gdzie mężczyźni stanowili 56,8%.

Analizując dane dotyczące liczby absolwentów z roku szkolnego 2014/2015 można zaobserwować różnice pomiędzy szkołami podregionu i województwa. W pierwszym przypadku liczba absolwentów zmniejszyła się w stosunku do roku szkolnego 2012/2013 o 15 uczniów, natomiast w województwie wzrosła o 26 uczniów. Absolwenci ze szkół podregionu (12) stanowili 7,7% wśród osób, które ukończyły edukację w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy w województwie.

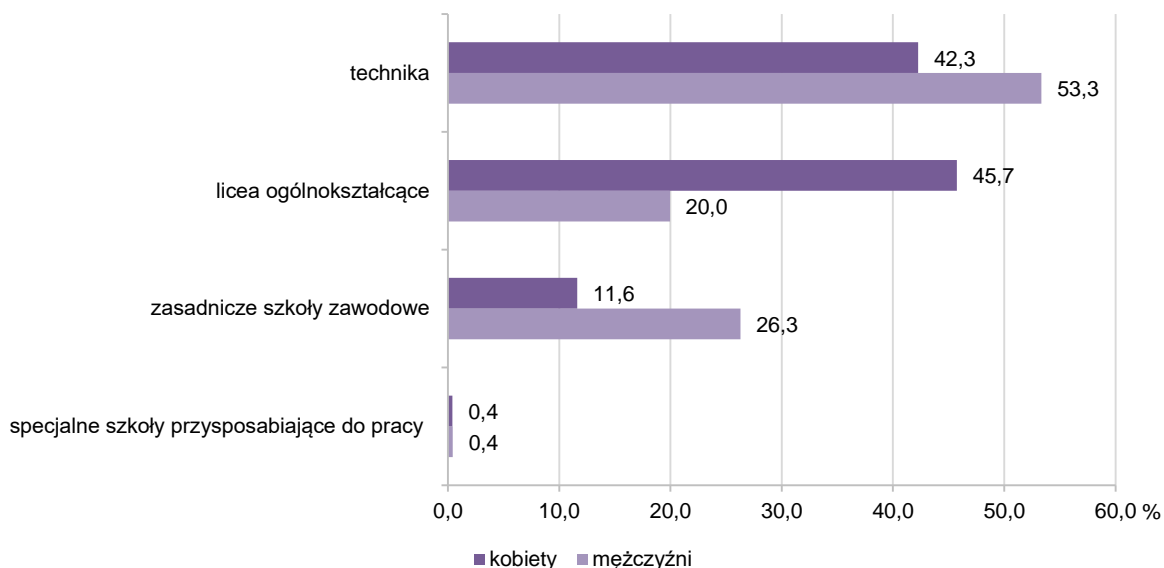
Szkoły artystyczne

W systemie szkolnictwa ponadgimnazjalnego wyróżnia się także ogólnokształcące szkoły artystyczne, które są odpowiedzią na potrzeby młodzieży wykazującej uzdolnienia w różnych dziedzinach sztuki.

W latach szkolnych 2013/2014 oraz 2014/2015 na terenie podregionu nowosądeckiego działały dwie ogólnokształcące szkoły artystyczne dające

uprawnienia zawodowe. Zlokalizowane były w Nowym Sączu. W roku szkolnym 2014/2015 r. kształciło się w nich 58 uczniów, z których 49 stanowiły kobiety. Uczniowie stanowili 4,5% wśród uczniów ogólnokształcących szkół artystycznych województwa (1,3 tys. uczniów). W roku szkolnym 2015/2016 w podregionie nowosądeckim nie funkcjonowała żadna ogólnokształcąca szkoła artystyczna dająca uprawnienia zawodowe, a liczba tego typu szkół w województwie małopolskim zmniejszyła się z 12 placówek (w latach 2013-2014) do 10.

Wykr. 4.10. Struktura uczniów wybranych szkół ponadgimnazjalnych według płci w roku szkolnym 2015/2016

Szkoły policealne

Absolwenci szkół średnich (posiadający wykształcenie średnie) mogą kontynuować edukację w szkołach policealnych przygotowujących do pracy zawodowej. W skład szkół policealnych wchodzi placówki policealne dla młodzieży, specjalne oraz dla dorosłych.

W podregionie nowosądeckim liczba szkół policealnych w latach 2013-2015 utrzymywała się na stałym poziomie i wynosiła 24. Dla porównania, liczba tego typu szkół w województwie małopolskim zmniejszyła się w omawianym okresie o 12 placówek.

Pomimo stałej liczby szkół w podregionie, od roku szkolnego 2013/2014 liczba uczniów zmniejszyła się o 9,2% i w roku szkolnym wyniosła 1,9 tys. Uczniowie szkół policealnych podregionu stanowili 9,3% uczniów tego typu szkół w województwie, w którym w porównaniu z rokiem szkolnym 2013/2014 zaobserwowano spadek liczby uczniów o 2,9%. Zarówno w podregionie jak i w województwie małopolskim większość uczniów w szkołach policealnych stanowiły kobiety. W roku szkolnym 2015/2016 ich udział w strukturze uczniów w szkołach policealnych podregionu wyniósł 76,6% i był o 4,0 p. proc. wyższy niż w szkołach województwa.

W roku szkolnym 2014/2015 absolwentami szkół policealnych podregionu zostało 815 osób, które stanowiły 11,9% wśród 6,9 tys. absolwentów w województwie. W stosunku do roku szkolnego 2013/2014 liczba uczniów, którzy ukończyli edukację w szkołach policealnych zmniejszyła się o 6,6% w podregionie oraz o 9,9% w województwie. Wśród absolwentów podregionu 83,7% stanowiły kobiety, a ich udział w strukturze był wyższy o 7,0 p. proc. niż w województwie.

4.3. KULTURA

Na terenie podregionu nowosądeckiego działają instytucje kultury, których podstawowym celem jest prowadzenie wielokierunkowej działalności społeczno-kulturalnej. Poprzez bogactwo ofert skierowanych do odbiorców w różnym wieku (w szczególności dzieci i młodzieży), umożliwiają aktywne uczestnictwo w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności, przyczyniają się również do integracji lokalnej ludności.

Tabl. 4.7. Wybrane instytucje kultury w 2015 r.
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Województwo małopolskie	W tym podregion nowosądecki	
	liczba instytucji		województwo=100
Muzea i oddziały muzealne.....	134	14	10,4
Galerie i salony sztuki.....	65	4	6,2
Kina stałe.....	45	7	15,6
Biblioteki publiczne ^a	770	137	17,8
Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice	444	90	20,3

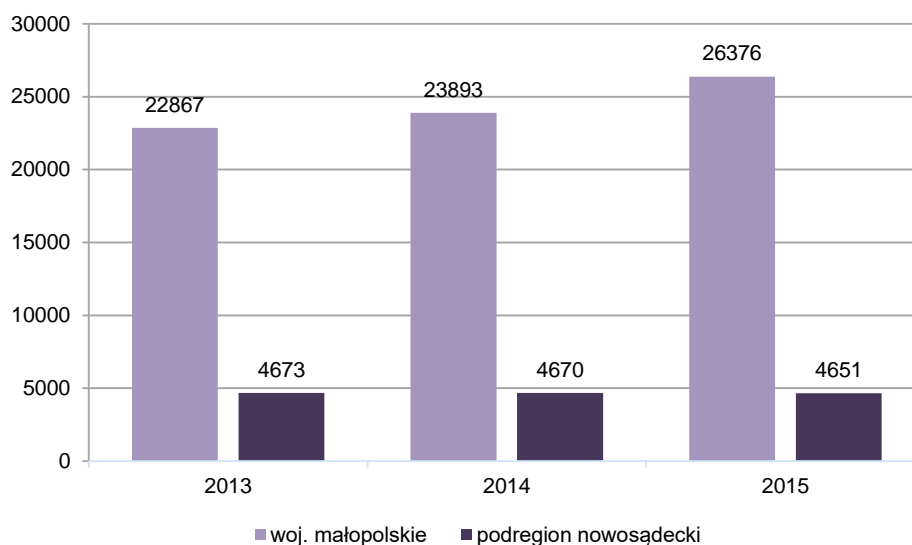
a Łącznie z filiami i z punktami bibliotecznymi.

Ź r ó d ł o: opracowanie własne.

Według stanu w dniu 31 XII 2015 r. na terenie podregionu nowosądeckiego działalność prowadziło 14 muzeów (łącznie z oddziałami muzealnymi). W porównaniu z rokiem 2013 ich liczba zmniejszyła się o 1 obiekt. Zbiory muzealne prezentowane były w ramach 78 własnych wystaw czasowych oraz 67 wystaw stałych w kraju.

W podregionie nowosądeckim, w 2015 r. liczba odwiedzających muzea wynosiła 248,6 tys.. W porównaniu do 2013 r. liczba ta nie zmieniła się, natomiast w stosunku do roku 2014 wzrosła o 0,2%. Zorganizowane grupy młodzieży szkolnej stanowiły w omawianym roku 26,0% ogółu zwiedzających. Na koniec 2015 r. 119,3 tys. osób zwiedziło muzea i wystawy bezpłatnie (48,0% ogółu zwiedzających). Okazją do nieodpłatnego poznania zbiorów muzealnych jest organizowana „Noc muzeów”. Z tej formy zwiedzania skorzystało w 2015 r. 1,3 tys. osób, to jest o 0,5 tys. mniej niż w roku poprzednim. Na przestrzeni lat 2013-2015 nastąpił wzrost zwiedzających z okazji innych imprez okolicznościowych z 51,0 tys. do 56,7 tys.

Wykr. 4.11. Zwiedzający muzea i oddziały na 10 tys. ludności

Źródło: opracowanie własne.

W badanym okresie promocją i prezentacją współczesnej twórczości artystycznej poprzez organizację wystaw i imprez towarzyszących na terenie podregionu nowosądeckiego zajmowały się 4 galerie i salony sztuki. W porównaniu do roku 2013 liczba ta nie uległa zmianie.

Liczba zorganizowanych wystaw zmniejszyła się z 73 w roku 2013 do 61 w roku 2015. Stanowiły one 7,5% wszystkich wystaw zorganizowanych przez w/w obiekty w województwie małopolskim w 2015 r. Zmniejszeniu uległa liczba ekspozycji - o 16,4% w porównaniu z rokiem 2013.

W 2015 r. na obszarze podregionu nowosądeckiego 38,2 tys. osób odwiedziło galerie i salony sztuki, stanowiły one 2,4% ogółu odwiedzających omawiane instytucje w województwie małopolskim. Od początku badanego okresu zaobserwowano spadek liczby odwiedzających galerie i salony sztuki z liczby 105,2 tys. w 2013 r. do 38,2 tys. w roku 2015 (spadek o 63,7%). Natomiast w województwie małopolskim nastąpił wzrost o 47,3%.

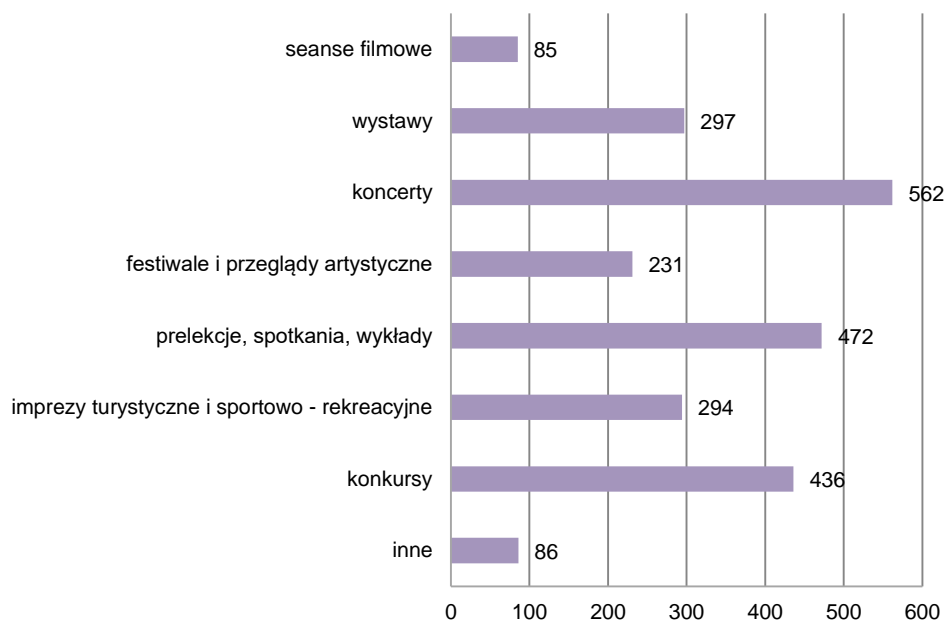
Szeroką działalność społeczno-kulturalną na obszarze podregionu nowosądeckiego prowadziły centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice. W 2015 r. na badanym obszarze funkcjonowało 90 takich instytucji, z czego ponad połowa (53,3%) znajdowała się w powiecie nowosądeckim, 33,3% obiektów działało

na terenie powiatu gorlickiego, w powiecie limanowskim - 8,9%, natomiast w m. Nowy Sącz - 4%.

W omawianym roku centra kultury, domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice zorganizowały 3,4 tys. imprez, w których wzięło udział 694,4 tys. uczestników. W porównaniu z rokiem poprzednim zaobserwować można spadek zainteresowania uczestnictwem w takich imprezach (o 14,2%). W województwie małopolskim w 24,9 tys. imprez wzięło udział 3660,2 tys. uczestników.

W wyżej wymienionych instytucjach działały 344 zespoły artystyczne zrzeszające 8,1 tys. członków (o 4,0% więcej w porównaniu z rokiem poprzednim) oraz 320 kół (klubów) prowadzących działalność o określonym profilu tematycznym w zorganizowanych grupach (13,3% ogółu klubów działających w województwie). W zajęciach zorganizowanych przez koła udział wzięło 6,4 tys. osób (o 16,8% więcej niż w 2014 r.). W województwie małopolskim było to odpowiednio: 47,2 tys. osób i 24,1%.

Wykr. 4.12. Imprezy organizowane przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne.

Ważnym czynnikiem wpływającym na funkcjonowanie instytucji kultury jest zaplecze infrastrukturalne. W omawianym roku 60,0% centrów kultury, domów i ośrodków kultury, klubów oraz świetlic użytkowało odrębny budynek, 35,6% wyżej wymienionych instytucji działających na terenie podregionu nowosądeckiego posiadało salę widowiskową, natomiast 28,9% omawianych instytucji było przystosowane dla osób niepełnosprawnych.

Tabl. 4.8. Działalność kin stałych

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Kina ogółem ^a	49	47	45
Miejsca na widowni w kinach ^a w tys....	25,2	24,7	24,4
Seanse w kinach w tys.....	156,3	183,1	182,5
w tym filmów polskich.....	27,2	30,0	27,3
Widzowie w kinach w mln.....	2,8	3,7	4,1
W tym podregion nowosądecki			
Kina ogółem ^a	8	7	7
Miejsca na widowni w kinach ^a w tys....	2,7	2,6	2,6
Seanse w kinach w tys.....	10,3	21,5	21,4
w tym filmów polskich.....	1,9	3,6	3,5
Widzowie w kinach w mln.....	0,2	0,4	0,4

^a Stan w dniu 31 XII.

Źródło: opracowanie własne.

Największą popularnością spośród omawianych podmiotów działających w sferze kultury cieszą się kina. W 2015 r. na obszarze podregionu nowosądeckiego działało 7 kin (co stanowiło 15,6% ogółu kin stałych w województwie małopolskim), które w omawianym roku zgromadziły 424,9 tys. widzów (o 15,9% więcej niż przed rokiem, i o 95,9% więcej niż w 2013 r.). Liczba widzów kin stałych w województwie małopolskim w roku 2015 wyniosła 4087,6 tys. (o 10,7% więcej niż w roku poprzednim i o 45,1% więcej niż w roku 2013).

W 2015 r. w podregionie nowosądeckim nastąpił wzrost wyświetlanych seansów o 108,8% w porównaniu do 2013 r. W omawianym okresie wyświetlono łącznie 21,4 tys. seansów (co stanowiło 11,7% ogółu wyświetleń w województwie

małopolskim). Filmy produkcji polskiej stanowiły 16,2% ogółu wyświetleń w podregionie (dla województwa wskaźnik ten wyniósł 14,9%). W porównaniu z rokiem 2013 na terenie podregionu odnotowano wzrost o 85,3% wyświetleń polskich filmów.

Rozwijaniem potrzeb czytelniczych społeczeństwa oraz upowszechnianiem wiedzy i kultury zajmują się w głównej mierze biblioteki.

Tabl. 4.9. Biblioteki publiczne^a

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Placówki ogółem^b.....	780	768	770
w tym biblioteki i filie.....	731	724	725
Księgozbiór ^a (w tys. wol.).....	10889,8	10955,3	11033,2
Czytelnicy ^c (w tys.).....	669,9	655,9	664,7
W tym podregion nowosądecki			
Placówki razem^b.....	137	135	137
w tym biblioteki i filie	135	134	134
Księgozbiór ^b (w tys. wol.).....	1881,4	1906,8	1928,4
Czytelnicy ^c (w tys.).....	93,3	94,0	95,0

a Łącznie z filiami i punktami bibliotecznymi.

b Stan w dniu 31 XII.

c W ciągu roku

Ź r ó d ł o: opracowanie własne

Na terenie podregionu nowosądeckiego w 2015 r. działało 137 bibliotek publicznych (łącznie z filiami i punktami bibliotecznymi). W porównaniu do poprzedniego roku ich liczba zwiększyła się o 2 obiekty.

W omawianym roku na 1 placówkę biblioteczną przypadało w powiecie gorlickim 3,4 tys. osób, w powiecie limanowskim 3,5 tys. osób, w powiecie nowosądeckim 3,5 tys. osób, w m. Nowy Sącz 10,5 tys. Dla województwa małopolskiego wskaźnik ten wyniósł 4,4 tys.

Poziom czytelnictwa w bibliotekach publicznych w latach 2013-2015 wzrastał. Liczba czytelników aktywnie wypożyczających w 2015 r. na obszarze podregionu nowosądeckiego wynosiła 95,0 tys. (więcej niż w roku 2013 o 1,7%). Natomiast w województwie małopolskim było to 664,7 tys. czytelników w ciągu roku, (mniej niż w roku 2013 o 0,8%).

W omawianym roku najwięcej czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1000 ludności odnotowano w m. Nowy Sącz- 257, najmniej w powiecie nowosądeckim- 153, dla województwa wskaźnik ten wyniósł 197.

Liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz w województwie małopolskim zmniejszyła się o 4,7%, również wskaźnik wypożyczeń na 1 mieszkańca z 15,6 w 2013 r. do 15,0 w roku 2015.

W 2015 r. w 137 placówkach bibliotecznych na obszarze podregionu nowosądeckiego użytkowano 676 komputerów (w stosunku do roku 2013 wzrost o 15,6%). Z ogólnej liczby komputerów będących na wyposażeniu bibliotek, 55,3% stanowiły komputery przeznaczone do użytku czytelników, z których wszystkie posiadały dostęp do Internetu. W województwie małopolskim użytkowane były łącznie 4403 komputery, z czego 56,3% stanowiły komputery dostępne dla czytelników (98,7% z dostępem do Internetu).

4.4. OPIEKA ZDROWOTNA

Ambulatoryjne świadczenia zdrowotne udzielane są przez przychodnie i praktyki lekarskie. W 2015 r. ambulatoryjną opiekę zdrowotną mieszkańcom podregionu nowosądeckiego zapewniało 330 placówek, w tym 268 przychodni¹ i 62 praktyki lekarskie². W podregionie ponad połowa podmiotów ambulatoryjnych (52,1%) funkcjonowała w mieście, podczas gdy w województwie małopolskim placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej zlokalizowanych w mieście było dwukrotnie więcej niż na wsi (odpowiednio 66,5% i 33,5%). W skali województwa większa była przewaga przychodni (90,6%) nad praktykami lekarskimi (9,4%) niż na poziomie podregionu nowosądeckiego (odpowiednio 81,2% i 18,8%). Na przestrzeni lat 2013-2015 liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w podregionie nowosądeckim utrzymywała się na stałym poziomie, podczas gdy w województwie małopolskim wzrosła o 4,6%.

Tabl. 4.10. Ambulatoryjna opieka zdrowotna
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Przychodnie i praktyki lekarskie.....	1918	1965	2006
w tym w ramach:			
miasto.....	1264	1297	1334
wieś.....	654	668	672
W tym podregion nowosądecki			
Przychodnie i praktyki lekarskie.....	330	339	330
w tym w ramach:			
miasto.....	177	182	172
wieś.....	153	157	158

U w a g a: Od 2012 r. przychodnie łącznie z przychodniami MON i MSW; tylko praktyki lekarzy i lekarzy dentyistów realizujące świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych.

Ź r ó d ł o: opracowanie własne.

W 2015 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w podregionie nowosądeckim udzielono prawie 3,7 mln porad lekarskich i stomatologicznych, co stanowiło 13,5% porad ambulatoryjnych udzielonych w województwie małopolskim. Zarówno w skali województwa, jak i podregionu zdecydowaną większość porad stanowiły porady udzielone w przychodniach. Zlokalizowane na terenie podregionu

¹Patrz uwagi ogólne, ust. 61 na str. 122.

²Patrz uwagi ogólne, ust. 62 na str. 123.

nowosądeckiego praktyki lekarzy i lekarzy dentystów realizujące świadczenia zdrowotne finansowane za środków publicznych (umowy z NFZ) świadczyły przede wszystkim porady stomatologiczne (125,4 tys.).

Tabl. 4.11. Porady udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	w tys.		
Województwo małopolskie			
Razem.....	26345,4	26718,8	27640,7
w tym w ramach:			
przychodni.....	25806,8	26191,4	27177,7
praktyk lekarskich.....	538,6	527,4	463,0
Lekarskie.....	23283,2	23493,6	24217,8
Stomatologiczne.....	3062,2	3225,2	3422,9
W tym podregion nowosądecki			
Razem.....	3613,0	3661,9	3741,5
w tym w ramach:			
przychodni.....	3471,0	3513,5	3607,4
praktyk lekarskich.....	142,0	148,4	134,1
Lekarskie	3172,6	3206,7	3281,3
Stomatologiczne	440,4	455,2	460,2

U w a g a: Od 2012 r. porady w przychodniach prezentowane są łącznie z poradami udzielonymi w przychodniach resortów obrony narodowej i spraw wewnętrznych; porady z praktyk lekarzy i lekarzy dentystów realizujących świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych; bez porad udzielonych pacjentom niehospitalizowanym z izb przyjęć szpitali ogólnych.

Ź r ó d ł o: opracowanie własne.

Miernikiem opisującym dostępność podmiotów ambulatoryjnej opieki zdrowotnej jest liczba mieszkańców przypadająca na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W 2015 r. w województwie małopolskim 1 podmiot ambulatoryjny obsługiwał średnio 1681 mieszkańców - o 58 osób więcej niż w podregionie nowosądeckim. Na terenie podregionu nowosądeckiego na 1 podmiot przypadało 1623 mieszkańców, przy czym najmniej na terenie m. Nowy Sącz (1165), a następnie w powiatach limanowskim (1563) i gorlickim (1629), zaś najwięcej mieszkańców na jedną placówkę odnotowano w powiecie nowosądeckim (1971).

Innym miernikiem opisującym działalność placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej jest liczba udzielonych porad ambulatoryjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W 2015 r. w województwie małopolskim na 1 mieszkańca przypadało 8,2 porady, podczas gdy na obszarze podregionu nowosądeckiego wskaźnik ten wyniósł 7,0. Na poziomie powiatów najwięcej porad na 1 mieszkańca odnotowano w m. Nowy

Sącz (13,8), a najmniej w powiecie nowosądeckim (4,8). W powiatach limanowskim i gorlickim wskaźniki te stanowiły odpowiednio 6,0 i 7,2 porady na 1 mieszkańca.

Apteki i punkty apteczne zaopatrujące ludność w leki i środki medyczne są również istotnym elementem systemu opieki zdrowotnej. W 2015 r. sprzedażą leków i środków medycznych w podregionie nowosądeckim zajmowało się 157 aptek ogólnodostępnych, co stanowiło 13,8% tego typu placówek w województwie małopolskim. W porównaniu do 2013 r. liczba aptek w podregionie nowosądeckim zwiększyła się o 1,3%, podczas gdy w skali województwa zanotowano wzrost o 3,4%.

W 2015 r. w aptekach ogólnodostępnych zlokalizowanych na terenie podregionu nowosądeckiego pracowało 291 magistrów farmacji, co stanowiło 37,2% wszystkich pracujących w tego typu placówkach w podregionie i 12,0% wszystkich magistrów farmacji pracujących w aptekach w skali województwa. W aptekach działających w podregionie pracowało również 413 techników farmaceutycznych. Zawód farmaceuty jest bardzo sfeminizowany. W 2015 r. aż 93,5% techników i 80,8% magistrów farmacji w podregionie stanowiły kobiety.

Do jednostek zajmujących się sprzedażą leków gotowych należą również punkty apteczne. W 2015 r. w podregionie nowosądeckim działały 32 punkty apteczne (zlokalizowane na wsi), w których pracowało 5 magistrów farmacji i 41 techników farmaceutycznych.

Tabl. 4.12. Apteki ogólnodostępne i punkty apteczne
Stan w dniu 31 XII

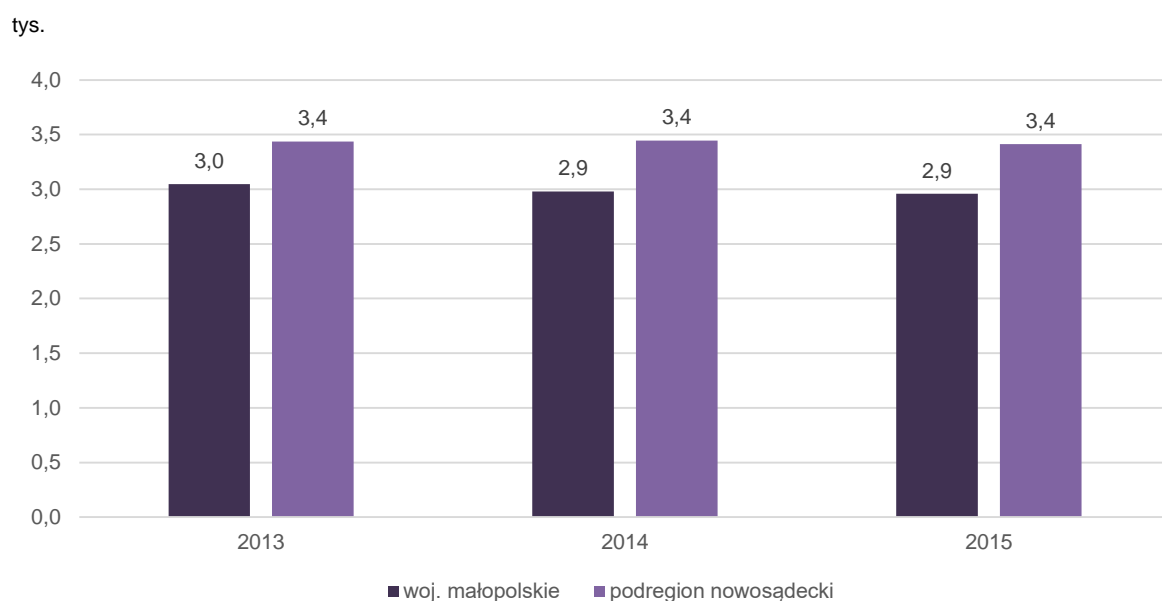
Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Apteki	1103	1131	1140
Pracujący (mgr farmacji)	2386	2453	2415
Punkty apteczne	139	145	139
Pracujący (mgr farmacji)	22	28	25
W tym podregion nowosądecki			
Apteki	155	155	157
Pracujący (mgr farmacji)	275	295	291
Punkty apteczne	29	33	32
Pracujący (mgr farmacji)	1	3	5

Ź r ó d ł o: opracowanie własne.

Analiza liczby ludności przypadającej na 1 aptekę ogólnodostępną wykazała, że podregion nowosądecki charakteryzował się mniejszą dostępnością aptek dla mieszkańców w porównaniu do województwa małopolskiego. W 2015 r. w podregionie

na 1 aptekę przypadało 3,4 tys. ludności, podczas gdy wskaźnik ten dla województwa wyniósł 2,9 tys. Największą dostępność do aptek w ramach podregionu odnotowano w powiecie m. Nowy Sącz (2,0 tys. ludności na 1 aptekę). Na przestrzeni lat 2013-2015 wskaźnik ten dla podregionu nowosądeckiego utrzymywał się na stałym poziomie (3,4 tys. ludności na 1 aptekę), podczas gdy w województwie małopolskim zanotowano jego spadek.

Wykr. 4.13. Ludność na 1 aptekę ogólnodostępną

Źródło: opracowanie własne.

4.5. POMOC SPOŁECZNA

31 XII 2015 r. w podregionie nowosądeckim działały 23 placówki stacjonarne pomocy społecznej (16 domów pomocy społecznej, 5 placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej oraz 2 schroniska dla bezdomnych). W okresie trzech lat liczba placówek nieznacznie się zmieniała.

Jednostki działające w podregionie nowosądeckim charakteryzowały się średnią liczbą miejsc podobną jak w województwie małopolskim, a różnica wyniosła maksymalnie 2 miejsca. W 2015 r. placówki w podregionie nowosądeckim dysponowały średnio 66 miejscami, w województwie małopolskim 65. W pozostałych latach jednostki w omawianym podregionie dysponowały średnio: 67 miejscami w 2014 r. oraz 61 miejscami w 2013 r.

Tabl. 4.13. Placówki stacjonarne pomocy społecznej
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Województwo małopolskie			
Placówki pomocy społecznej.....	160	158	160
w tym domy pomocy społecznej	89	90	92
Miejsca	9865	10129	10468
Mieszkańcy.....	9392	9573	9990
w tym podregion nowosądecki			
Placówki pomocy społecznej.....	23	21	23
w tym domy pomocy społecznej	15	15	16
Miejsca	1407	1398	1525
Mieszkańcy.....	1358	1367	1497

Ź r ó d ł o: opracowanie własne.

Prawo do zakwaterowania w domu pomocy społecznej przysługuje osobom potrzebującym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności niemogącym samodzielnie funkcjonować w samodzielnym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Noclegownie udzielają tymczasowego schronienia osobom lub rodzinom, gdy są go pozbawione – a więc zazwyczaj osobom bezdomnym. Placówki funkcjonujące w ramach działalności gospodarczej lub statutowej zapewniają całodobową opiekę osobom w podeszłym wieku, przewlekle chorym lub niepełnosprawnym. Połowę wszystkich mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej w podregionie nowosądeckim stanowiły

osoby przewlekle psychicznie chore, osoby przewlekle somatycznie chore stanowiły 22,7%, w podeszłym wieku (21,8%), najmniej liczną grupę mieszkańców stanowili bezdomni (5,3%).

Oprócz stacjonarnych form pomocy społecznej w Polsce udzielana jest również pomoc środowiskowa w miejscu zamieszkania. Podstawowym warunkiem skorzystania ze świadczeń pomocy społecznej jest zaistnienie jednego z problemów określonych w ustawie¹⁰, a są nimi: ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, przemoc w rodzinie, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomania, zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa, klęska żywiołowa lub ekologiczna. Ponadto prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobie samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza kwoty 634 zł oraz rodzinom, w których dochód na osobę nie przekracza kwoty 514 zł. Podane wysokości dochodów obowiązują od 1 października 2015 r.¹¹ Do 30 września 2015 r. kwoty wynosiły odpowiednio 542 zł i 456 zł.

Tabl. 4.14. Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	w tys.		
województwo małopolskie			
Gospodarstwa domowe.....	79,0	76,1	73,9
Członkowie gospodarstw domowych ...	226,2	215,4	205,9
w tym podregion nowosądecki			
Gospodarstwa domowe.....	19,1	18,0	17,5
Członkowie gospodarstw domowych ...	66,3	61,4	59,0

Źródło: opracowanie własne.

W 2015 r. w podregionie nowosądeckim 17,5 tys. gospodarstw domowych skorzystało ze świadczeń pomocy społecznej. Ich udział w ogólnej liczby gospodarstw, które uzyskały wsparcie w województwie małopolskim wyniósł 23,6%. Beneficjenci

¹⁰ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2004 Nr 64 poz. 593)

¹¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz.U. 2015 poz. 1058)

pomocy społecznej w liczbie 59,0 tys. stanowili 11,0% mieszkańców podregionu nowosądeckiego. Odsetek beneficjentów w województwie małopolskim był niższy o 4,9 p. proc. Warto dodać, że co czwarty mieszkaniec województwa małopolskiego, który skorzystał z pomocy społecznej, pochodził z podregionu nowosądeckiego (28,7%).

Pomoc państwa w ramach systemu świadczeń rodzinnych jest realizowana za pomocą wsparcia finansowego w postaci zasiłków rodzinnych i dodatków, świadczeń opiekuńczych (w tym zasiłków pielęgnacyjnych) oraz zapomóg wypłacanych między innymi z tytułu urodzenia się dziecka (tzw. becikowe). Przyznanie prawa do zasiłków rodzinnych związane jest między innymi ze spełnieniem kryterium dochodowego. Od 1 listopada 2012 r. do 31 października 2014 r. kryterium dochodowe wynosiło 539 zł na członka rodziny. Wyjątek stanowiły rodziny opiekujące się dzieckiem niepełnosprawnym, dla których próg został podniesiony do kwoty 623 zł na jednego członka rodziny. Od 1 listopada 2014 r. zwiększono kwoty dochodów pozwalających na pobieranie zasiłków rodzinnych odpowiednio do 574 zł i 664 zł. Od 1 listopada 2015 r. wynoszą 674 zł na członka rodziny oraz 764 zł dla rodzin opiekujących się dzieckiem niepełnosprawnym. Uprawnienie do zasiłków rodzinnych pozwala ubiegać się również o przysługujące do niego dodatki. Zasiłki pielęgnacyjne przysługują osobom niepełnosprawnym i tym, które ukończyły 75 lat¹².

W 2015 r. w podregionie nowosądeckim 25,7 tys. rodzin otrzymało świadczenia rodzinne. Stanowiły one 25,7% wszystkich rodzin w województwie małopolskim otrzymujących świadczenia rodzinne na dzieci. W okresie trzech omawianych lat liczba rodzin otrzymujących świadczenia rodzinne systematycznie spadała zarówno w podregionie nowosądeckim, jak i w województwie małopolskim. W konsekwencji między 2015 a 2013 r. spadek wyniósł odpowiednio 10,1% i 12,0%. Należy dodać, że w badanym okresie regularnie zwiększał się udział rodzin mieszkających w podregionie nowosądeckim w ogólnej liczbie rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych w województwie małopolskim.

W 2015 r. w podregionie nowosądeckim wartość wypłaconych świadczeń rodzinnych wyniosła 162,1 mln zł. Stanowiła ona 25,1% kwoty przeznaczonej na świadczenia w województwie małopolskim. W pozostałych latach wskaźnik ten był podobny i wyniósł 25,2% w 2014 r. oraz 25,9% w 2013 r. Wśród świadczeń rodzinnych

¹² Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. 2003 Nr 228 poz. 2255)

dominowały zasiłki rodzinne (wraz z dodatkami). W 2013 r. udział zasiłków rodzinnych w ogólnej kwocie świadczeń rodzinnych wyniósł 67,9%, w 2014 r. wzrósł do poziomu 70,8%, by w 2015 r. osiągnąć 65,5%. Podobną tendencję zaobserwowano w województwie małopolskim.

Tabl. 4.15. Świadczenia rodzinne

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
	Województwo małopolskie		
Rodziny otrzymujące świadczenia (w tys.).....	113,6	106,0	99,9
Kwota świadczeń rodzinnych (w mln zł).....	673,3	607,6	646,3
w tym:			
zasiłki rodzinne (wraz z dodatkami)			
w mln zł.....	433,2	393,4	381,2
w % kwoty świadczeń rodzinnych	64,3	64,7	59,0
zasiłki pielęgnacyjne			
w mln zł.....	115,0	113,5	111,7
w % kwoty świadczeń rodzinnych	17,1	18,7	17,3
	w tym podregion nowosądecki		
Rodziny otrzymujące świadczenia (w tys.).....	28,6	26,9	25,7
Kwota świadczeń rodzinnych (w mln zł).....	174,3	153,4	162,1
w tym:			
zasiłki rodzinne (wraz z dodatkami)			
w mln zł.....	118,4	108,6	106,1
w % kwoty świadczeń rodzinnych	67,9	70,8	65,5
zasiłki pielęgnacyjne			
w mln zł.....	22,6	22,1	21,5
w % kwoty świadczeń rodzinnych	13,0	14,4	13,3

Źródło: opracowanie własne.

Sytuację finansową rodzin można zbadać na podstawie odsetka dzieci w wieku do 17 lat, z powodu których rodzice otrzymali zasiłki. W 2012 r. wskaźnik ten wyniósł ponad 43% w podregionie nowosądeckim i był wyższy o 14 p. proc. niż w województwie małopolskim. Niepełnoletni beneficjenci podregionu nowosądeckiego stanowili 27,4% ogólnej ich liczby w województwie małopolskim. Należy dodać, że w okresie trzech lat systematycznie zmniejszała się liczba dzieci otrzymujących zasiłki. W podregionie nowosądeckim zanotowano spadek na poziomie 10,2% - z 57,1 tys. dzieci w 2013 r. do 51,2 tys. dzieci w 2015 r. Województwo małopolskie charakteryzowało się spadkiem równym 11,5% - z 211,4 tys. dzieci do 187,1 tys. dzieci.

Drugą grupę świadczeń rodzinnych stanowiły zasiłki pielęgnacyjne. W 2015 r. w podregionie nowosądeckim przeznaczono na nie 21,5 mln zł, co stanowiło 13,3% ogólnej kwoty świadczeń. W pozostałych latach udział wyniósł 13,0% w roku 2013 oraz 14,4% w roku 2014.

ROZDZIAŁ 5. TURYSTYKA

Województwo małopolskie jest jednym z najczęściej i najliczniej odwiedzanych przez turystów województwem w Polsce. Na wysoki wynik województwa ma wpływ przede wszystkim miasto Kraków, a w drugiej kolejności podregion nowotarski. Podregion nowosądecki pomimo swojej równie ciekawej oferty turystycznej dotychczas nie był tak często odwiedzany przez turystów, jednak ostatnie lata wskazują na rosnące znaczenie tego obszaru na rynku turystycznym.

Podregion nowosądecki cechuje się przede wszystkim górskim i podgórskim ukształtowaniem terenu. Na jego obszarze znajdują się pasma górskie Beskidów. Odnaleźć tam można wiele parków krajobrazowych, a także dużą liczbę pomników przyrody. Specyfiką podregionu jest również działalność wielu uzdrowisk.

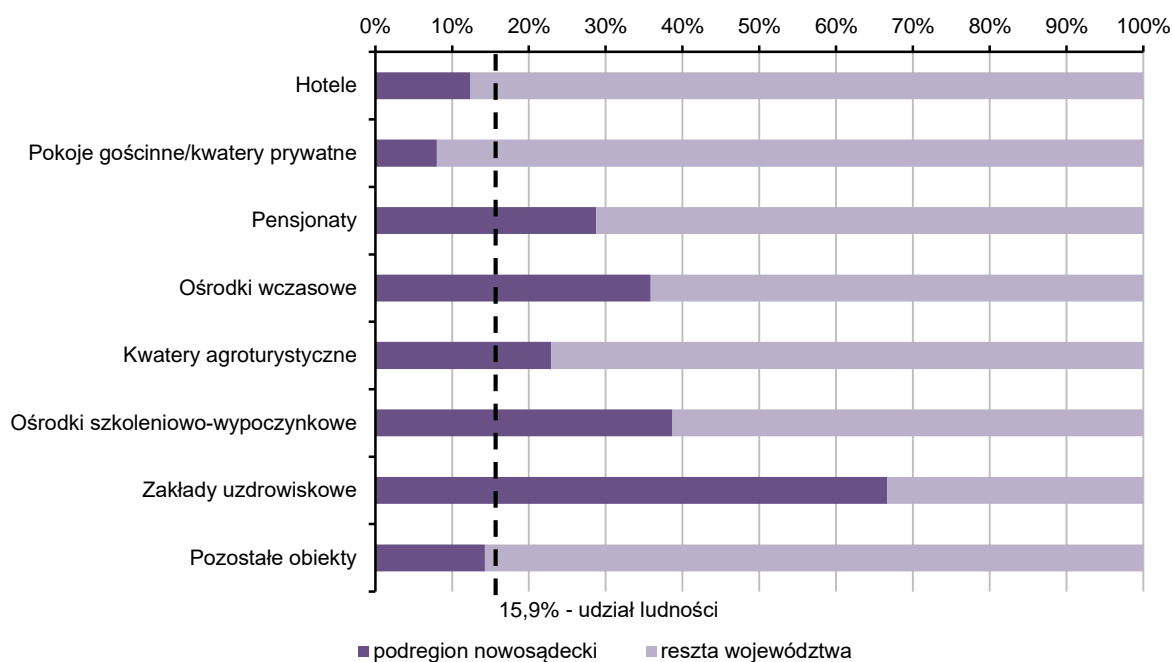
5.1. TURYSTYCZNE OBIEKTY NOCLEGOWE

Według stanu w dniu 31 lipca 2015 r. na terenie podregionu nowosądeckiego działalność prowadziło 250 turystycznych obiektów noclegowych. Stanowiły one 17,3% wszystkich obiektów w województwie małopolskim. W porównaniu do roku 2013 liczba obiektów zbiorowego zakwaterowania na terenie podregionu nowosądeckiego zwiększyła o 9,6%, tj. o 22 obiekty. Wzrost ten był wyraźnie większy niż w przypadku całego województwa, gdzie wyniósł w tym samym okresie 3,7%.

Charakterystyczny dla struktury obiektów noclegowych w podregionie był brak jednej wyraźnie dominującej kategorii i ich bardziej niż w całym województwie równomierny rozkład. Najliczniejsze były hotele, które w 2015 r. stanowiły 15,6% ale kolejne typy obiektów noclegowych niewiele im ustępowały liczebnością (ośrodki wczasowe – 15,2%, kwatery prywatne/pokoje gościnne – 14,4%, uzdrowiska – 10,4%). Dla porównania, w całym województwie najliczniejsze pokoje gościnne/kwatery prywatne stanowiły 31% wszystkich obiektów, a wraz z hotelami ponad połowę z nich.

Ważną specyfiką podregionu nowosądeckiego jest obecność na jego terenie dużej liczby zakładów uzdrowiskowych – w 2015 roku stanowiły one 66,7% wszystkich uzdrowisk w całym województwie małopolskim.

Wykr. 5.1. Udział podregionu w województwie według kategorii obiektów noclegowych

Źródło: opracowanie własne.

**Tabl. 5.1. Turystyczne objekty noclegowe wg rodzaju obiektu
Stan w dniu 31 VII**

Wyszczególnienie	2013	2014	2015
Ogółem.....	228	234	250
w tym:			
Hotele.....	38	37	39
Pokoje gościnne/kwatery prywatne.....	27	26	36
Pensjonaty.....	14	19	21
Ośrodki wczasowe.....	32	32	38
Kwatery agroturystyczne.....	22	25	22
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe.....	21	22	24
Zakłady uzdrowiskowe	23	24	26
Pozostałe objekty.....	51	49	44

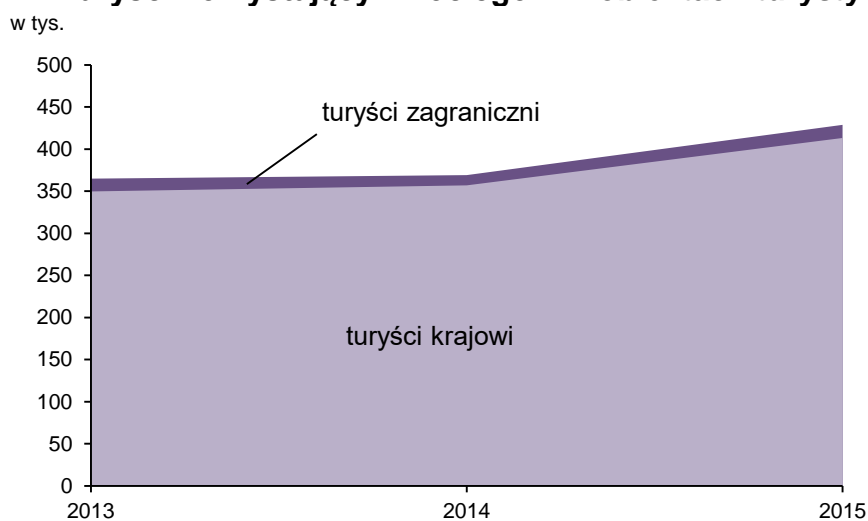
Źródło: opracowanie własne.

Liczba miejsc noclegowych w podregionie nowosądeckim wynosiła w 2015 roku 16,3 tys., co stanowiło 18,1% miejsc noclegowych w województwie małopolskim. W porównaniu z 2014 rokiem wzrosła ona o 455 miejsc a w stosunku do 2013 roku o 1172 miejsca, czyli 7,7 % – wzrost w całym województwie był bardzo zbliżony (7,8%).

5.2. WYKORZYSTANIE TURYSTYCZNYCH OBIEKTÓW NOCLEGOWYCH

W 2015 r. na terenie podregionu nowosądeckiego z noclegów skorzystało 428,9 tys. turystów, co stanowiło 10,5% wszystkich turystów korzystających z noclegów na terenie województwa małopolskiego. W porównaniu z rokiem 2013 liczba turystów korzystających z noclegów na terenie podregionu nowosądeckiego zwiększyła się w 2015 r. o 63,9 tys. czyli 17,5% (w województwie wzrost był wolniejszy i wyniósł 14,2%), przy czym większość tego wzrostu przypadła na ostatni rok omawianego okresu.

Wykr. 5.2. Turyści korzystający z noclegów w obiektach turystycznych

Źródło: opracowanie własne.

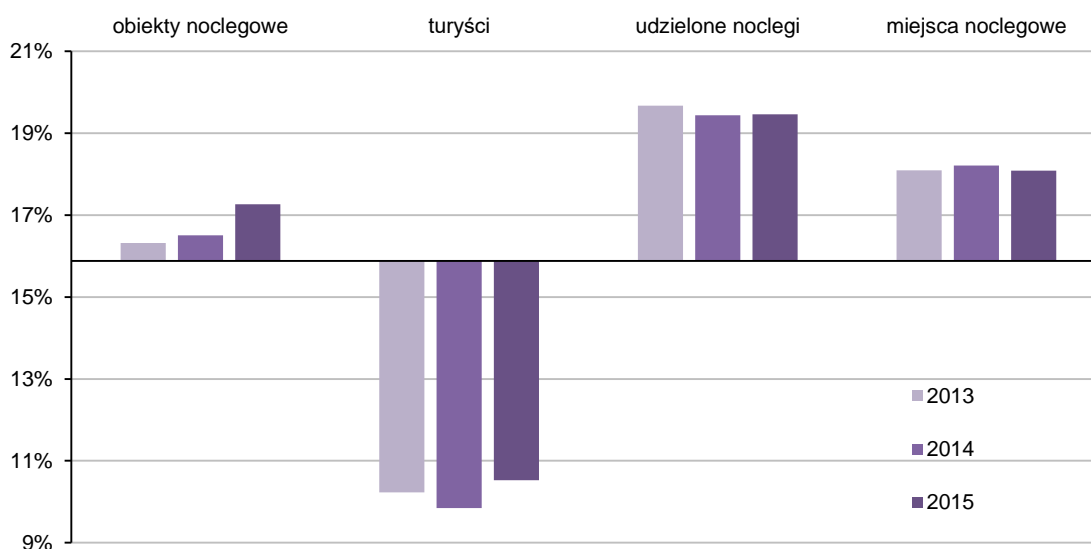
Wśród turystów korzystających z noclegów na terenie podregionu nowosądeckiego w 2015 r. 15,6 tys. przybyło z zagranicy, co stanowiło 3,6% wszystkich odwiedzających. Był to znacznie niższy odsetek niż w całym województwie (29,9%). Na 1000 turystów zagranicznych, którzy odwiedzili woj. małopolskie w 2015 r. tylko ok. 13-tu udało się do podregionu nowosądeckiego. Mimo, że ich bezwzględna liczba wzrosła w porównaniu z rokiem 2013 o 2,7%, to znacznie szybszy wzrost turystyki krajowej spowodował, że ich udział w ogólnej liczbie turystów zmniejszył się w omawianym okresie o 0,5 pp. Podobną tendencję zaobserwowano w całym województwie.

Wśród turystów zagranicznych korzystających z noclegów w 2015 roku, największy udział mieli turyści ze Słowacji (28,8%), Ukrainy (10,4%), Niemiec (10,3%) i Czech (4,4%). Największy wzrost odnotowano w przypadku tych pierwszych –

w porównaniu do 2013 r. przybyło ich ponad dwukrotnie więcej (wzrost o 134,2 %), co kontrastowało z niewielkimi zmianami lub spadkami w przypadku innych narodowości.

Wartość wskaźnika korzystających z noclegów na 1000 ludności dla podregionu nowosądeckiego wynosiła w 2015 r. 802,4 i była mniejsza niż dla całego województwa (1209,0), ale wzrastała bardziej dynamicznie (od 2013 r. zmiana o 17,0%, podczas gdy w województwie o 13,8%). Wskaźnik ten byłby jednak dużo niższy gdyby nie brać pod uwagę powiatu nowosądeckiego (gdzie wyniósł 1652,2), ponieważ w pozostałych powiatach nie przekraczał 300.

Wykr. 5.3. Udział podregionu w województwie według podstawowych wskaźników

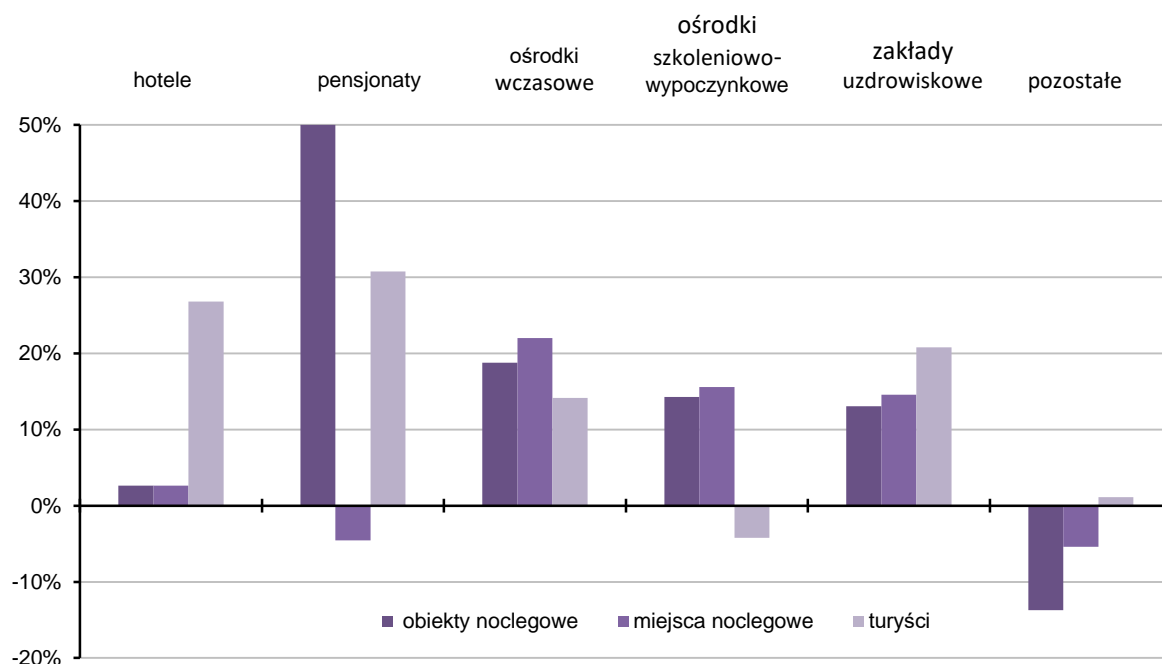
U w a g a: 15,9% - udział całkowitej populacji podregionu w populacji województwa
 Ź r ó d ł o: opracowanie własne.

Liczba udzielonych noclegów (osobonocy) zwiększyła się w omawianym okresie o 225,3 tys. (11,8%) i wyniosła w 2015 r. 2,1 mln. Dynamika wzrostu była nieco mniejsza niż w całym województwie gdzie wyniósł on 13,1%. Dzieliąc liczbę noclegów przez liczbę turystów można zauważyć, że przyjeżdżali oni na dłużej niż w całym województwie – w 2015 r. jeden turysta nocował w podregionie nowosądeckim średnio 5 nocy podczas gdy w całym województwie 2,7 nocy (przy czym długość ta wykazywała od 2013 r. tendencję malejącą zarówno w podregionie jak i województwie).

Wskaźnik wykorzystania miejsc noclegowych, obliczany jako stosunek noclegów udzielonych do oferowanych każdego dnia był w 2015 r. wyższy niż w województwie (41,5% vs 37,9%) i wykazywał tendencję wzrostową.

Można zauważyć, że wzrost liczby turystów oraz udzielonych noclegów w podregionie nowosądeckim w latach 2013 – 2015 był bardziej dynamiczny niż odpowiadający mu wzrost liczby obiektów i miejsc noclegowych. Proporcje te nie były jednak takie same we wszystkich kategoriach obiektów. Rozwój infrastruktury był wolniejszy niż rozwój ruchu turystycznego w przypadku hoteli – liczba obiektów i miejsc noclegowych wzrosła o 2,6% podczas gdy liczba turystów je odwiedzających o 26,8%. Dla ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych proporcje były odrócone – liczba obiektów i miejsc noclegowych wzrosła o ok. 15-16% podczas gdy liczba turystów spadła o 4,2%. W przypadku pensjonatów wzrost liczby obiektów wiązał się ze spadkiem liczby miejsc noclegowych.

Wykr. 5.4. Zmiana wskaźników infrastruktury i ruchu turystycznego w latach 2013-2015

Źródło: opracowanie własne.

Turyści korzystający z noclegów na terenie podregionu nowosądeckiego w 2015 r., podobnie jak w całym województwie, najczęściej wybierali hotele – uczyniło tak 44,4% z nich (53,8% w województwie). Stosunkowo chętniej jednak korzystali

z innych form zakwaterowania: uzdrowisk, ośrodków szkoleniowo-wypoczynkowych oraz ośrodków wczasowych.

Tabl. 5.2. Turyści korzystający z noclegów według rodzajów turystycznych obiektów noclegowych w 2015 r.

Wyszczególnienie	Udział korzystających z noclegów	
	województwo małopolskie	podregion nowosądecki
Ogółem	100,0	100,0
w tym:		
Hotele.....	53,8	44,4
Pensjonaty	3,5	4,4
Zakłady uzdrowiskowe.....	12,8	19,4
Ośrodki wczasowe	7,6	12,0
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	4,2	10,0
Pozostałe objekty.....	18,1	9,8

Ź r ó d ł o: opracowanie własne.

5.3. OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE

W 2015 r. powierzchnia obszarów chronionych w podregionie nowosądeckim wynosiła 251,5 tys. ha, co stanowiło 71,4% jego powierzchni ogólnej. Powierzchnia ta stanowiła 31,3% obszarów chronionych w województwie małopolskim (dla porównania powierzchnia podregionu to 23,2% powierzchni województwa). Wśród powiatów wchodzących w skład podregionu nowosądeckiego, obszary chronione stanowiły 81,5% powierzchni powiatu nowosądeckiego, 68,5%, powiatu limanowskiego, 61,7% powiatu gorlickiego oraz 7,1% miasta Nowy Sącz. Powierzchnia obszarów chronionych na terenie podregionu nowosądeckiego nie uległa zmianie w latach 2013-2015.

Wśród obszarów chronionych największy udział w 2015 r. roku miały obszary chronionego krajobrazu – 78,0%. Stosunkowo wysoki był też udział terenów należących do parków krajobrazowych – 19,0%, oraz parków narodowych - 2,9%. Łączna powierzchnia terenów wchodzących w skład parków narodowych wynosiła w 2015 r. 7,4 tys. ha, a w skład parków krajobrazowych 47,9 tys. ha.

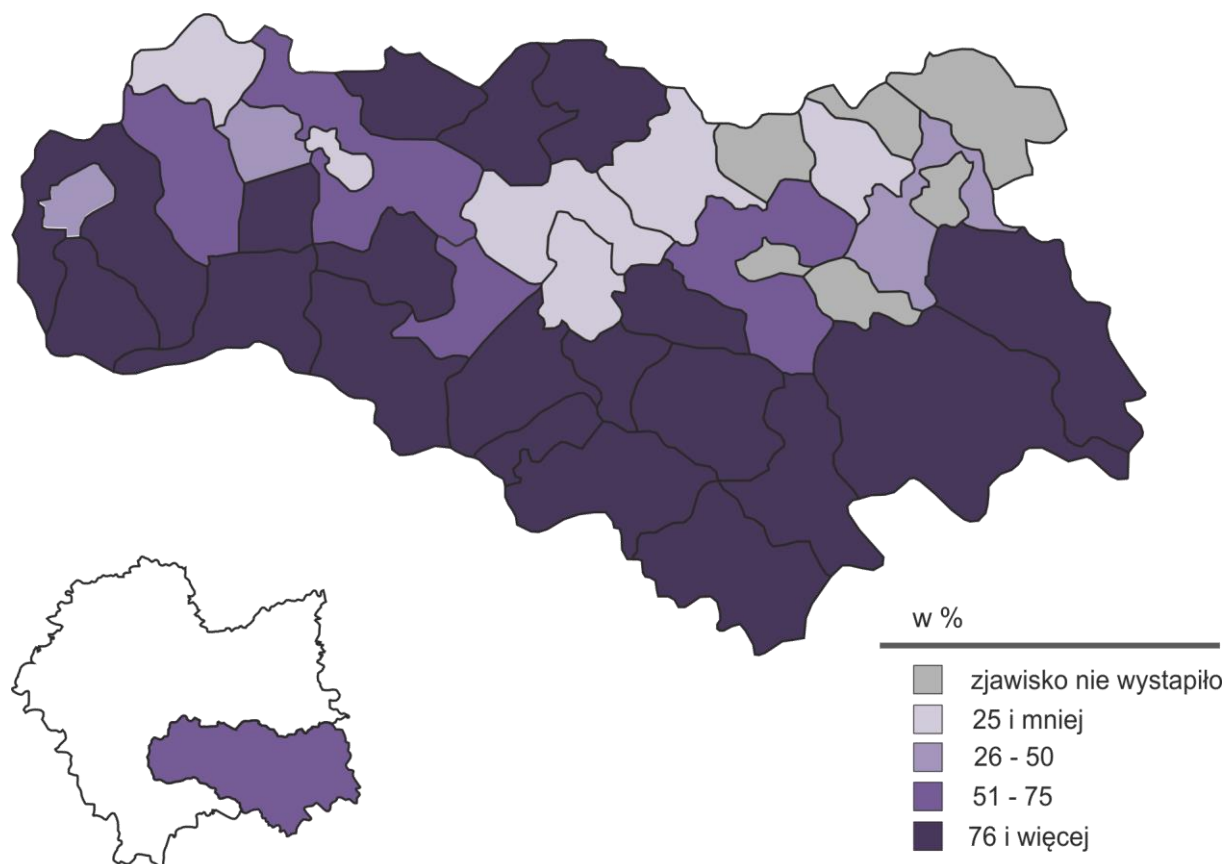
Tabl. 5.3. Powierzchnia obszarów chronionych według powiatów w 2015 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia obszarów chronionych w ha	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Ogółem	251521,8	100,0
Powiat nowosądecki	126373,3	50,2
Powiat limanowski	65135,6	25,9
Powiat gorlicki	59602,7	23,7
Powiat m. Nowy Sącz	410,2	0,2

Źródło: opracowanie własne.

Na terenie podregionu nowosądeckiego w 2015 r. znajdowały się 289 pomniki przyrody, co stanowiło 13,2% ich ogólnej liczby w województwie małopolskim. W stosunku do 2013 r. liczba pomników przyrody na terenie podregionu nowosądeckiego zmniejszyła się o 4, czyli o 1,4 %.

Wykr. 5.5. Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne.

5.4. DZIEDZICTWO KULTUROWE I ZABYTKI

Dziedzictwo kulturowe podregionu nowotarskiego stanowią w dużej mierze obszary przyrody wymienione powyżej, zwłaszcza liczne parki krajobrazowe.

Na terenie podregionu nowosądeckiego w 2015 r. znajdowały się również 864 zabytki nieruchome umieszczone w rejestrach Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Stanowiło to ogółem 16,3% wszystkich zabytków w woj. małopolskim, w większości kategorii odsetek ten był jednak niższy. Wyjątek stanowiły zabytkowe cmentarze (38,9%), co związane jest z prowadzonymi na tych terenach działaniami wojennymi w czasie I wojny światowej, oraz obiekty sakralne (23,0%). Najwięcej zabytków znajdowało się w powiecie nowosądeckim (346) ale niewiele ustępował mu pod tym względem powiat gorlicki (321). Wśród nich należy wymienić przede wszystkim budynki uzdrowiskowe w Krynicy-Zdrój, ruiny zamku w Muszynie, czy liczne w tych terenach cerkwie. W podregionie nowosądeckim znajdują się również 2 z 6 drewnianych kościołów południowej Małopolski wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Co istotne niemal w każdej gminie podregionu nowosądeckiego można znaleźć obiekty będące zabytkami.

Przez podregion nowosądecki przebiegają również rozmaite kulturowe szlaki tematyczne, m.in.: Szlak Architektury Drewnianej, Małopolski Szlak Zamków i Warowni, Małopolski Szlak Papieski im. Jana Pawła II.

ROZDZIAŁ 6. ROLNICTWO

Podregion nowosądecki można określić, jako typowo rolniczy. Występujące tu licznie obszary zieleni, pastwiska i łąki sprzyjają rozwojowi rolnictwa.

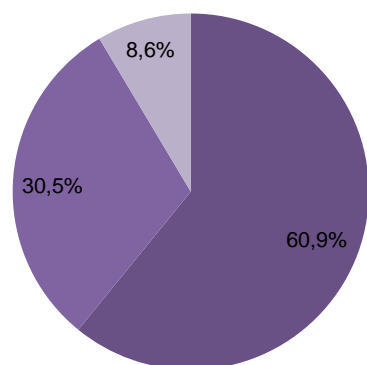
Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku liczba gospodarstw rolnych na terenie podregionu nowosądeckiego wynosiła prawie 58 tys., co stanowiło 20,4% gospodarstw ogółem w województwie małopolskim. Odsetek gospodarstw o powierzchni do 1 ha włącznie wynosił w podregionie nowosądeckim 36,7% i był niższy niż w województwie (42,8%).

6.1. UŻYTKOWANIE GRUNTÓW

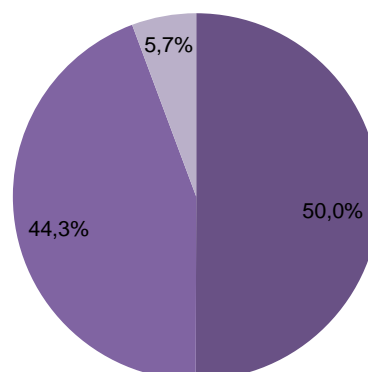
Łączna powierzchnia użytków rolnych w podregionie nowosądeckim wynosiła w 2014 roku 176,4 tys. ha, co stanowiło 19,1% powierzchni użytków rolnych w województwie. Powierzchnia użytków rolnych stanowiła z kolei połowę ogólnej powierzchni podregionu nowosądeckiego. Lasy i grunty leśne stanowiły natomiast aż 44,3% powierzchni podregionu. W województwie udział lasów w powierzchni ogółem wynosił 30,5%.

Wykr. 6.1. Struktura powierzchni wykorzystania w 2014 r. według kierunków

Województwo małopolskie

Podregion nowosądecki

Źródło: opracowanie własne.

Największy udział w ogólnej powierzchni użytków rolnych na terenie podregionu nowosądeckiego w 2014 roku grunty orne – 61,3%. W skali województwa ta grupa

gruntów stanowiła natomiast 71,2% użytków rolnych. Znaczący był również udział łąk i pastwisk stałych wynoszący 27,8% (w województwie 20,7%). Zauważalny jest też udział sadów wynoszący 5,9% powierzchni użytków rolnych w podregionie.

Tabl. 6.1. Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w 2014 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia	
	w ha	w % ogółu
Województwo małopolskie		
Ogółem powierzchnia gruntów.....	1518279	100,0
Użytki rolne razem.....	924340	60,9
grunty orne.....	658309	43,4
sady ogółem.....	28385	1,9
grunty rolne zabudowane.....	39596	2,6
łąki trwałe.....	98097	6,5
pastwiska trwałe.....	93046	6,1
pozostałe użytki rolne.....	6907	0,5
Lasy i grunty leśne.....	463798	30,5
Pozostałe grunty.....	130141	8,6
W tym podregion nowosądecki		
Ogółem powierzchnia gruntów.....	353507	100,0
Użytki rolne razem.....	176404	49,9
grunty orne.....	108160	30,6
sady ogółem.....	10324	2,9
grunty rolne zabudowane.....	8561	2,4
łąki trwałe.....	17886	5,1
pastwiska trwałe.....	31166	8,8
pozostałe użytki rolne.....	307	0,1
Lasy i grunty leśne.....	156058	44,1
Pozostałe grunty.....	21045	6,0

Źródło: opracowanie własne.

W podziale na powiaty w podregionie nowosądeckim największy udział użytków rolnych w powierzchni powiatu ogółem występował w mieście Nowy Sącz – 60,2%. Najniższy był natomiast w powiecie nowosądeckim – 47,7%. W tym powiecie największy był natomiast procentowy udział powierzchni lasów i gruntów leśnych.

Tabl. 6.2. Powierzchnia użytków rolnych według powiatów w 2014 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia użytków rolnych w ha	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
Ogółem.....	176404	100,0
Powiat nowosądecki.....	73969	44,0
Powiat gorlicki.....	48227	27,4
Powiat limanowski.....	50741	27,0
Powiat m. Nowy Sącz.....	3467	1,6

Źródło: opracowanie własne

6.2. PRACUJĄCY W ROLNICTWIE

W 2015 r. liczba osób pracujących w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo wynosiła w podregionie nowosądeckim 70,6 tys. osób, co stanowiło 25,9% pracujących w tej sekcji w województwie małopolskim. W porównaniu z 2012 rokiem liczba pracujących w rolnictwie nie zmieniła się.

Udział pracujących w rolnictwie w podregionie nowosądeckim w stosunku do ogółu pracujących wynosił w 2015 roku 36,1% i był mniejszy o 1,3 p. proc. w porównaniu z rokiem 2013. Udział pracujących w rolnictwie w skali województwa w 2015 roku był natomiast niższy i wynosił 20,6%.

Tabl. 6.3. Pracujący w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w 2015 r.

Wyszczególnienie	Pracujący	
	w liczbach bezwzględnych	w % ogółu
	Województwo małopolskie	
Pracujący ogółem	1321890	100,0
Pracujący w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.....	272788	20,6
	W tym podregion nowosądecki	
Pracujący ogółem	195501	100,0
Pracujący w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.....	70605	36,1

Źródło: opracowanie własne

ROZDZIAŁ 7. PODREGION NOWOSĄDECKI NA TLE INNYCH PODREGIONÓW W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2015 R.

Podregion nowosądecki posiada bogate walory naturalne i historyczne. Na jego terenie znajdują się Pieniński i Magurski Park Narodowy, liczne rezerwy przyrody, parki krajobrazowe oraz osobliwości przyrodnicze jak Wąwóz Homole w Jaworkach czy Rezerwat Skamieniałe Miasto w Ciężkowicach. Podregion nowosądecki posiada również dużo atrakcyjnych miejsc dla osób interesujących się historią np. Sądecki Park Etnograficzny, Galicyjskie cmentarze wojenne, rynek Starego Sącza czy charakterystyczną zabudowę uzdrowiskową w Krynicy-Zdrój i Szczawnicy. Dominują tu małe i średnie przedsiębiorstwa oraz dobrze rozwinięta baza turystyczno-rekreacyjna. Ważna rolę z punktu widzenia gospodarczego i społecznego pełni Nowy Sącz, który jest głównym ośrodkiem miejskim tego obszaru.

7.1. PORÓWNANIE UWARUNKOWAŃ SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH WYBRANYCH PODREGIONÓW.

Omawiając uwarunkowania społeczno-gospodarcze podregionu nowosądeckiego, należy zauważyć, iż jest on jednym z największych pod względem powierzchni podregionem województwa małopolskiego (23,2% powierzchni województwa). Zajmuje on drugie miejsce, tuż za podregionem krakowskim (26,7%), którego powierzchnia wynosi.

Liczba osób zamieszkująca podregion nowosądecki w 2015 r. wynosiła 534,4 tys. czyli 15,9% ludności woj. małopolskiego. Pod względem liczby ludności zamieszkującej podregion nowosądecki wyprzedził jedynie podregion nowotarski (10,2%) oraz tarnowski (13,8%). Natomiast, analizując zagęszczenie ludności na 1km², podregion nowosądecki posiadał jeden z najniższych wskaźników w województwie (152 osoby na km²), wobec 222 osób na km² w województwie.

Omawiając sytuację demograficzną podregionu nowosądeckiego, warto zwrócić uwagę, iż podregion nowosądecki zajął pierwszą lokatę pod względem

przyrostu naturalnego na 1000 ludności na tle pozostałych podregionów (3,4 ‰). Dla całości województwa wskaźnik posiadał wartość 1,0 ‰.

Kolejnym analizowanym wskaźnikiem jest współczynnik obciążenia demograficznego, wyrażony jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym, przypadająca na 100 ludności w wieku produkcyjnym. W tym przypadku region nowosądecki zajmował również pierwsze miejsce w województwie. Dla omawianego podregionu indeks ten wynosił 61,0. W przypadku województwa wskaźnik notował wartość 60,1.

W przeliczeniu na 1000 ludności, podregion nowosądecki posiada niższą liczbę pracujących na 1000 ludności w stosunku do całego województwa (162). Wskaźnik dla województwa wynosił 222.

Podregion nowosądecki, pod względem liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym, zajmował pierwszą lokatę w całym województwie (7,9). Najmniej osób bezrobotnych zarejestrowanych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym było w podregionie Krakowskim (4,4). Dla województwa, wskaźnik ten uplasował się na poziomie 5,7.

Podregion nowosądecki, pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w przeliczeniu na 1000 ludności w wieku produkcyjnym, znajdował się na przedostatnim miejscu (128). Mniejszy wskaźnik, można było obserwować jedynie w podregionie tarnowskim (113). W województwie odnotowano wskaźnik w wysokości 173.

Pod względem liczby dzieci w przedszkolach na 1000 dzieci w wieku 3 – 6 lat, wskaźnik dla podregionu nowosądeckiego posiadał jedną z najmniejszych wartości w województwie (742). Wyższy, można było zaobserwować wśród mieszkańców pozostałych podregionów wobec liczby 841 dla województwa.

Ze względu na liczbę mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1000 ludności, podregion nowosądecki zajął jedno z ostatnich miejsc w porównaniu do innych podregionów (2,6). Ostatnie miejsce w województwie, zajął podregion oświęcimski (2,4). Wskaźnik dla całego województwa wynosił 4,3.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania w m² na terenie podregionu nowosądeckiego, była najwyższą w województwie i wynosiła 156,9. Niższy wskaźnik wystąpił kolejno: w podregionie nowotarskim (151,5) oraz krakowskim (142,9). Omawiany wskaźnik, dla całości województwa przyjmował wartość 106,0.

Tabl. 7.1. Wybrane dane statystyczne dotyczące podregionów województwa małopolskiego w 2015 r.

Wyszczególnienie	Podregion nowosądecki	Podregion nowotarski	Podregion krakowski	Podregion oświęcimski	Podregion tarnowski	Podregion m. Kraków
Powierzchnia w ha.....	352507	263235	405415	203969	260473	32680
Ludność (stan na 30 VI).....	534447	342306	713731	554196	463524	762508
Ludność na 1 km ²	152	130	177	272	178	2329
Przyrost naturalny na 1000 ludności.....	3,4	1,3	1,2	-0,6	0,2	0,5
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 ludności w wieku produkcyjnym.....	61,0	60,0	57,5	59,5	58,6	61,3
Pracujący na 1000 ludności.....	162	138	163	191	172	410
Bezrobotni zarejestrowani na 100 osób w wieku produkcyjnym.....	7,9	6,2	4,4	5,9	6,9	6,1
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym.....	128	155	158	156	113	406
Dochody gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w zł.....	3942,33	3385,94	3391,95	2978,77	3596,22	5424,19
Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na 1 mieszkańca w zł.....	3974,73	3339,84	3419,99	2888,58	3599,92	5526,42
Dzieci w przedszkolach na 1000 dzieci w wieku 3 – 5 lat.....	742	746	847	870	796	975
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności.....	2,6	3,1	4,2	2,4	2,9	8,5
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytkowania w m ²	156,9	151,5	142,9	139,4	128,8	59,5

UWAGI OGÓLNE

1. Od 1 stycznia 2015 r., zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (UE) nr 1319/2013 z dnia 9 grudnia 2013 r., obowiązuje nowa wersja klasyfikacji NUTS (NUTS 2013), zmieniająca podział statystyczny NUTS w Polsce na poziomie NUTS 3. Zmianami zostało objętych 6 województw, w tym województwo małopolskie.

2. Podregion nowosądecki i tworzące go powiaty: gorlicki, limanowski, nowosądecki oraz m. Nowy Sącz, został wyodrębniony z dotychczasowego podregionu nowosądeckiego, z wyłączeniem powiatu nowotarskiego i tatrzańskiego.

3. Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca (1000 ludności itd.) danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczeniach danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 VI. Do przeliczeń przyjęto liczbę ludności opracowaną – jeśli nie zaznaczono inaczej – do 2009 r. na bazie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002, od 2010 r. – Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, z tym, że dla 2010 r. według podziału administracyjnego obowiązującego w dniu 31 XII 2011 r.

4. Dane od 2009 r. prezentowane są w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności - PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej - Statistical Classification of Economic Activities in the European Community - NACE Rev. 2. PKD 2007 wprowadzona została w miejsce stosowanej dotychczas klasyfikacji PKD 2004 z dniem 1 stycznia 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885). W publikacji zastosowano skróty niektórych nazw poziomów klasyfikacyjnych PKD 2007, zgodnie z poniższym zestawieniem:

Stosowany skrót	Pełna nazwa sekcji
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając

Stosowany skrót	Pełna nazwa sekcji
	motocykle
Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

5. W ramach PKD 2007 dokonano dodatkowego grupowania, ujmując pod pojęciem „Przemysł” sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami”.

6. W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby/zamieszkania, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem prezentowaną w danej podgrupie.

7. Dane o pracujących dotyczą faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, a w jednostkach budżetowych niezależnie od liczby pracujących.

8. Informacje statystyczne pochodzące ze źródeł spoza Urzędu Statystycznego opatrzone odpowiednimi notami.

9. Wyjaśnienia metodyczne dotyczące podstawowych pojęć i metod opracowania danych liczbowych zamieszczono w uwagach metodycznych. Szersze informacje oraz szczegółowe wyjaśnienia metodyczne publikowane są w zeszytach metodycznych oraz opracowaniach branżowych GUS.

10. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.

11. Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych i zaokrąglenia, w niektórych przypadkach sumy składników mogą różnić się od podanych wielkości „ogółem”.

12. Przychodnie ujmowane są łącznie z ośrodkami zdrowia, poradniami, ambulatoriami i izbami chorych oraz zakładami badań diagnostycznych i medycznymi laboratoriami diagnostycznymi. W opracowaniu brane są pod uwagę praktyki lekarskie i stomatologiczne (indywidualne, indywidualne specjalistyczne i grupowe) realizujące świadczenia zdrowotne finansowane wyłącznie ze środków publicznych

UWAGI METODYCZNE

DEMOGRAFIA I RYNEK PRACY

1. Szacunki liczby i struktury ludności dla lat międzyspisowych sporządza się metodą bilansową, przyjmując wyniki ostatniego spisu powszechnego, jako bazę wyjściową do obliczenia danych dla danej gminy z uwzględnieniem liczby urodzeń, zgonów, salda stałych migracji wewnętrznych i zagranicznych oraz zmian administracyjnych, jakie miały miejsce w bilansowanym okresie. Prezentowane dane dotyczą ludności faktycznie zamieszkałej w danej gminie, tj. liczby ludności zameldowanej na pobyt stały skorygowanej o saldo osób zameldowanych na pobyt czasowy ponad 3 miesiące. Jako bazę wyjściową bilansów przyjęto:

- dla lat 2008 – 2009 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002;
- dla lat 2010 – 2012 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, z tym, że dla 2010 r. – według podziału administracyjnego obowiązującego w dniu 31 XII 2011 r.;

Prezentowane dla 2010 r. dane w dwóch wariantach oznaczają:

A – bilans oparty na wynikach NSP'2002, w celu umożliwienia porównania z danymi dla lat 2008 – 2009

oraz

B – bilans oparty na wynikach NSP'2011, w celu umożliwienia porównania z danymi dla lat 2011 – 2012.

2. **Ekonomiczne grupy wieku** oznaczają ludność w wieku: przedprodukcyjnym – do 17 lat, produkcyjnym – mężczyzn w wieku 18-64 lat i kobiet w wieku 18-59 lat i poprodukcyjnym – mężczyzn w wieku 65 lat i więcej oraz kobiet w wieku 60 lat i więcej.

3. **Współczynnik obciążenia demograficznego** oznacza liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

4. **Przyrost naturalny** ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

5. **Gęstość zaludnienia** to miara zagęszczenia ludności na określonym terytorium w danym momencie czasu – wyrażona w osobach na 1 km².

6. **Współczynnik feminizacji** to liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn.

7. **Saldo migracji stałej** stanowi różnicę między nowymi zameldowaniami na pobyt stały i wymeldowaniami z pobytu stałego ludności. Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.

INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

8. Informacje o urządzeniach i usługach komunalnych opracowano **metodą rodzaju działalności**, tj. według kryterium przeznaczenia urządzeń niezależnie od przeważającego rodzaju działalności podmiotu gospodarczego.

9. Dane o **urządzeniach komunalnych** dotyczą urządzeń czynnych i prezentowane są według lokalizacji obiektów.

10. Informacje o sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej obejmują sieć obsługującą gospodarstwa domowe i innych użytkowników.

Informacje o **długości sieci gazowej i wodociągowej rozdzielczej** dotyczą przewodów ulicznych bez połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i innych obiektów. Informacje o sieci gazowej uwzględniają dane o sieci przesyłowej (magistralnej) oraz sieci rozdzielczej.

Dane o **długości sieci kanalizacyjnej**, oprócz przewodów ulicznych uwzględniają kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej; nie uwzględniają natomiast kanałów przeznaczonych wyłącznie do odprowadzania wód opadowych.

Przez **połączenia wodociągowe, kanalizacyjne i gazowe** prowadzące do budynków mieszkalnych (łącznie z budynkami zbiorowego zamieszkania, jak np.: hotele pracownicze, domy studenckie i internaty, domy opieki społecznej) rozumie się odgałęzienia łączące poszczególne budynki z siecią rozdzielczą lub w przypadku kanalizacji - z siecią ogólnospławną.

Dane o korzystających z wodociągu i kanalizacji obejmują ludność zamieszkałą w budynkach mieszkalnych dołączonych do określonej sieci oraz ludność korzystającą z wodociągu poprzez źródła podwórzowe i uliczne (urządzenia zainstalowane do ulicznego przewodu wodociągowego), a w przypadku kanalizacji - wpusty kanalizacyjne.

11. Dane o **liczbie odbiorców gazu** podano bez odbiorców z gazomierzy zbiorczych.

12. Dane o **zużyciu gazu** odnoszą się do wszystkich gospodarstw domowych.

13. **Drogi publiczne**, ze względu na funkcje w sieci drogowej dzielą się według przepisów ustawy z dnia 21 III 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2007 r. Nr 19, poz. 115, z późniejszymi zmianami), na następujące kategorie: drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne.

14. **Do dróg powiatowych** zalicza się drogi (poza krajowymi i wojewódzkimi) stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą.

15. **Do dróg gminnych** zalicza się drogi o znaczeniu lokalnym, stanowiące uzupełniającą sieć dróg (poza krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi) służącą miejscowym potrzebom, z wyłączeniem dróg wewnętrznych.

16. **Do dróg o nawierzchni twardej** zalicza się drogi o nawierzchni twardej ulepszonej (z kostki kamiennej, klinkieru, betonu, z płyt kamienno-betonowych, bitumu) oraz drogi o nawierzchni nieulepszonej (o nawierzchni tłuczniowej i brukowej).

EDUKACJA

17. System edukacji w Polsce funkcjonuje zgodnie z ustawą z dnia 7 IX 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity Dz. U. 2004 Nr 56, poz. 2572, z późniejszymi zmianami) oraz zasadami wdrażania nowego systemu edukacji, które reguluje ustawa z dnia 8 stycznia 1999 roku – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. z 1999, Nr 12, poz. 96 z późn. zm.). Kolejny etap reformy (likwidacja niektórych typów szkół ponadgimnazjalnych, nowa forma zdobywania kwalifikacji w zawodzie) związany jest z wprowadzeniem ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r., Nr 205, poz. 1206).

18. Wśród szkół objętych systemem oświaty funkcjonują:

- od roku szkolnego 1999/2000 6-letnie szkoły podstawowe oraz 3-letnie gimnazja (powstałe w miejsce 8-letnich szkół podstawowych), w których nauka jest obowiązkowa,

- od roku szkolnego 2002/03 szkoły ponadgimnazjalne, tj. 2-3-letnie zasadnicze szkoły zawodowe, 3-letnie licea ogólnokształcące i profilowane, 4-letnie technika oraz od roku szkolnego 2004/05 szkoły dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych (tj. 2-letnie uzupełniające licea ogólnokształcące i 3-letnie technika uzupełniające) i 3-letnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy; do szkół ponadgimnazjalnych zalicza się również szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne;

19. W latach szkolnych 2014/05-2010/11 wprowadzono obowiązek odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego przez dzieci w wieku 6 lat, a od 1 IX 2011 r. – w wieku 5 lat w placówkach wychowania przedszkolnego, tj. w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i przedszkolach (łącznie ze specjalnymi) oraz od roku szkolnego 2008/09 – w zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych. Od roku szkolnego 2009/10 dzieci 6-letnie na wniosek rodziców mogły rozpocząć naukę w I klasie szkoły podstawowej. W roku szkolnym 2014/15 obowiązek ten nałożony został na dzieci 6-letnie urodzone w pierwszej połowie roku 2008, a w roku szkolnym 2015/16 objął już wszystkie dzieci 6-letnie.

20. Informacje dotyczące szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe – jeśli nie zaznaczono inaczej – dotyczą **ogólnokształcących szkół artystycznych**, które prezentuje się z wyłączeniem szkół realizujących wyłącznie kształcenie artystyczne.

21. Prezentowane w dziale dane dotyczą m.in.: wychowania przedszkolnego, szkół dla dzieci i młodzieży, szkół policealnych.

22. Dane obejmują szkoły i placówki prowadzone przez jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty i województwa) oraz inne osoby prawne i fizyczne.

23. Szkoły i placówki mogą być publiczne, niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej i niepubliczne. Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkoły publicznej, jeśli realizuje minimum programowe oraz stosuje zasady klasyfikowania i promowania uczniów ustalone przez Ministra Edukacji Narodowej, umożliwiające uzyskanie świadectw lub dyplomów państwowych. Jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego mogą prowadzić tylko szkoły publiczne. Szkoły podstawowe i gimnazja mogą być tylko publiczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej.

24. **Szkoły dla dzieci i młodzieży** (łącznie ze specjalnymi) obejmują:

- 1) szkoły podstawowe, w tym szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych), szkoły filialne (bez szkół specjalnych), szkoły artystyczne niedające uprawnień zawodowych (bez szkół specjalnych), realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej;
- 2) gimnazja, w tym szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych);
- 3) zasadnicze szkoły zawodowe;
- 4) licea ogólnokształcące;
- 5) uzupełniające licea ogólnokształcące na podbudowie programowej zasadniczej szkoły zawodowej – stopniowo likwidowane; w roku szkolnym 2012/13 po raz pierwszy brak naboru do klas pierwszych;
- 6) licea profilowane – stopniowo likwidowane; w roku szkolnym 2012/13 po raz pierwszy brak naboru do klas pierwszych;
- 7) technika;
- 8) technika uzupełniająca na podbudowie programowej zasadniczej szkoły zawodowej – stopniowo likwidowane; w roku szkolnym 2012/13 po raz pierwszy brak naboru do klas pierwszych;
- 9) ogólnokształcące szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe (bez szkół specjalnych);
- 10) szkoły specjalne przysposabiające do pracy.

25. **Szkoły policealne** – kształcące w formie dziennej, wieczorowej lub zaocznej oraz od roku szkolnego 2008/09 również w formie stacjonarnej i na odległość - obejmują:

- 1) policealne szkoły zawodowe (1-, 2- lub 3-letnie), łącznie ze szkołami specjalnymi;
- 2) nauczycielskie kolegia języków obcych (3-letnie) oraz kolegia nauczycielskie (3-letnie), w których absolwentom nie nadaje się tytułu licencjata;
- 3) kolegia pracowników służb społecznych (3-letnie) - od roku szkolnego 2005/06.

26. **Placówki wychowania przedszkolnego** są to placówki opiekuńczo-wychowawcze, przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są: przedszkola, oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, a od roku szkolnego 2008/09 zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne

tworzone na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 I 2008 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz. U. Nr 7, poz.38).

27. Dane dotyczące: wychowania przedszkolnego oraz szkół podano według stanu na początku roku szkolnego; dane o absolwentach – na koniec roku szkolnego.

28. **Współczynnik skolaryzacji brutto** – jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

29. **Współczynnik skolaryzacji netto** – jest to relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

30. Prezentowane informacje opracowano na podstawie systemu informacji oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

KULTURA

Biblioteki

31. Zasady działania ogólnokrajowej sieci bibliotecznej i poszczególnych rodzajów bibliotek regulują przepisy ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach. Począwszy od 2011 r. informacje dotyczące bibliotek gromadzone są corocznie przy pomocy jednego, wspólnego formularza o symbolu K-03. Obejmuje on dane o zbiorach bibliotek oraz o liczbie wypożyczeń na zewnątrz i udostępnień na miejscu według rodzajów zbiorów. W sprawozdaniu wykazywane są informacje o użytkownikach zarejestrowanych w bibliotece, czytelnikach (użytkownikach aktywnie wypożyczających) oraz odwiedzinach w bibliotece w ciągu roku. Wyodrębniono również informacje o czytelnikach według wieku i zajęcia, dane o liczbie miejsc dla czytelników w placówce bibliotecznej, oraz informacje o działalności punktów bibliotecznych. Sprawozdawczością objęte są także informacje dotyczące działalności wydawniczej oraz innych form działalności bibliotek (np. doskonalenia zawodowego bibliotekarzy, szkoleń bibliotecznych użytkowników,

organizacji wystaw, imprez literackich i edukacyjnych, konferencji, seminariów). Ponadto od 2011 r. wykazywane są informacje o usługach elektronicznych, które oferują biblioteki, m.in. katalog on-line, możliwość zdalnego składania zamówień na materiały biblioteczne czy elektroniczne powiadomienie o terminach zwrotu materiałów bibliotecznych, a także informacje o tworzeniu przez bibliotekę baz danych, biblioteki cyfrowej i repozytorium.

32. **Biblioteka** to jednostka organizacyjna lub jej część posiadająca uporządkowany (zinwentaryzowany) zbiór książek, czasopism i innych materiałów piśmienniczych liczący co najmniej 300 jednostek inwentarzowych, której głównymi celami są tworzenie i obsługa zbiorów oraz udostępnianie ich użytkownikom w sposób kontrolowany.

33. **Biblioteki publiczne** służą rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych ludności. Zgodnie z funkcją, jaką pełnią poszczególne placówki, wyodrębniono biblioteki: wojewódzkie i powiatowe oraz biblioteki służące mieszkańcom miast na prawach powiatu, gmin miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich. Ponadto wykazano podporządkowane im administracyjnie filie biblioteczne i punkty biblioteczne.

34. **Filie biblioteczne** są to placówki podporządkowane organizacyjnie bibliotece macierzystej, obsługujące część terenu objętego działalnością tej biblioteki oraz posiadające stały księgozbiór (często podwójnie rejestrowany – w księdze inwentarzowej biblioteki macierzystej i w księdze inwentarzowej filii). Wśród filii bibliotecznych wyróżniamy filie biblioteczne dla dzieci wyposażone w odpowiedni księgozbiór, o popularyzatorskim profilu działalności odpowiadającym potrzebom młodego pokolenia.

35. **Punkty biblioteczne** są to – prowadzone najczęściej społecznie – placówki, których księgozbiory są wypożyczane na czas nieokreślony z jednostki macierzystej (biblioteki lub filii) i pozostające w ewidencji tej jednostki. Punkty biblioteczne działają w miejscowościach, w których nie ma innych placówek bibliotecznych.

36. **Księgozbiór** obejmuje wydawnictwa nieperiodyczne (książki i broszury wydane po 1800 r.) i wydawnictwa periodyczne (gazety i czasopisma). Jednostką obliczeniową księgozbioru jest wolumin, czyli tom (zawartość jednej okładki) zarejestrowany w księdze inwentarzowej. W przypadku periodyków za wolumin

uważa się zbiór (zazwyczaj roczny) numerów jednego tytułu gazety lub czasopisma stanowiący jedną pozycję inwentarzową.

37. **Czytelnik (użytkownik aktywnie wypożyczający)** to użytkownik zarejestrowany, który wypożyczył na zewnątrz co najmniej jedną pozycję w okresie sprawozdawczym. Dane o czytelnikach dotyczą osób korzystających z wypożyczalni, tzn. otrzymujących materiały biblioteczne do wykorzystania poza terenem biblioteki. Podstawowym dokumentem służącym do gromadzenia danych o czytelnikach w bibliotece jest aktualna karta wypożyczeń (karta czytelnika) lub inny dokument służący do rejestracji.

38. Udostępnianie zbiorów, które odbywa się w formie wypożyczeń i udostępnień w czytelni jest prezentowane w podziale na wypożyczenia na zewnątrz i udostępnienia na miejscu. Przez **wypożyczenie** rozumie się udostępnianie materiałów bibliotecznych poza teren biblioteki poszczególnym czytelnikom (osobom fizycznym), natomiast **wypożyczenia międzybiblioteczne** (będące formą wypożyczeń na zewnątrz) obejmują wypożyczenia innym bibliotekom i instytucjom, jak i wypożyczenia z innych bibliotek. W bibliotekach posiadających czytelnie, tj. samodzielne pomieszczenia przystosowane do korzystania ze zbiorów na miejscu, rejestruje się udostępnianie zbiorów. Dane te należy traktować orientacyjnie, gdyż część bibliotek nie prowadzi ewidencji udostępniania zbiorów w czytelni bądź też zamieszcza dane szacunkowe.

Domy kultury, ośrodki kultury, kluby, świetlice

39. Informacje dotyczące działalności centrów i domów kultury, ośrodków kultury, klubów i świetlic uzyskiwane są, na podstawie sprawozdawczości na formularzu o symbolu K-07. W sprawozdaniu wykazywane są dane dotyczące posiadania sali widowiskowej wraz z liczbą miejsc, prowadzenia biblioteki oraz pracowni specjalistycznych działających w jednostce. Wykazuje się również liczbę imprez kulturalnych zorganizowanych przez jednostkę i uczestników tych imprez, a także liczbę zespołów artystycznych, kół (klubów) i ich członków, oraz kursów i absolwentów tych kursów. W ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej mówi się o głównych zadaniach instytucji kultury, jakimi są domy kultury, ośrodki kultury, świetlice i kluby, których podstawowym celem statutowym jest prowadzenie działalności kulturalnej.

40. **Centra kultury** to instytucje kultury prowadzące wielokierunkową działalność animacyjną, polegającą na inicjowaniu, pobudzaniu i wspieraniu aktywności kulturalnej grup społecznych i środowisk lokalnych, posiadające stały program kulturalny, zespół wykwalifikowanych pracowników (animatorów i/lub instruktorów, pedagogów, edukatorów) oraz odpowiednią infrastrukturę (pomieszczenia i urządzenia). Istotą działalności centrum kultury jest edukacja kulturalna, edukacja artystyczna i animacja społeczna

41. **Domy kultury** prowadzą wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Mieszczą się w odrębnym, specjalnie wzniesionym lub adaptowanym budynku, zazwyczaj z salą widowiskowo-kinową, z odpowiednio przystosowanymi pomieszczeniami i urządzeniami do prowadzenia specjalistycznej działalności kulturalnej.

42. **Ośrodki kultury** (miejskie, miejsko-gminne, gminne) są wielofunkcyjnymi instytucjami społeczno-kulturalnymi integrującymi, wokół wspólnego programu, działalność istniejących w danej miejscowości autonomicznych instytucji kultury i innych podmiotów prowadzących działalność kulturalną. Centra kultury i sztuki mogą być traktowane jako domy kultury lub ośrodki kultury w zależności od statutowego określenia rodzaju jednostki.

43. **Kluby** są instytucjami prowadzącymi działalność kulturalną w środowisku lokalnym we współpracy z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami: kulturalnymi, społecznymi i politycznymi. Posiadają jedno lub więcej pomieszczeń, odpowiednie wyposażenie (sprzęt audiowizualny, telewizor, prasę itd.). Kluby są otwarte codziennie, jako miejsce organizowania kulturalnego wypoczynku i aktywności społeczności lokalnej. Działalność w klubach prowadzona jest zazwyczaj przez społeczny personel przy pomocy kierownika placówki.

44. **Zespoły artystyczne i koła (kluby)** to zorganizowane grupy prowadzące systematycznie zajęcia o określonym profilu tematycznym, kierowane przez wykwalifikowanych pracowników instytucji kultury. Członkowie zespołów działający w różnych zespołach liczeni są tyle razy, w ilu zespołach uczestniczą. Do składu zespołów artystycznych wliczani są także instruktorzy, korepetytorzy, choreografowie, akompaniatorzy i inne osoby uczestniczące stale w zajęciach zespołów.

Muzea

45. Roczne sprawozdanie Głównego Urzędu Statystycznego na formularzu o symbolu K-02 z działalności muzeów sporządzają muzea i oddziały muzealne, których podstawowym zadaniem jako instytucji kultury jest gromadzenie i upowszechnianie dóbr kultury. W sprawozdaniu wykazywane są informacje o posiadanych zbiorach (według dyscyplin), wystawach organizowanych w kraju i wymianie wystaw z zagranicą, dane o liczbie zwiedzających muzea i wystawy muzealne (sprawozdawczością objęte są także dane o zwiedzających bezpłatnie w ramach „Nocy Muzeów” oraz z okazji innych imprez okolicznościowych), oraz informacje o formach prowadzonej przez muzea działalności oświatowej (odczyty/prelekcje/spotkania, seanse filmowe, koncerty, konkursy, warsztaty, imprezy plenerowe, lekcje muzealne, sesje i seminaria naukowe/sympozja), działalności wydawniczej, imprezach cyklicznych oraz innych formach działalności a także prowadzonych programach badawczych.

46. Działalność muzeów reguluje ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. Zgodnie z art. 1 ustawy – **muzeum** jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów.

47. Jako **wystawę organizowaną przez muzeum** i określoną odpowiednim tytułem rozumie się udostępnianie dla publiczności (osób zwiedzających) zestawu zbiorów muzealnych.

48. **Wystawy czasowe** są to wystawy urządzone na czas określony na terenie muzeum i udostępniane jednorazowo.

49. **Wystawy objazdowe** to wystawy zorganizowane przez muzeum i prezentowane poza jego siedzibą w różnych miejscach (miejscowościach). Dane o wystawach objazdowych wykazywane są przez jednostkę, która wystawę udostępnia publiczności i w niniejszej publikacji prezentowane są w tablicach wynikowych jako **wystawy krajowe obce**.

50. **Wystawy stałe** w muzeum, to ekspozycje tematyczne w wydzielonych częściach pomieszczeń muzealnych, salach, działach.

Galerie sztuki

51. Dane o działalności wystawienniczej prowadzonej przez **galerie i salony sztuki** uzyskiwane są na podstawie sprawozdawczości rocznej sporządzonej na formularzu o symbolu K-05. Sprawozdawczością obejmuje się jednostki, których podstawowym (lub jednym z głównych) rodzajem działalności jest organizowanie wystaw. Wśród galerii i salonów sztuki wyodrębniono działalność galerii państwowych i samorządowych oraz innych galerii i salonów sztuki. Nie uwzględnia się tu galerii i salonów sztuki, które są oddziałami muzealnymi, ani jednostek, które zajmują się handlem dziełami sztuki, nie prowadząc przy tym działalności wystawienniczej. Zakres zbieranych informacji obejmuje:

- zbiory własne według dyscyplin eksponatów (co dotyczy tylko galerii państwowych i samorządowych),
- działalność wystawienniczą w kraju i za granicą (wystawy, ekspozycje, zwiedzający),
- inne formy działalności oświatowej (odczyty/prelekcje/spotkania, seanse filmowe, imprezy muzyczne, konkursy, performance, warsztaty/lekcje) – i ich uczestników,
- działalność wydawniczą.

52. Jako **wystawę** rozumie się zorganizowane na czas określony udostępnianie dla publiczności (osób zwiedzających) zestawu dzieł sztuki, objętych odpowiednim tytułem. Jeden tytuł stanowi jedną wystawę.

53. **Ekspozycją** jest każdorazowe wystawienie w różnych miejscach tego samego zestawu eksponatów pod tym samym tytułem. Ta sama wystawa zaprezentowana np. w muzeum, domu kultury i urzędzie miasta – ma trzy ekspozycje. Wystawa eksponowana tylko w jednym miejscu stanowi jedną ekspozycję. Ze względu na miejsce prezentacji wystaw, jak i kraj pochodzenia ich autorów, wyodrębniono wystawy krajowe, zagraniczne (prezentacja sztuki obcej), międzynarodowe (prezentacja sztuki obcej i polskiej) oraz polskie wystawy za granicą.

Kina

54. Działalność w zakresie kinematografii reguluje ustawa o kinematografii. Prowadzona przez Główny Urząd Statystyczny sprawozdawczość z działalności kin na formularzu oznaczonym symbolem K-08, obejmuje sieć i rodzaje kin, system

projekcji, okres prowadzonej działalności oraz liczbę seansów i widzów. Wyodrębniono też informacje o liczbie zrealizowanych seansów filmów produkcji polskiej i liczbie widzów na tych projekcjach. Ponadto od 2010 r. sprawozdawczością objęte są także dane dotyczące innych form działalności kina, tj. odczyty/prelekcje/spotkania, imprezy muzyczne/koncerty, konkursy, imprezy plenerowe. Dział zawiera informacje o działalności kin ogólnie dostępnych, tj. powołanych do publicznego udostępniania filmów w formie projekcji na seansach filmowych, bez względu na rodzaj nośnika filmu (światłoczuły, magnetyczny, cyfrowy).

55. **Kino** jest to miejsce i zespół urządzeń technicznych służących do publicznego wyświetlania filmu. Wśród kin wydzielono dwie grupy:

- 1) **kina stałe**, tj. prowadzące działalność w jednym obiekcie przystosowanym na stałe do publicznego wyświetlania filmów z określoną częstotliwością; w grupie tej znajdują się też kina sezonowe/czasowe,
- 2) **kina ruchome**, tj. prowadzące działalność w różnych miejscach przez ekipy objazdowe.

56. Przez **stałą salę** projekcyjną rozumie się salę własną lub wynajętą na okres przynajmniej półroczny, przystosowaną do realizowania projekcji filmowych, niezależnie od jej podstawowego przeznaczenia. Nie wykazuje się miejsc dostawnych.

57. Kina stałe, które mają więcej niż 3 sale dzielimy w zależności od ich liczby na: **minipleksy**, tj. posiadające od 3 do 7 sal oraz **multipleksy**, tj. posiadające 8 lub więcej sal.

58. Przez **seans** rozumie się ciągłą projekcję filmu pełnometrażowego z nośnika światłoczułego, magnetycznego lub cyfrowego w zamierzonym i z góry określonym czasie trwania. W przypadku projekcji filmu wieloczęściowego podzielonego na odcinki – projekcję każdej części mającej własną czołówkę i określoną długość uważa się za odrębny seans filmowy. W takiej sytuacji, liczbę widzów wykazuje się w sposób analogiczny. Za seans uważa się również wyświetlenie zestawu filmów krótkometrażowych (np. tzw. Poranki dla dzieci). Dane dotyczące kin według okresu ich działalności, obejmują także kina, które w ciągu roku sprawozdawczego zostały zlikwidowane lub zawiesiły swoją działalność.

59. Dane o pełnometrażowych filmach fabularnych nowowprowadzanych na ekrany kin podano na podstawie informacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa

Narodowego, zebranych przy pomocy resortowego sprawozdania o symbolu KK-1. Sprawozdanie to obejmuje m.in. informacje dotyczące krajów produkcji nowowprowadzonych filmów oraz dane o liczbie widzów. Zgodnie z ustawą o kinematografii **filmem** jest utwór dowolnej długości, w tym utwór dokumentalny lub animowany, złożony z serii następujących po sobie obrazów z dźwiękiem lub bez dźwięku, utrwalonych na jakimkolwiek nośniku umożliwiającym wielokrotne odtwarzanie, wywołującym wrażenie ruchu i składających się na oryginalną całość, wyrażającą akcję (treść) w indywidualnej formie, a ponadto, z wyjątkiem utworów dokumentalnych i animowanych, przeznaczony do wyświetlania w kinie jako pierwszym polu eksploatacji w rozumieniu przepisów o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

60. Zgodnie z ustawą o kinematografii „film uznaje się za film polski, jeżeli jego producentem lub koproducentem jest podmiot mający siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a ponadto spełniony jest co najmniej jeden z warunków:

1) autor scenariusza lub adaptowanego utworu literackiego, reżyser oraz wykonawca jednej z głównych ról są obywatelami polskimi, udział środków finansowych producenta mającego siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w kosztach produkcji filmu stanowi 100%, przy czym środki te, do wysokości 80% kosztów produkcji filmu, muszą być wydatkowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a ponadto kopia wzorcowa jest wykonana w języku polskim;

2) autor scenariusza lub adaptowanego utworu literackiego, lub reżyser, lub wykonawca jednej z głównych ról są obywatelami polskimi, udział środków finansowych koproducenta mającego siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w kosztach produkcji filmu stanowi co najmniej 20% przy filmie będącym koprodukcją dwustronną oraz co najmniej 10% przy filmie będącym koprodukcją wielostronną, przy czym środki te, do wysokości 80% kosztów produkcji filmu, muszą być wydatkowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a ponadto główna wersja językowa wykonana jest w języku polskim.

OPIEKA ZDROWOTNA

61. Dane o przychodniach prezentuje się łącznie z ośrodkami zdrowia, poradniami, ambulatoriami i izbami chorych oraz zakładami badań.

62. Dane o praktykach lekarskich obejmują praktyki lekarskie i stomatologiczne (indywidualne, indywidualne specjalistyczne i grupowe) realizujące świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych.

TURYSTYKA

63. Informacje o stanie i wykorzystaniu bazy noclegowej turystyki pochodzą ze stałego badania statystycznego prowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny z częstotliwością miesięczną na formularzach KT-1 (Sprawozdanie o wykorzystaniu turystycznego obiektu noclegowego).

64. Począwszy od 2010 r. rozszerzono zakres podmiotowy badania bazy noclegowej — oprócz obiektów zbiorowego zakwaterowania, sprawozdawczością miesięczną na formularzu KT-1 objęto obiekty indywidualnego zakwaterowania (pokoje gościnne/ kwatery prywatne i kwatery agroturystyczne), posiadające 10 i więcej miejsc noclegowych.

65. Od 2012 r. zmieniono sposób prezentacji danych w opracowaniach wynikowych. Jako „turystyczne obiekty noclegowe” ujęto wszystkie rodzaje obiektów noclegowych (obiekty zbiorowego i indywidualnego zakwaterowania łącznie).

66. Do obliczenia wskaźników charakteryzujących intensywność ruchu turystycznego wykorzystano faktyczną liczbę ludności według stanu w dniu 30 czerwca danego roku oraz informacje o powierzchni gmin według stanu w dniu 1 stycznia 2012 r.

67. **Turysta** to osoba podróżująca do miejsca znajdującego się poza jej zwykłym otoczeniem, na czas nie dłuższy niż 12 kolejnych miesięcy (jeśli podstawowym celem podróży nie jest podjęcie działalności zarobkowej wynagradzanej ze środków pochodzących z odwiedzanego miejsca) oraz korzystająca z zakwaterowania w odwiedzanym miejscu przynajmniej przez jedną noc.

68. **Turystyczny obiekt noclegowy** to każde miejsce zakwaterowania, w którym regularnie bądź sporadycznie nocują turyści.

ROLNICTWO

69. Dane o powierzchni geodezyjnej kraju według kierunków wykorzystania pochodzą z Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii i dotyczą stanu w dniu 1 stycznia.

70. **Gospodarstwo rolne** oznacza grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

71. **Powierzchnia gruntów** ogółem oznacza łączną powierzchnię użytków rolnych, lasów i gruntów leśnych oraz pozostałych gruntów niezależnie od tytułu władania - własnych, dzierżawionych (na zasadzie umowy i bezumownie), użytkowanych z tytułu zajmowania określonego stanowiska (leśniczy, ksiądz, nauczyciel, itp.), wspólnych w części przypadających użytkownikowi, a także użytkowane przez gospodarstwo grunty należące do gospodarstw opuszczonych.

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH

Kreska	(–)	– zjawisko nie wystąpiło.
Zero	(0)	– zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5;
	(0,0)	– zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05.
Kropka	(.)	– oznacza zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
Znak	(x)	– oznacza, że wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.
„W tym”		– oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy ogólnej.

SKRÓTY

tys.	– tysiąc	r.	– rok
mln	– milion	cd.	– ciąg dalszy
zł	– złoty	dok.	– dokończenie
wol	– wolumin	tabl.	– tablica
m	– metr	wykr.	– wykres
m ²	– metr kwadratowy	ust.	– ustęp
km	– kilometr		
km ²	– kilometr kwadratowy		
m ³	– metr sześcienny		
dam ³	– dekametr sześcienny		
hm ³	– hektometr sześcienny		